

KAMIL JANIAK

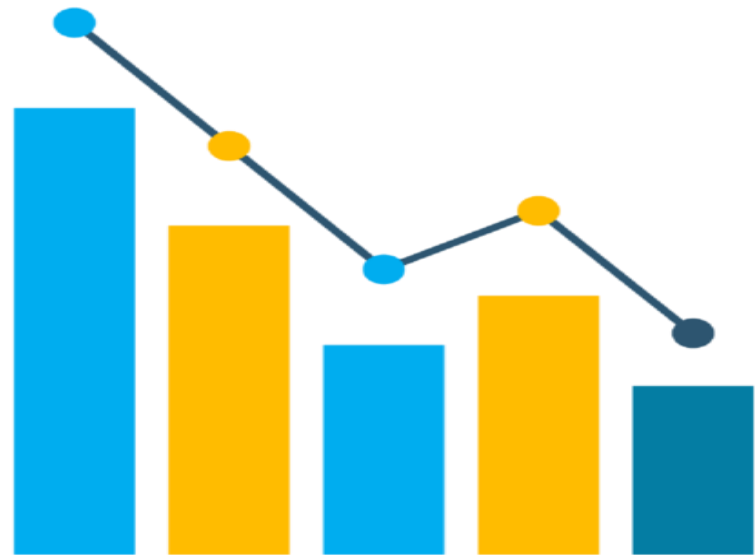

STABILIZACJA OSADÓW I PROCESY TOWARZYSZĄCE

Oczyszczanie ścieków - kurs

Wydział Inżynierii Środowiska, Politechnika
Wrocławska

WROCŁAW, 2025

Zakres szkolenia

-
1. Fermentacja metanowa
  2. Dezintegracja i Kofermentacja
  3. Tlenowa stabilizacja osadów
  4. Autotermiczna stabilizacja osadów
-

Cele stabilizacji osadów

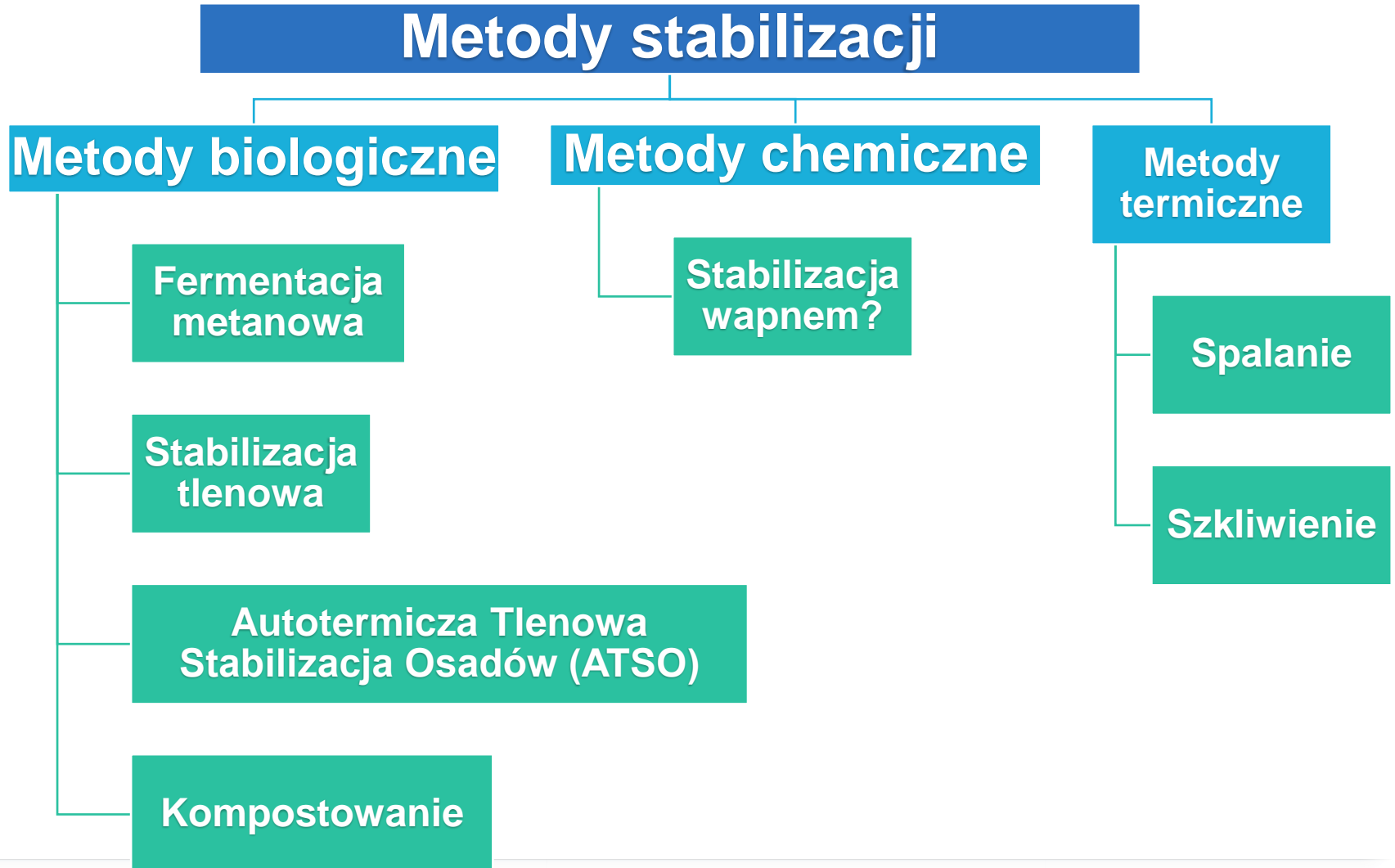
Cel stabilizacji

- Eliminacja uciążliwości zapachowej osadu
- Zmniejszenie lub eliminacja zdolności osadu do zagniwania
- Zmniejszenie zawartości organizmów patogennych w osadzie

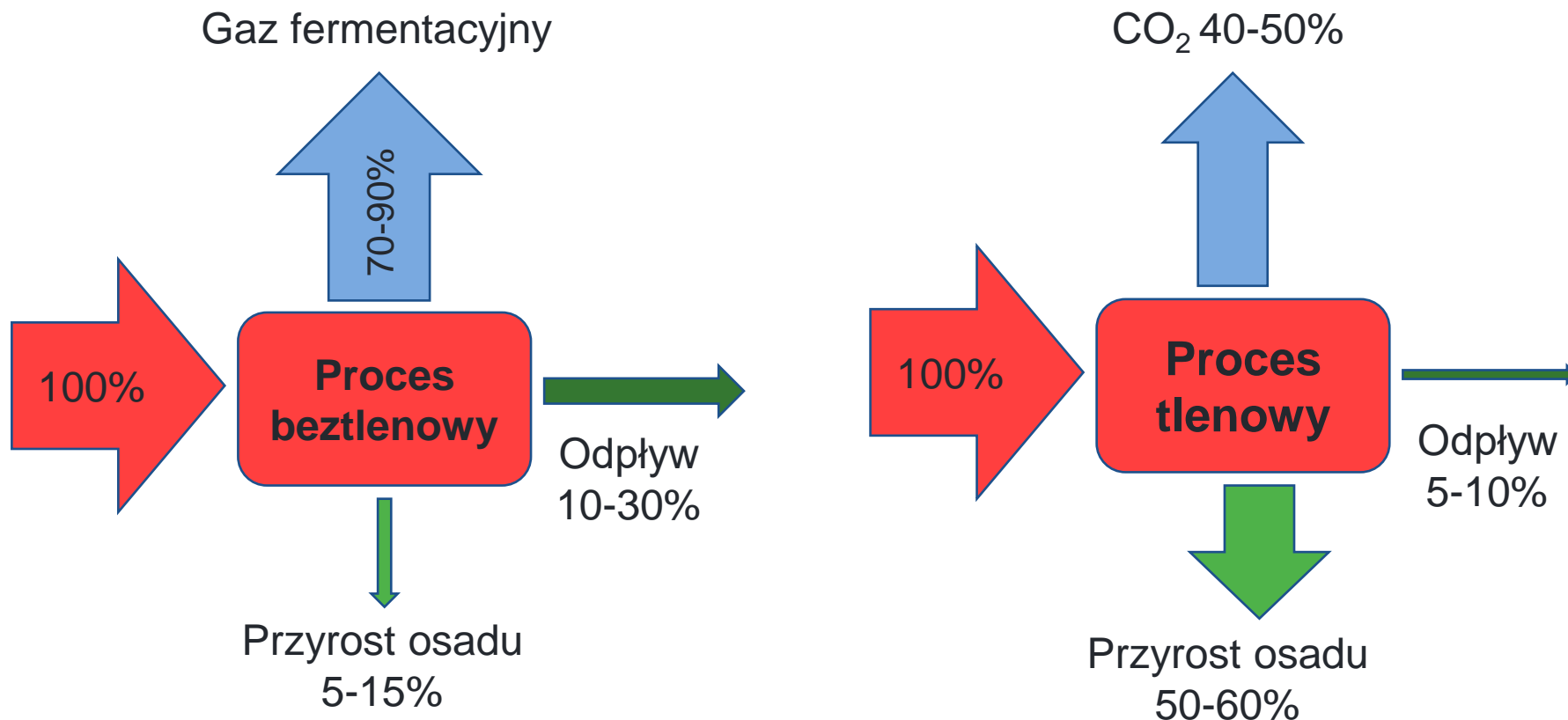
Metody stabilizacji

Biologiczne metody stabilizacji

Procesy tlenowe, a beztlenowe

Fermentacja metanowa

Fermentacja metanowa

Jest to biologiczne przekształcenie materii organicznej do $\text{CH}_4 + \text{CO}_2$ (gaz fermentacyjny) i H_2O .

Realizowane w reaktorze beztlenowym (zwykle zamkniętym i ogrzewanym).

Fermentacja metanowa

Fermentacja metanowa

Wady i zalety

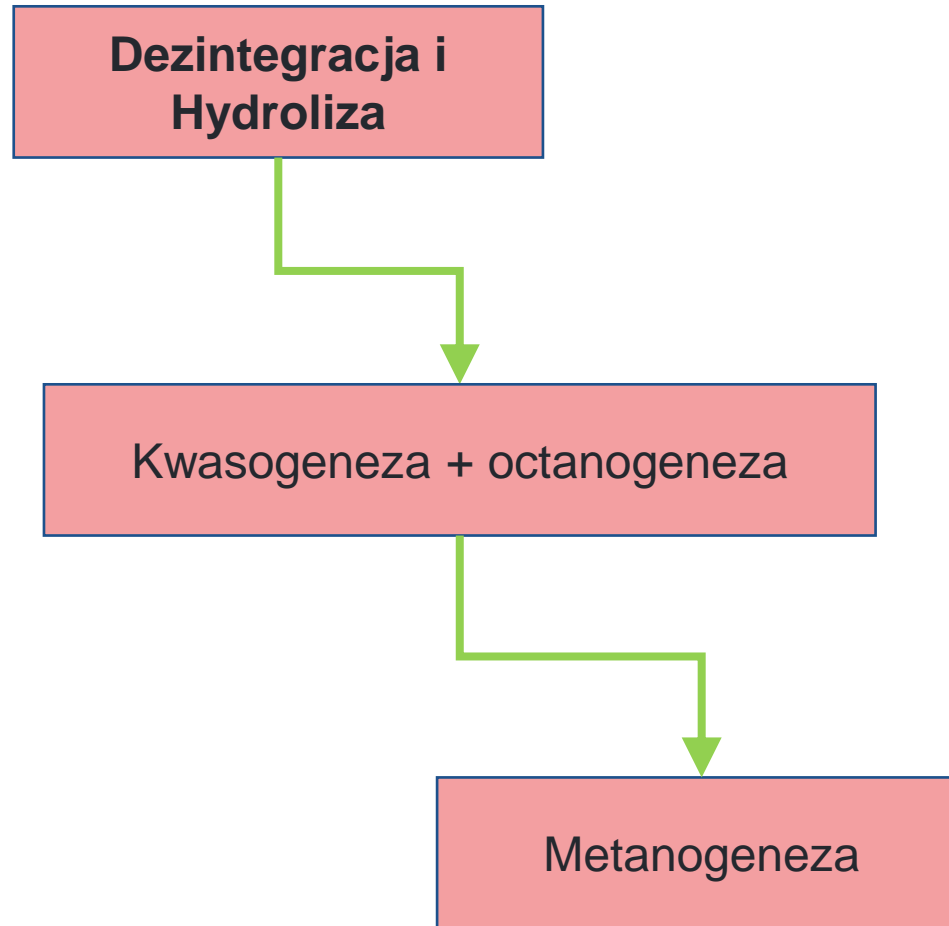

Wady	Zalety
<ul style="list-style-type: none"> • Wysokie koszty inwestycyjne • Niezbędna wysoko wykwalifikowana załoga • Wysokie stężenia biogenów w odciekach	<ul style="list-style-type: none"> • Produkcja gazu fermentacyjnego – dodatni bilans energetyczny • Zmniejszenie ilości osadów

Fermentacja metanowa

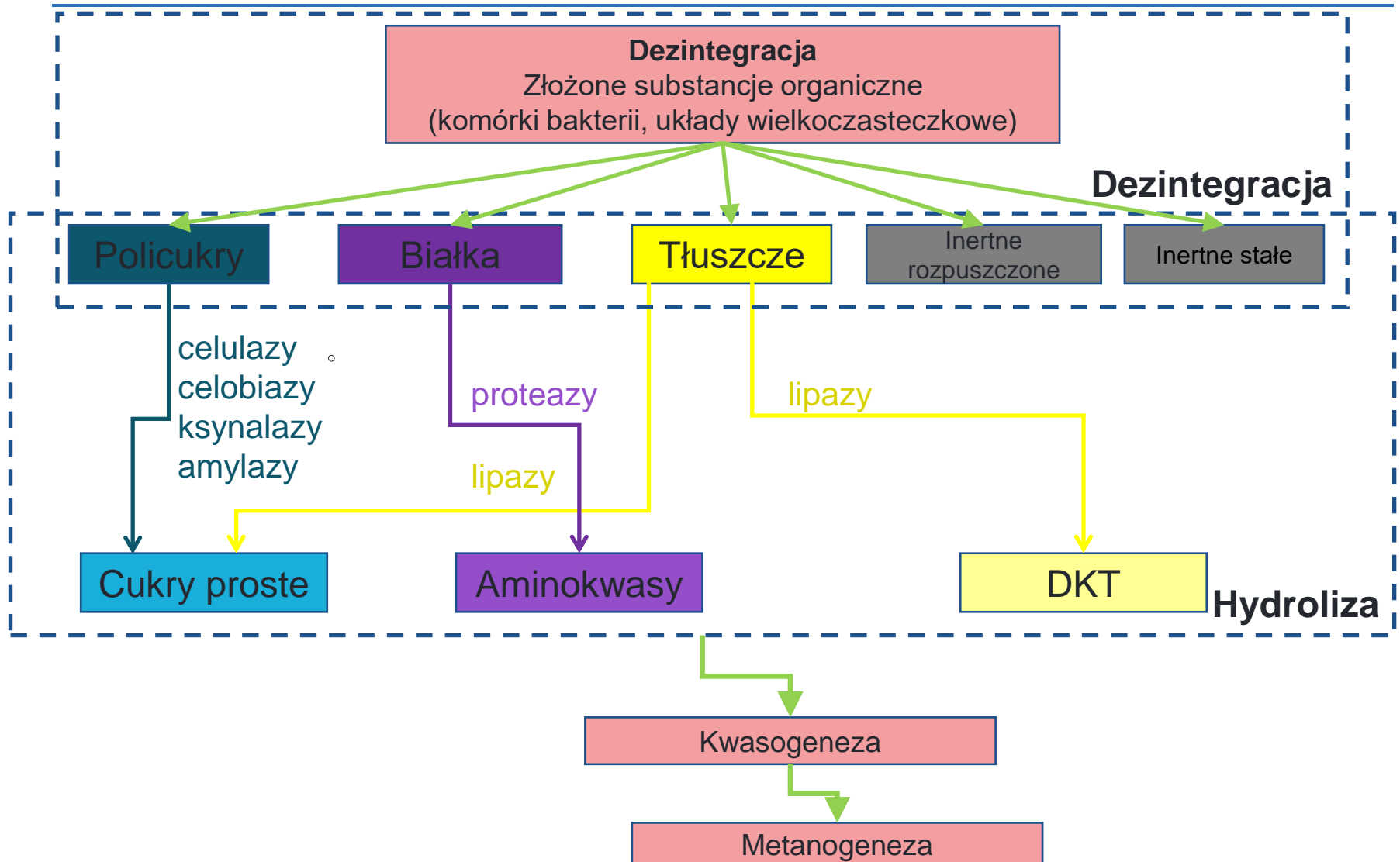
Przebieg

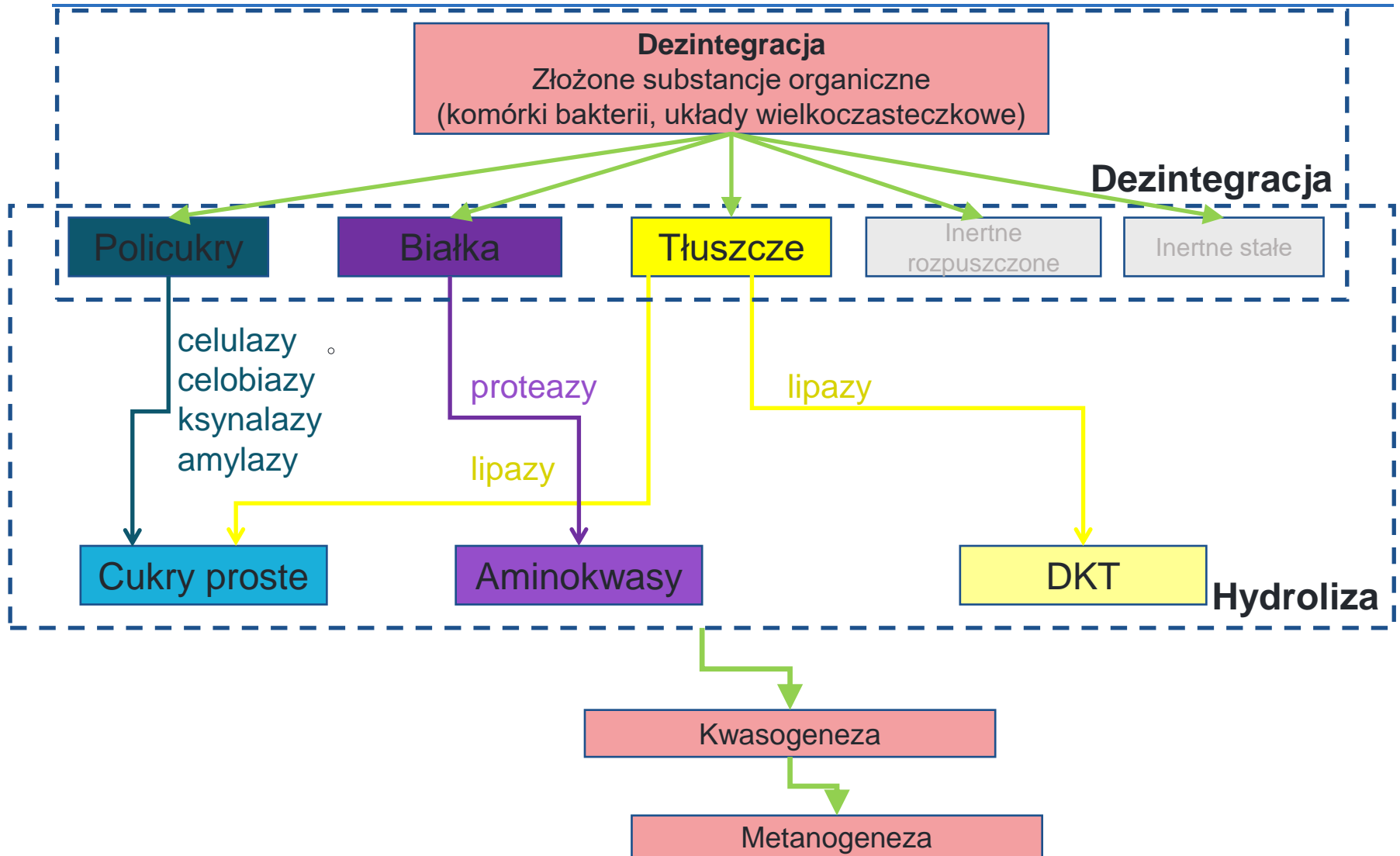
Fermentacja metanowa

Przebieg

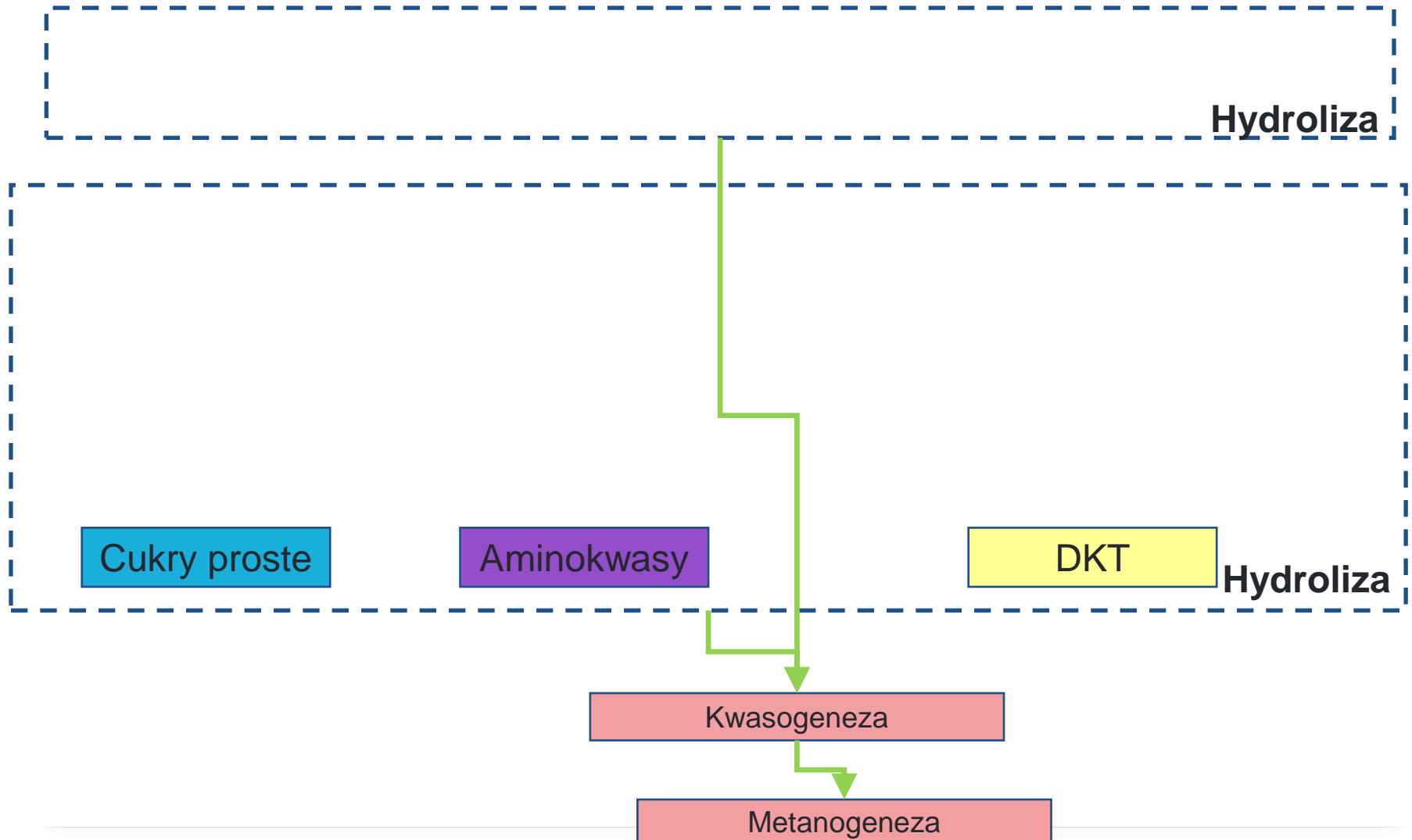
Fermentacja metanowa

Przebieg

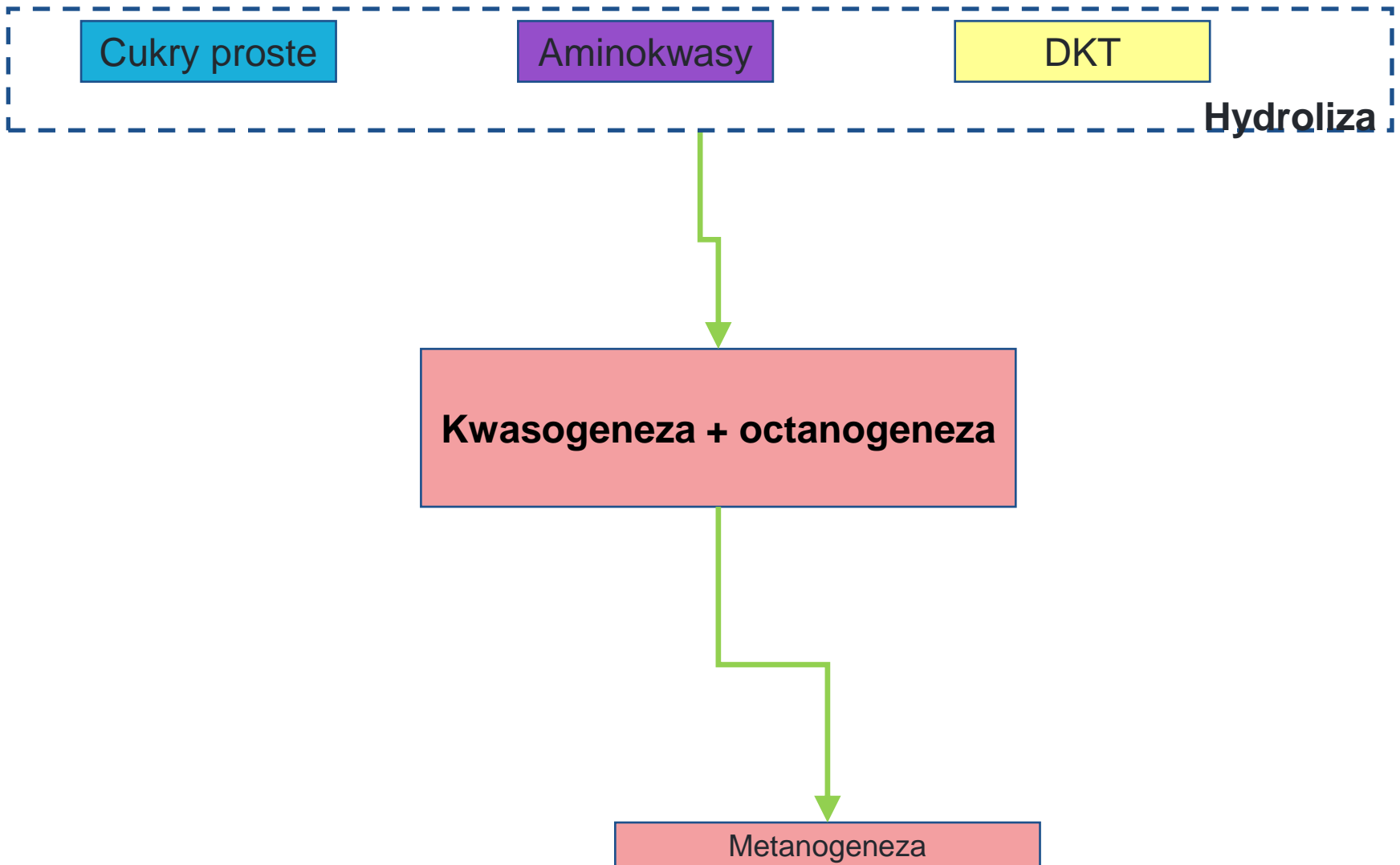
Fermentacja metanowa

Przebieg

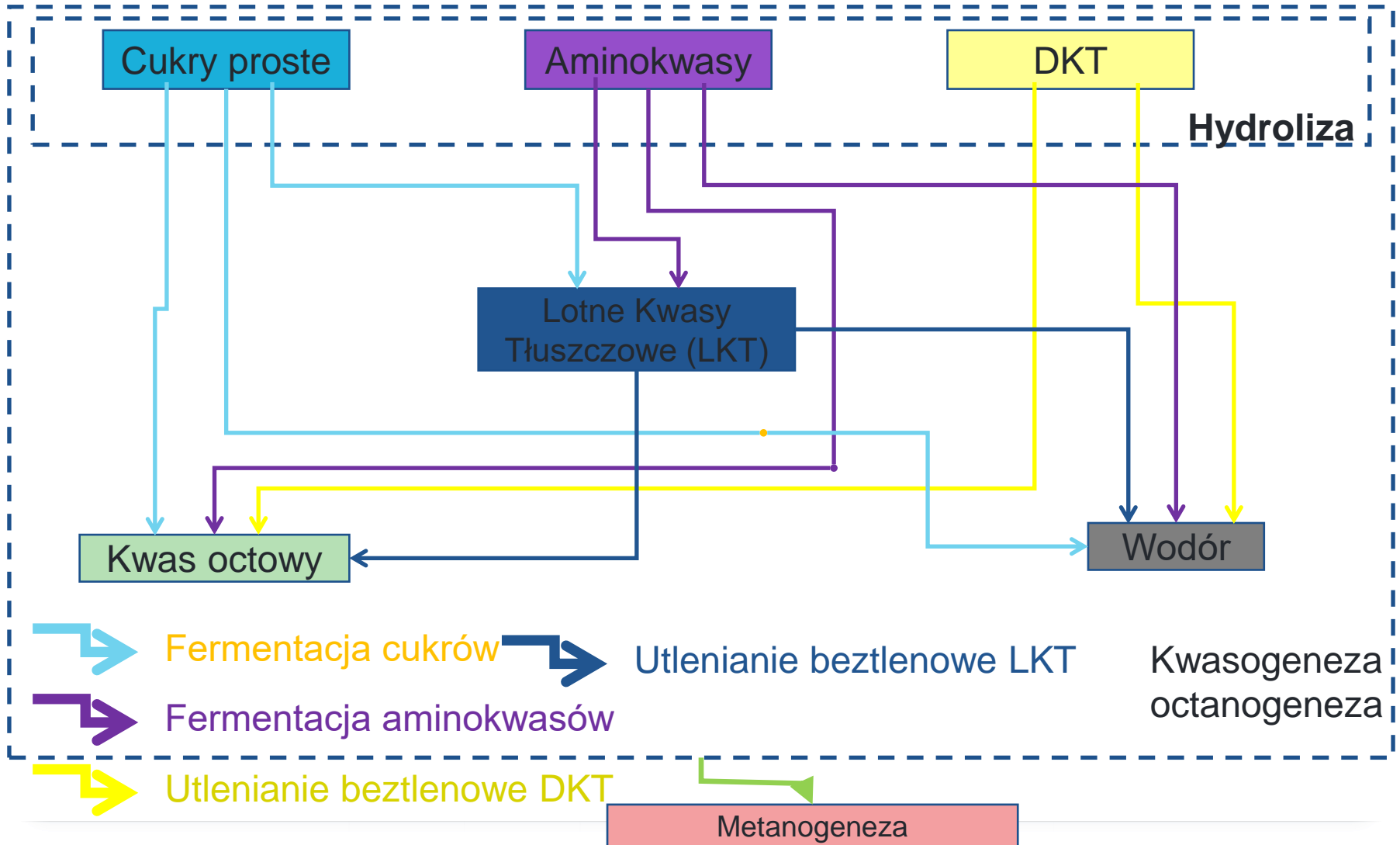
Fermentacja metanowa

Przebieg

Fermentacja metanowa

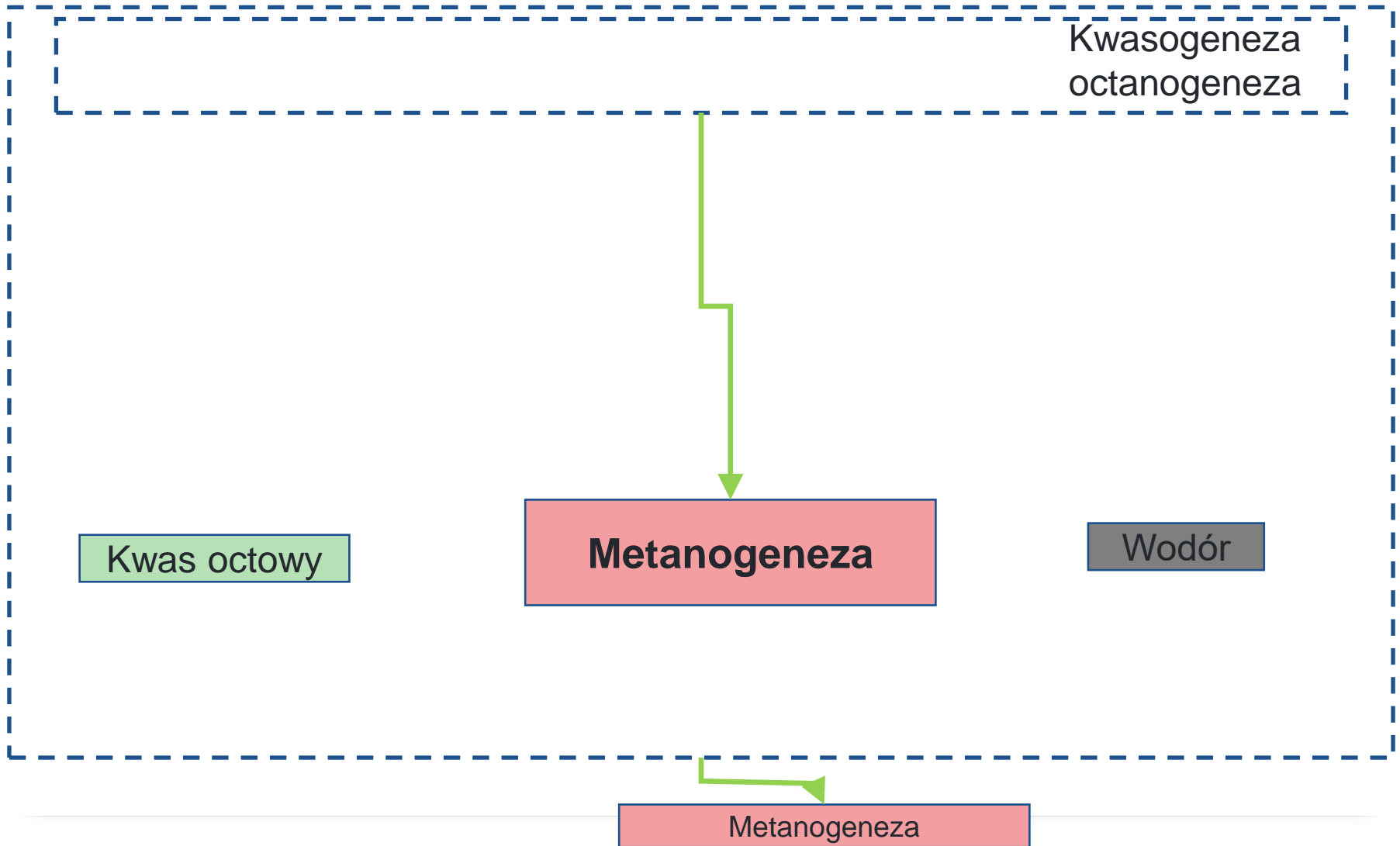
Przebieg

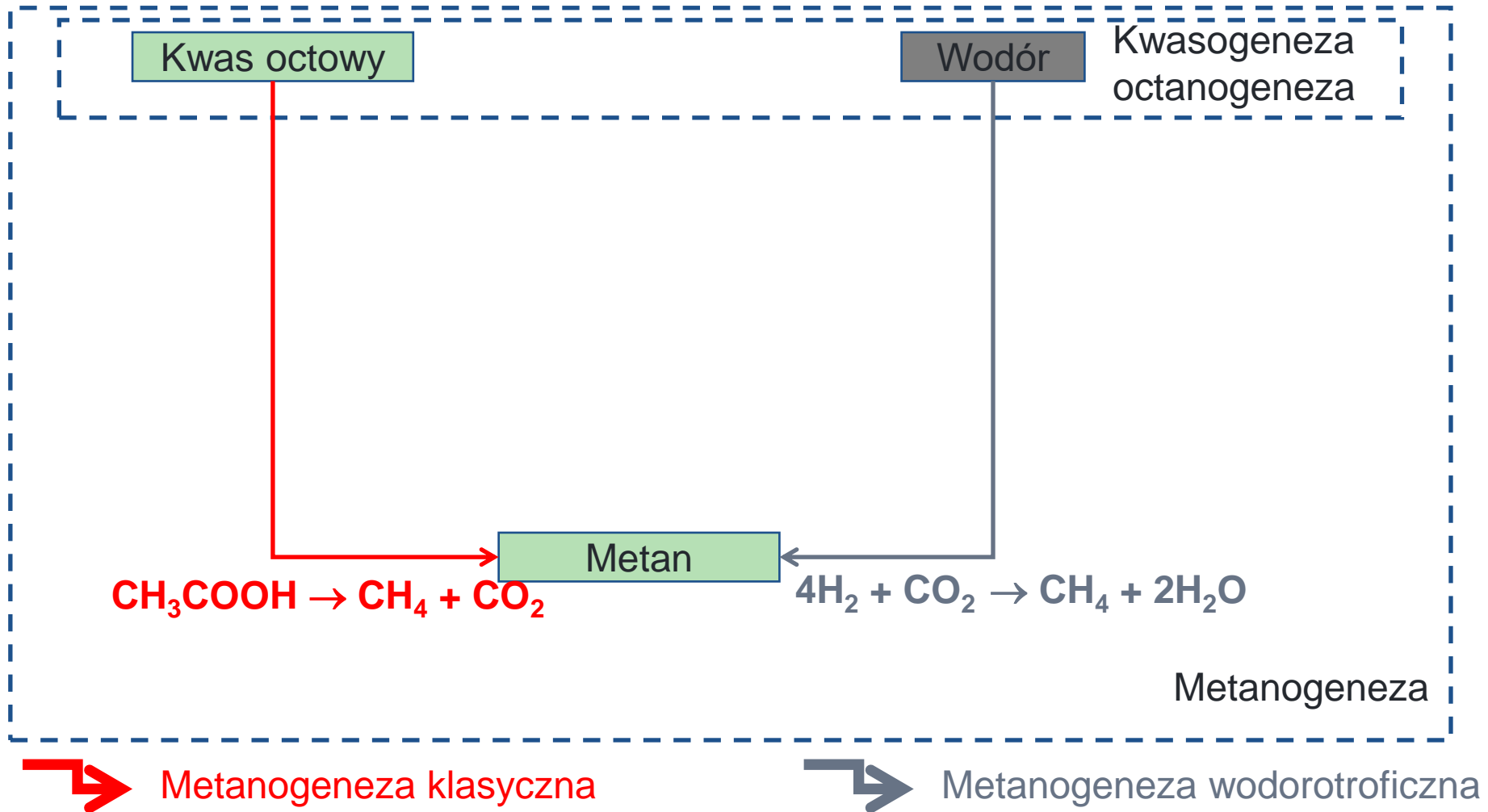
Fermentacja metanowa

Przebieg

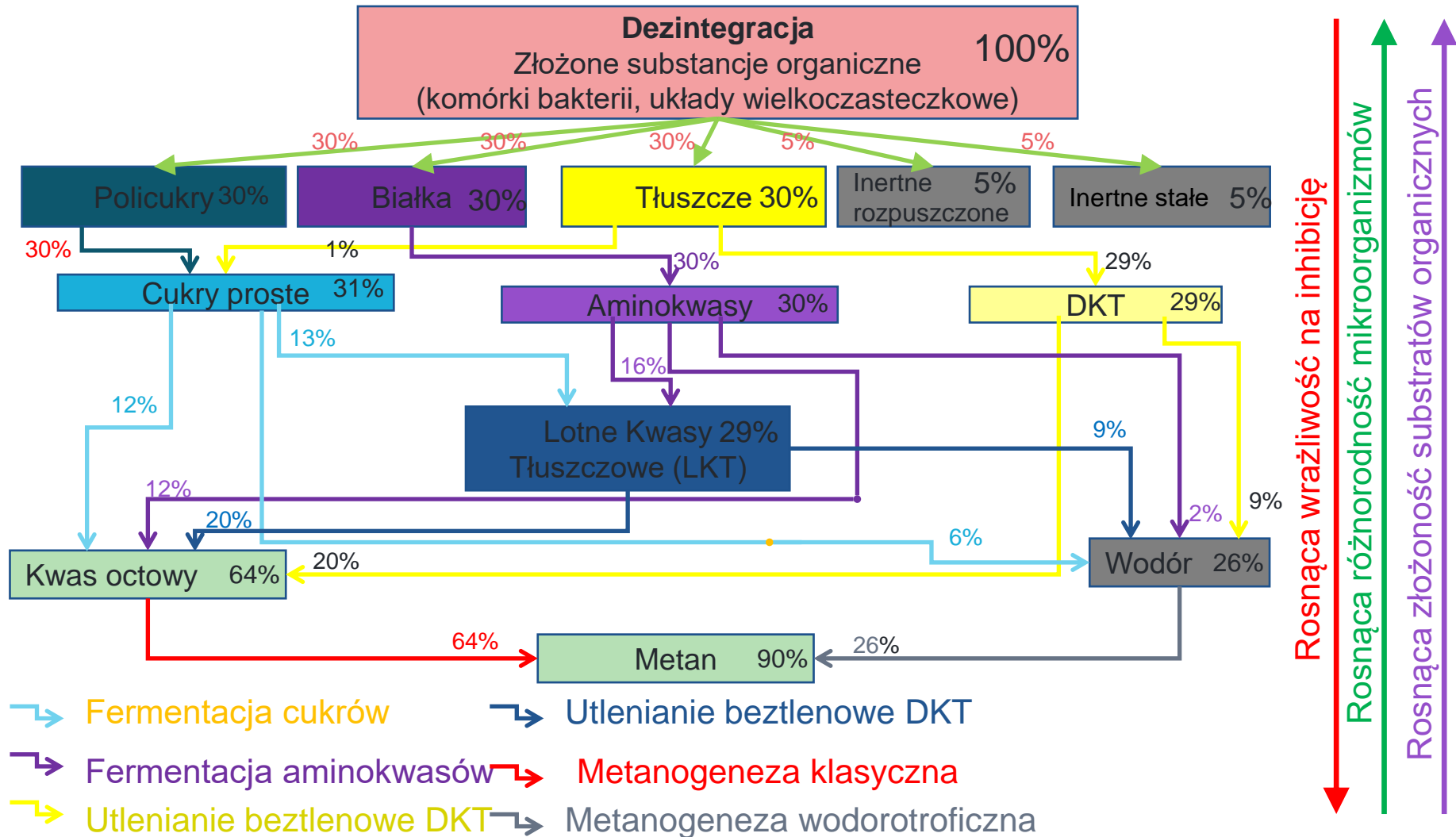
Fermentacja metanowa

Przebieg

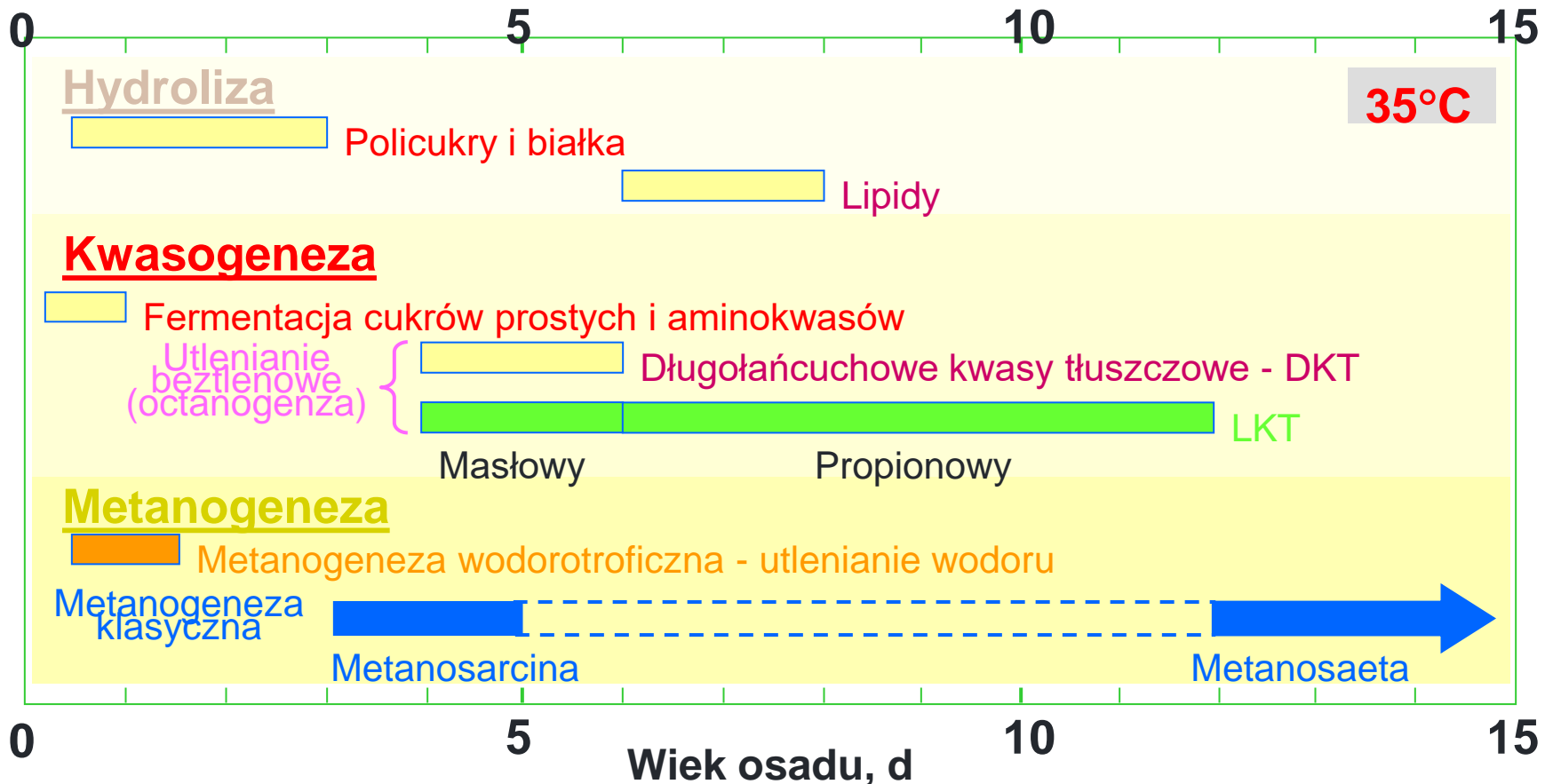
Fermentacja metanowa

Przebieg

Fermentacja metanowa

Wiek osadu – przykład dla osadu wstępnego

Tak jak w procesie osadu czynnego, wiek osadu decyduje, które organizmy mogą pozostawać w komorze fermentacyjnej

Fermentacja metanowa

Wiek osadu – 3d – przykład dla osadu wstępnego

- Hydroliza polocukrów i białek (max ~65% Δ BZT)
- Fermentacja cukrów prostych i aminokwasów do:
  - LKT (max ~50%) – w tym kwas octowy max. ~26%
  - H₂ dalej przekształcony do CH₄ (max ~9%)
- Przyrost biomasy (max ~6%)
- Słaba hydroliza lipidów (a w konsekwencji słaba produkcja DKT)
- Brak octanogenezy kwasu propionowego
- Brak klasycznej metanogenezy (tylko utlenianie wodoru CH₄ (max ~9%))

Fermentacja metanowa

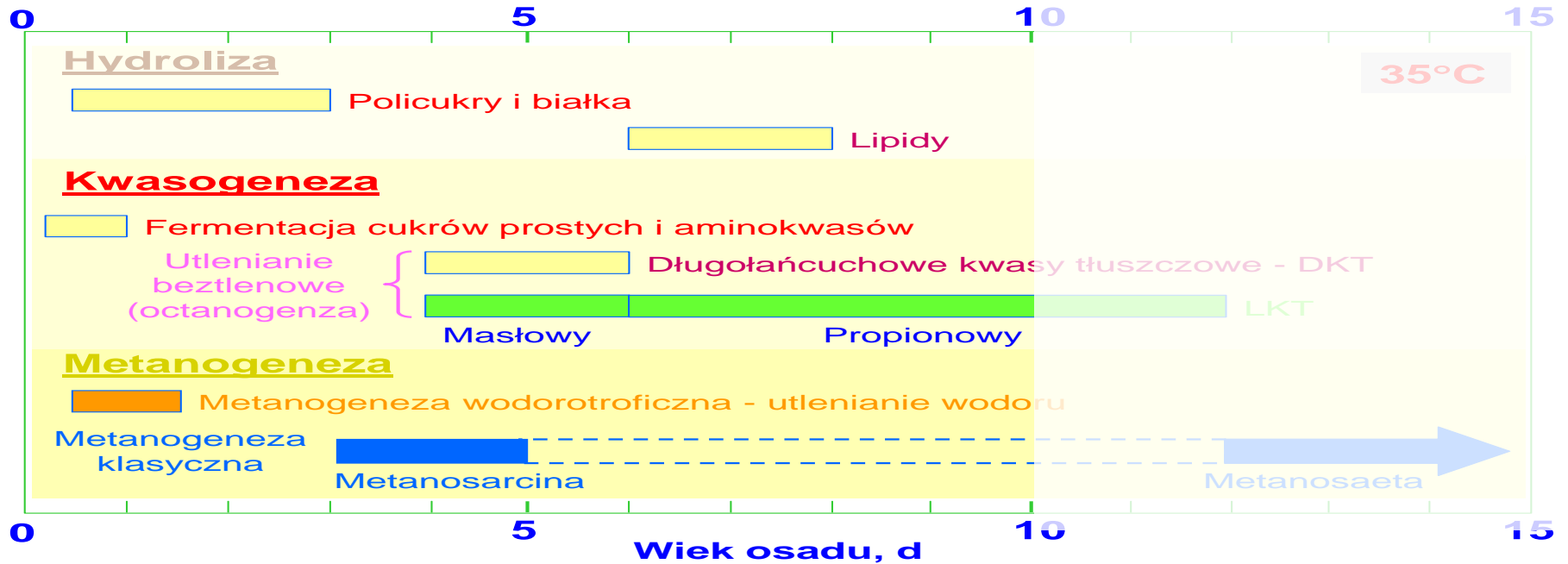
Wiek osadu – 6d – przykład dla osadu wstępnego

- Hydrolyza polocukrów i białek (max ~65% Δ BZT)
- Fermentacja cukrów prostych i aminokwasów do:
  - LKT (max ~50%)
    - w tym kwas octowy dalej fermentowany do CH₄ (max ~24%)
  - H₂ dalej utleniany do CH₄ (max ~9%)
- Octanogeneza LKT (bez kwasu propionowego – max ~13%) do:
  - Kwasu octowego - ferment. do CH₄ (max ~9%)
  - H₂ - dalej utlenianego do CH₄ (max ~3%)
- Przyrost biomasy (max ~7%)
- Metanogeneza H₂ i CH₃COOH do CH₄ (max ~[24+9+9+3]% = 45%)

Fermentacja metanowa

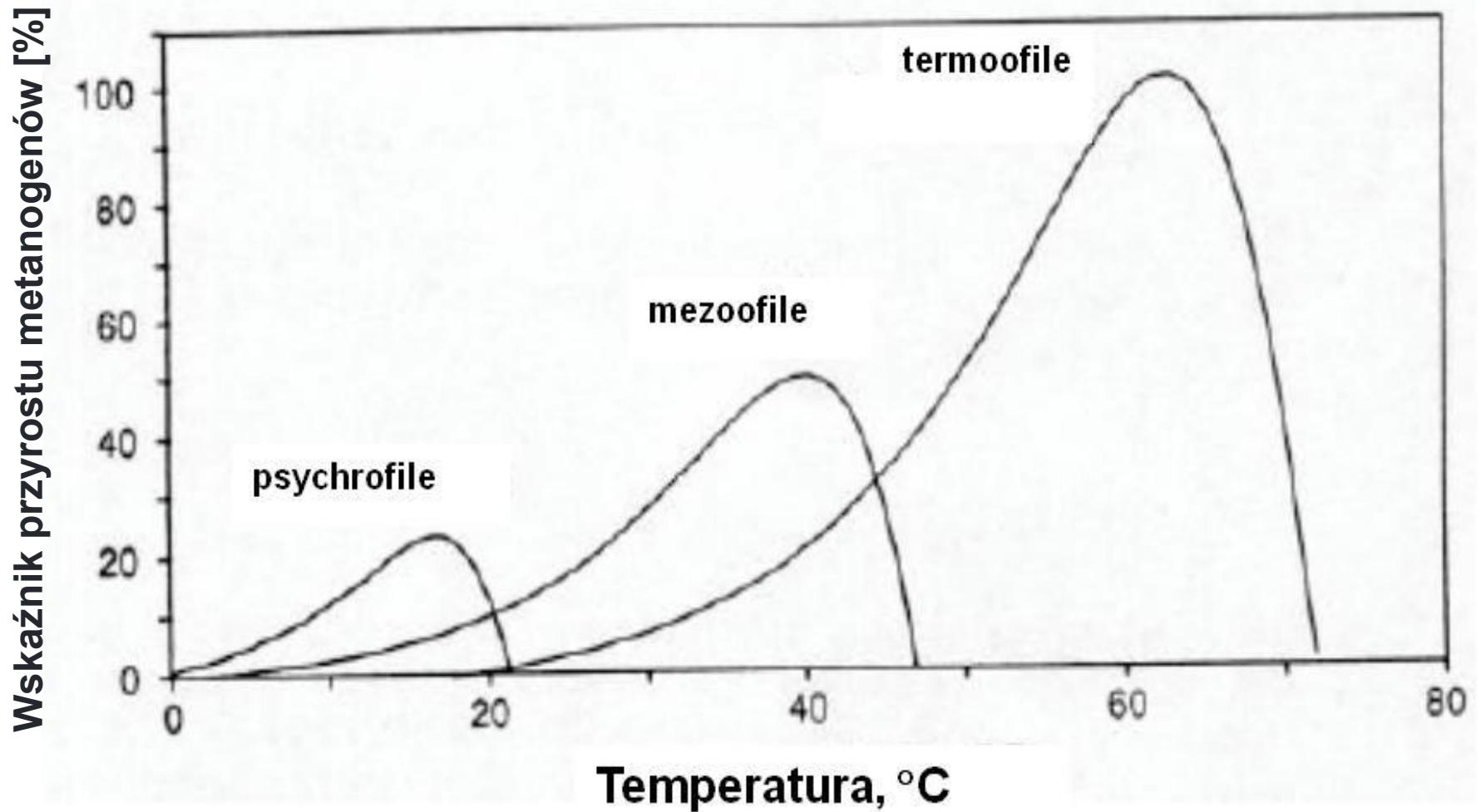
Wiek osadu – 10d – przykład dla osadu wstępnego

- Hydroliza polocukrów, białek i lipidów (max ~100% Δ BZT)
- Fermentacja cukrów prostych i aminokwasów do:
  - LKT (max ~50%) w tym kwas octowy dalej fermentowany do CH_4 (max ~24%)
  - H_2 dalej utleniany do CH_4 (max ~9%)
- Octanogeneza DKT i LKT (w tym kwasu propionowego) do:
  - Kwasu octowego ferment do CH_4 (max ~38%)
  - H_2 dalej utleniany do CH_4 (max ~19%)
- Produkcja biomasy (max ~10%)
- Metanogeneza H_2 i CH_3COOH do CH_4 (max ~[24+9+38+19]% = 90%)

Fermentacja metanowa

Wpływ temperatury

Fermentacja metanowa

Wpływ temperatury

Proces psychrofilowy 10-20°C

Otwarte komory fermentacyjne (OKF)

Małe i średnie obiekty

Proces mezofilowy 32-37°C

Zamknięte komory fermentacyjne (WKF)

Duże i średnie obiekty

Proces termofilowy 50-55°C

Zamknięte komory fermentacyjne (WKF)

Duże obiekty

Mała liczba obiektów

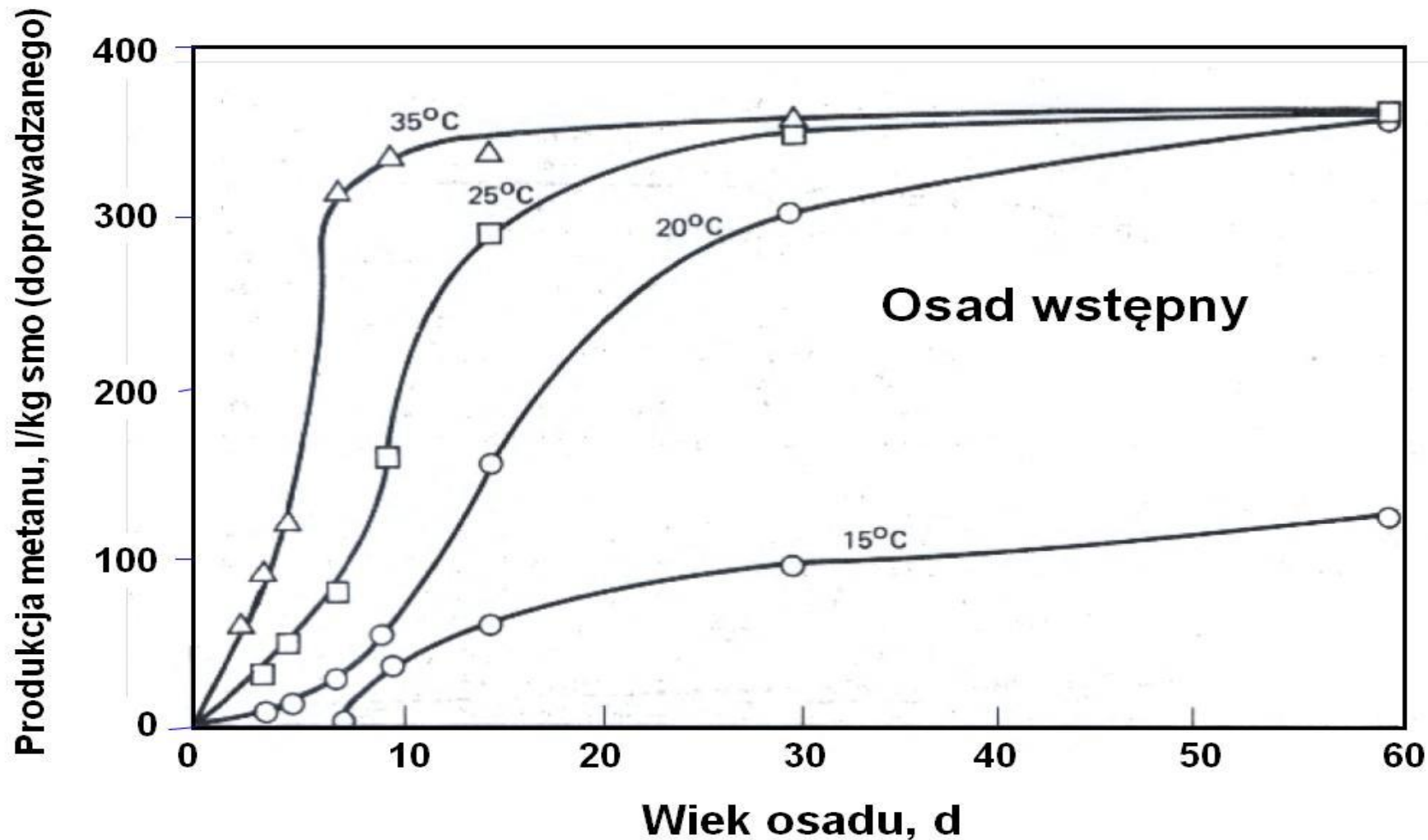
Wrażliwość procesu na inhibicję
(głównie azot amonowy)

Stabilność procesu fermentacji

Niezbędna kubatura
(czas hydraulicznego przetrzymania)

Fermentacja metanowa

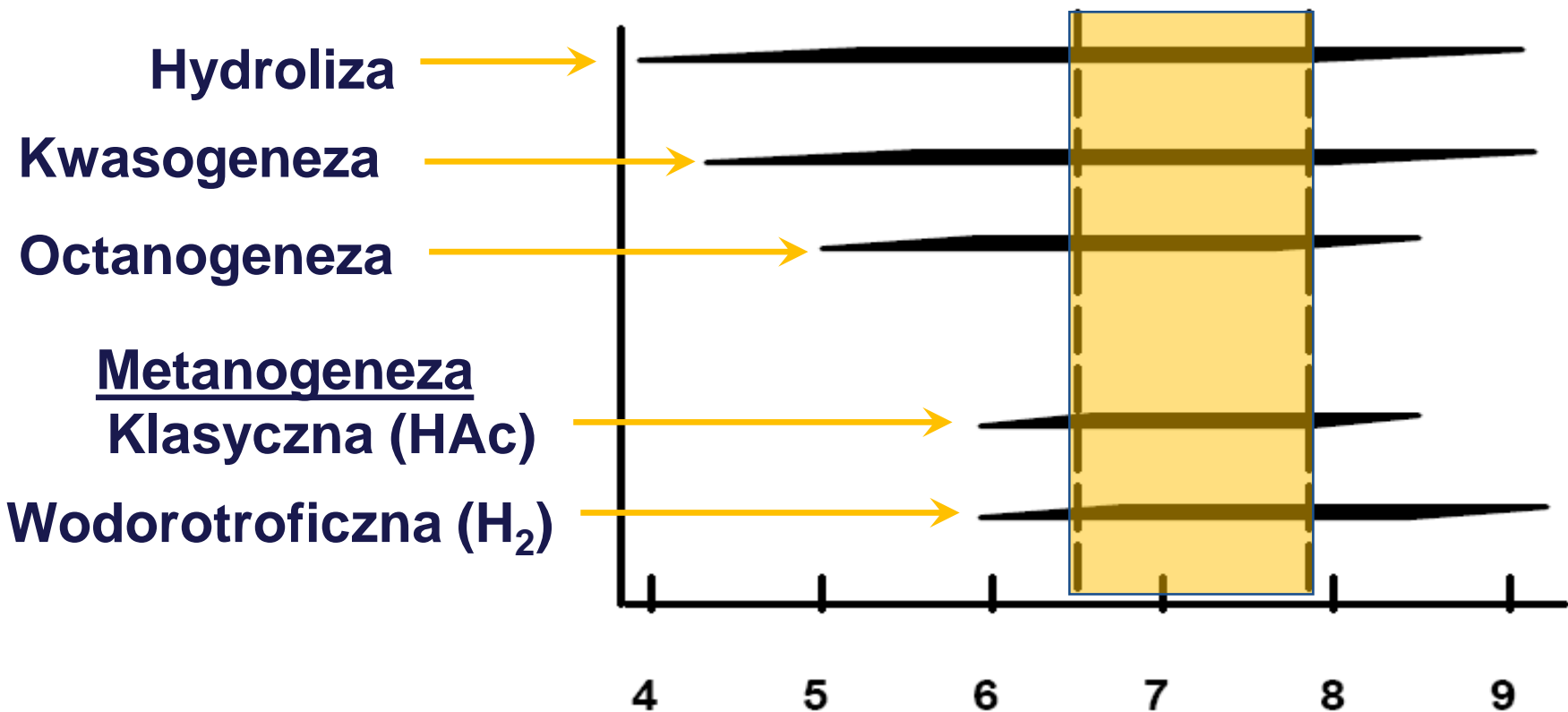
Wpływ temperatury

Fermentacja metanowa

Wpływ pH

Przedział pH bezpiecznego przebiegu fermentacji metanowej

Fermentacja metanowa

Wpływ pH

Hydroliza

Rozsądna aktywność w zakresie pH 4-9

Kwasogeneza

Rozsądna aktywność w zakresie pH 4,5-9

Octanogeneza

Rozsądna aktywność w zakresie pH 5-8,5

Metanogeneza wodorotroficzna

Rozsądna aktywność w zakresie pH 6-9

Metanogeneza klasyczna

Rozsądna aktywność w zakresie pH 6-8,5

Optimum w zakresie pH 6,5-7,8

Fermentacja metanowa

Zasadowość i pH

$$HCO_3^- = 6.44 \cdot 10^{-4} \left(\frac{p(CO_2)}{10^{-pH}} \right)$$

$$pH = \log \frac{HCO_3^-}{6.44 \cdot 10^{-4} \times p(CO_2)}$$

WKF

$$pH = \log \frac{2000[gCaCO_3/m^3]}{6.44 \cdot 10^{-4} \times 0,35[atm]} = 6,95$$

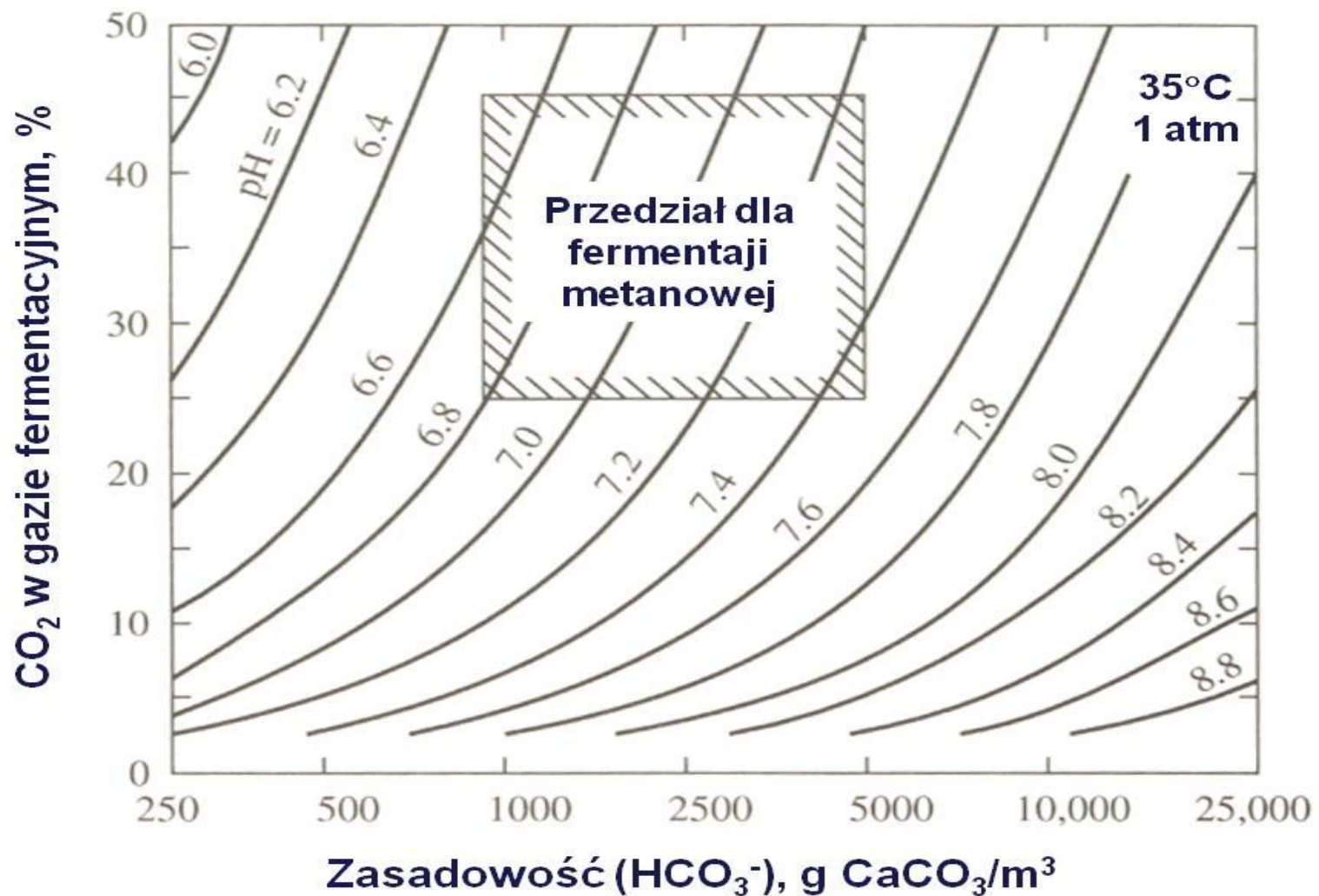
OKF

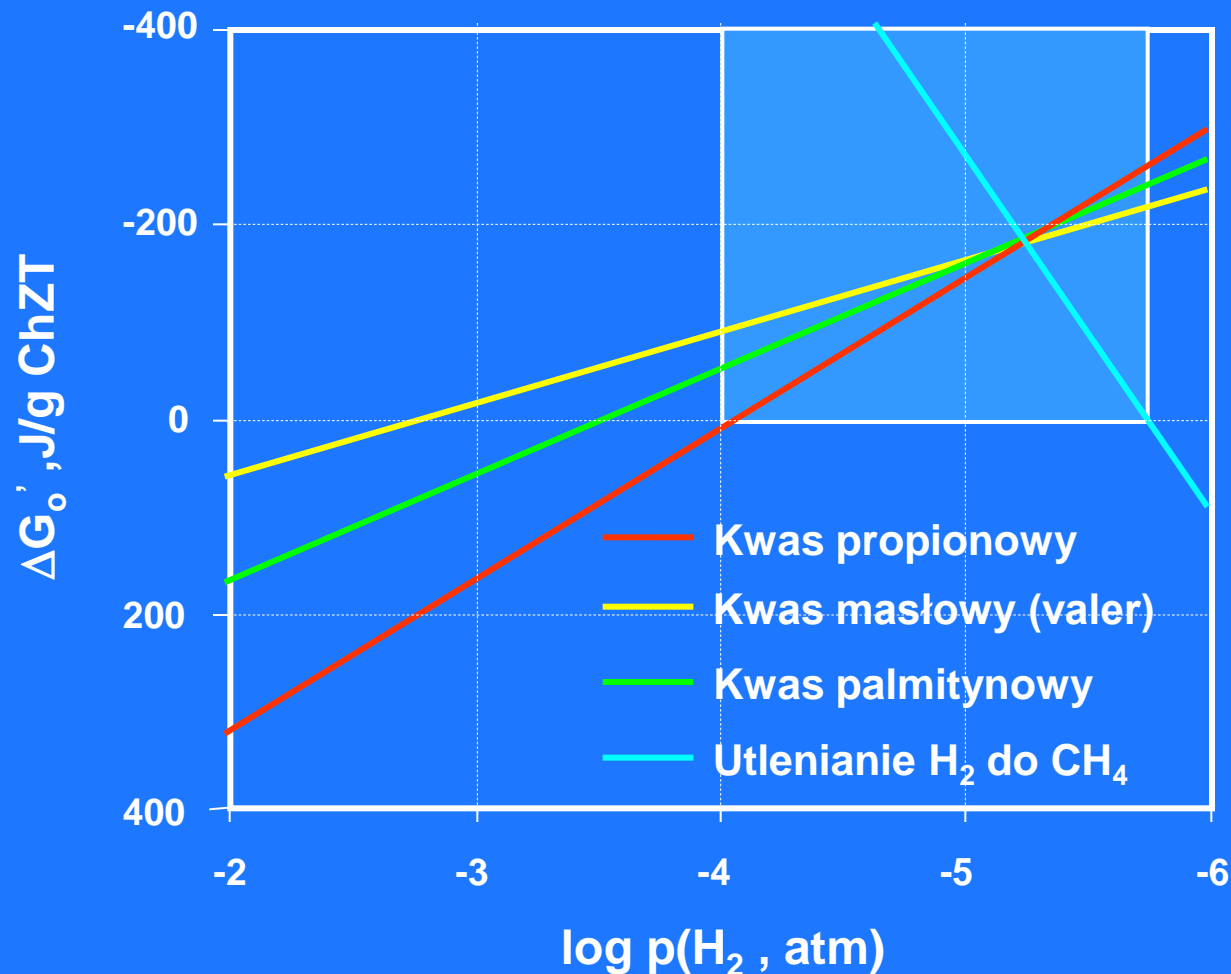
$$pH = \log \frac{2000[gCaCO_3/m^3]}{6.44 \cdot 10^{-4} \times 0,05[atm]} = 7,79$$

pH w reaktorze zależne jest od udziału zasadowości oraz od ciśnienia parcjalnego dwutlenku węgla.

Fermentacja metanowa

Zasadowość i pH

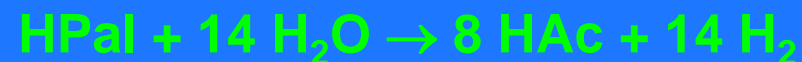
$\Delta G_o'$ jest funkcją ciśnienia wodoru w gazie $p(\text{H}_2)$

Bardzo niskie $p(\text{H}_2)$ warunkuje przebieg octanogenezy

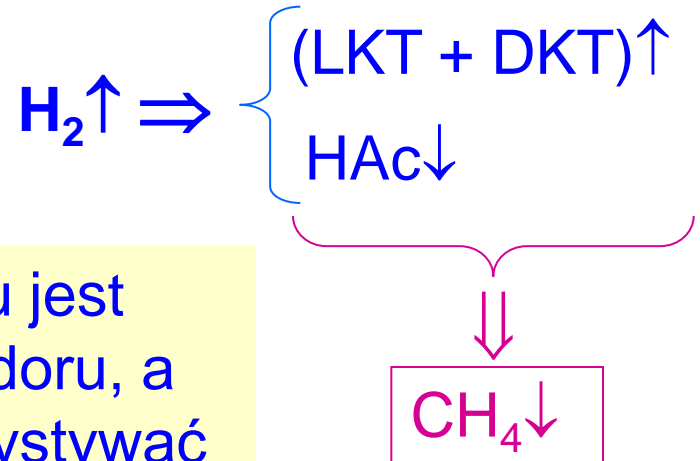
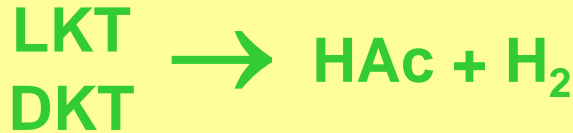

Jest kluczem do zrównoważenia reakcji i populacji mikroorganizmów w reaktorze

Fermentacja metanowa

Równowaga pomiędzy kwasogenezą, a metanogenezą

Wytwarzanie kwasu octowego i wodoru jest hamowane przez wysokie stężenie wodoru, a bakterie metanowe nie potrafią wykorzystywać innych kwasów niż octowy

- Zakwaszenie komory fermentacyjnej
- Spadek produkcji metanu
- Niepełna stabilizacja osadu

Wniosek

Metanogeny wodorotroficzne muszą usuwać wodór tak szybko jak on powstaje i utrzymywać jego stężenie na bardzo niskim poziomie.

Fermentacja metanowa

Równowaga pomiędzy kwasogenezą, a metanogenezą

Wpływ pH i akumulacji kwasów tłuszczowych na przebieg stabilizacji beztlenowej:

bakterie **kwasogenne** są bardziej odporne na niskie pH (duża szybkość wzrostu nawet przy **pH 5**) niż bakterie **metanogenne** (bardzo mała szybkość wzrostu poniżej **pH 6.4**)

produkcja **kwasów tłuszczowych** może doprowadzić do **spadku pH** (z pewnym opóźnieniem – po zużyciu zasadowości)

spadek pH powoduje wzrost udziału niezdisocjowanych form LKT $\Rightarrow$ wzrost inhibicji metanogenów (**błędne koło**)

Fermentacja metanowa

Równowaga między metanogenezą a kwasogenezą – błędne koło

Fermentacja metanowa

Równowaga pomiędzy kwasogenezą, a metanogenezą

Fermentacja metanowa

Równowaga pomiędzy kwasogenezą, a metanogenezą

$\dot{\mu}$ bakterii fermentacyjnych

cukry: 5 d⁻¹
aminokwasy: 6.4 d⁻¹

$\dot{\mu}$ bakterii octanogennych

DKT: 0.55 d⁻¹
HPr: 0.16 d⁻¹
HBu, HVa: 0.7 d⁻¹

$\dot{\mu}$ bakterii metanowych

HAc: 0.35 (0.07) d⁻¹
H₂: 1.5 d⁻¹

Bakterie fermentacyjne mogą szybciej reagować na wzrost stężenia

- produkcja HAc, HPr, HBu, HVa i DKT – rośnie bardzo szybko
- rozkład HPr, HBu, HVa i DKT nie nadąża
- rozkład HAc i wodoru do metanu i nie nadąża

Należy unikać szybkich zmian obciążenia, aby uniknąć „zakwaszenia”

Fermentacja metanowa

Równowaga pomiędzy kwasogenezą, a metanogenezą

Bakterie metanowe są bardzo wrażliwe na wszelkie zmiany temperatury

Szybkie zmiany temperatury ($>1^{\circ}\text{C/d}$) mogą prowadzić do „zakwaszenia”

Gdy niezbędna zmiana temperatury to zaleca się $\sim 0.5^{\circ}\text{C/d}$

Fermentacja metanowa

Azot amonowy i amoniak

Wpływ azotu amonowego na proces fermentacji metanowej jest zależny od jego stężenia w osadzie:

do 200 g N/m³ – zaspokaja potrzeby mikroorganizmów,

od 200 do 1000 g N/m³ – brak negatywnego wpływu na proces,

od 1000 do 3000 g N/m³ – przy zbyt wysokim pH może pojawić się inhibicja procesu,

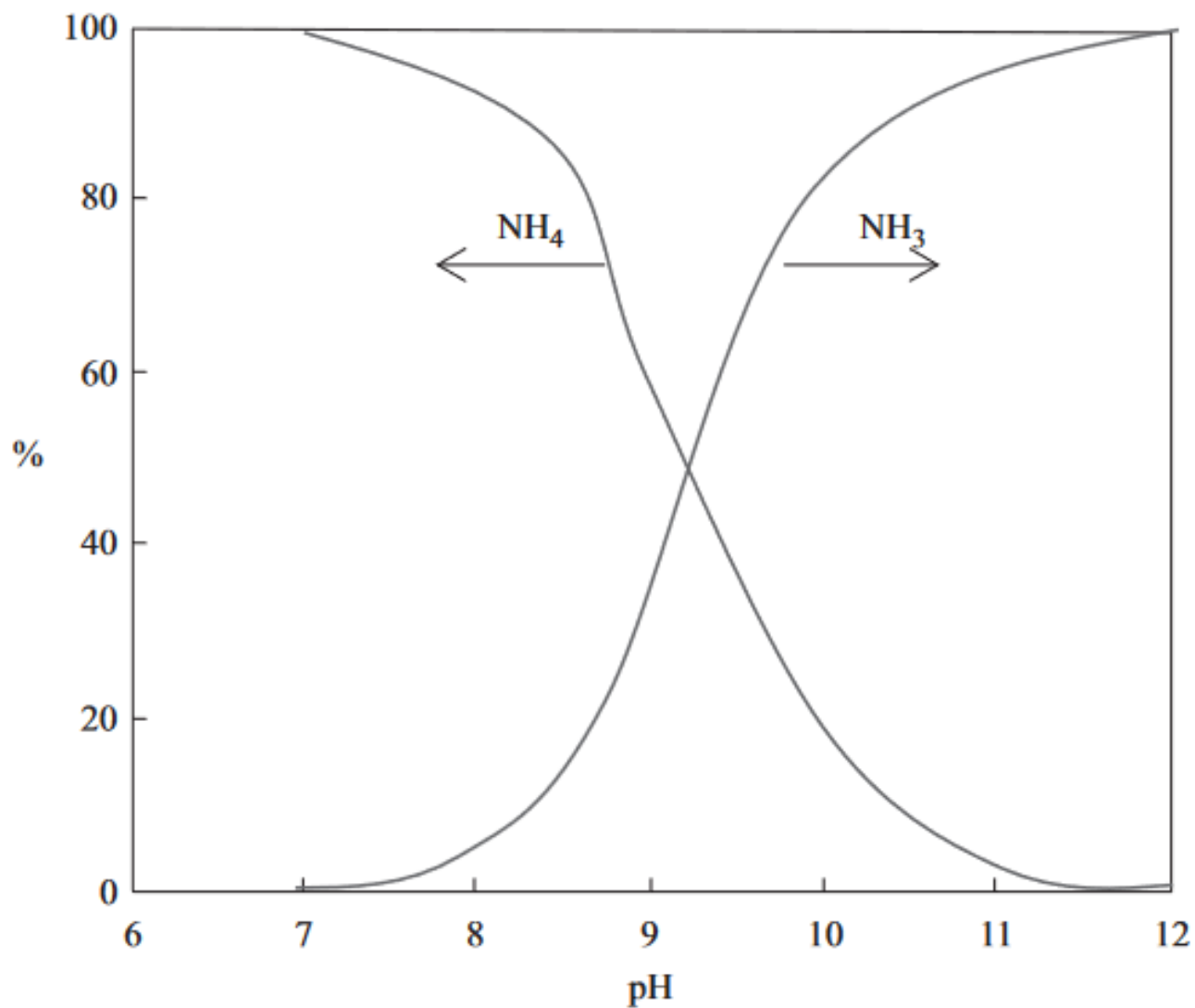
powyżej 3000 g N/m³ – stężenie toksyczne.

Za toksyczność azotu amonowego odpowiada jego forma wolna czyli amoniak, który może pasywnie przenikać do komórek mikroorganizmów.

Spośród wszystkich grup mikroorganizmów procesu fermentacji metanowej, metanogeny są najbardziej wrażliwe na wysokie stężenie amoniaku

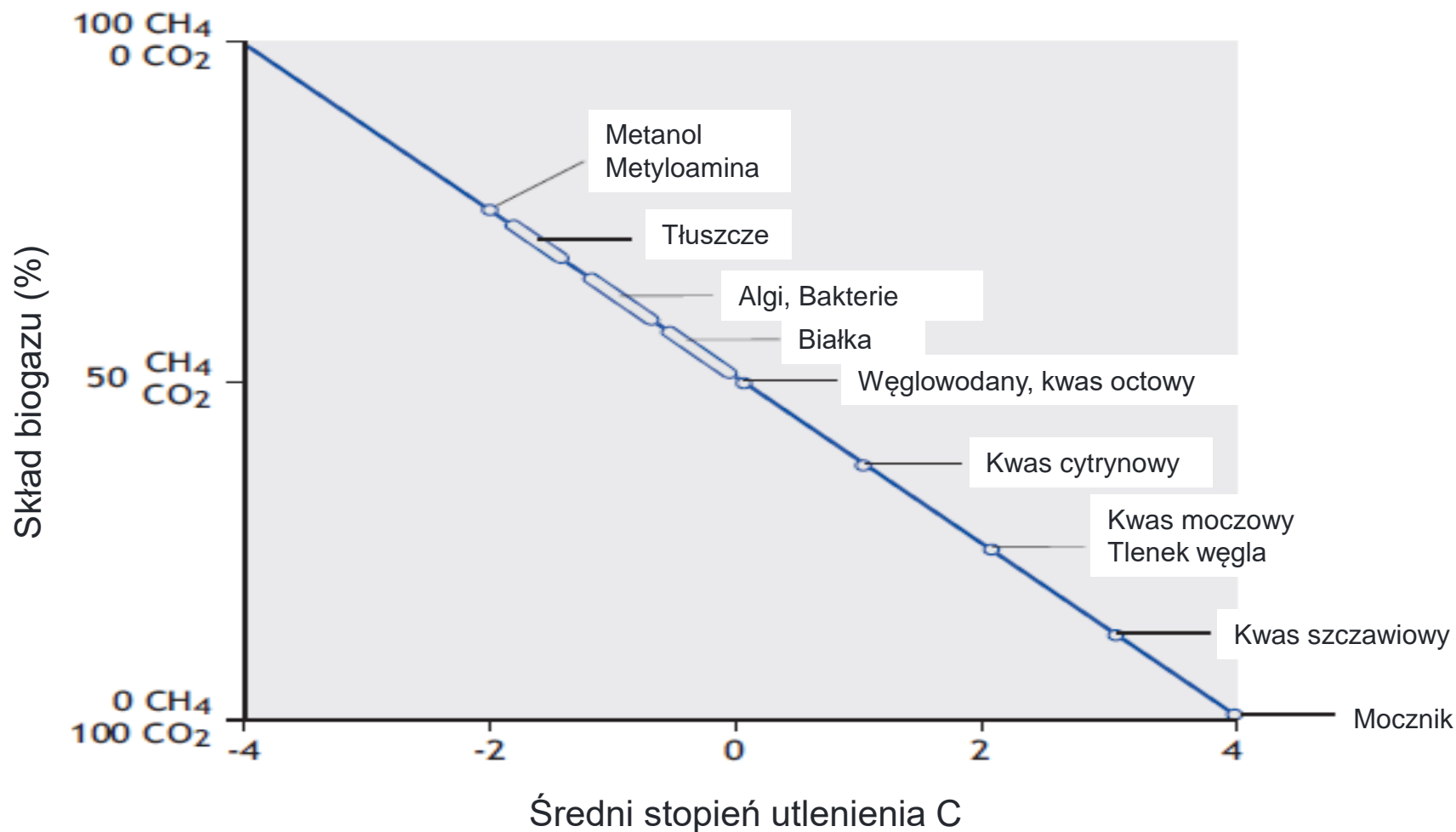
Fermentacja metanowa

Azot amonowy i amoniak

Fermentacja metanowa

Szacowanie produkcji metanu

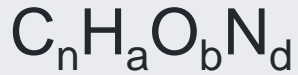

Fermentacja metanowa

Szacowanie ChZT i OWO substratów

$$\text{ChZT} = 8(4n+a-2b)/(12n+a+16b) \text{ (gChZT/gC}_n\text{H}_a\text{O}_b\text{)}$$

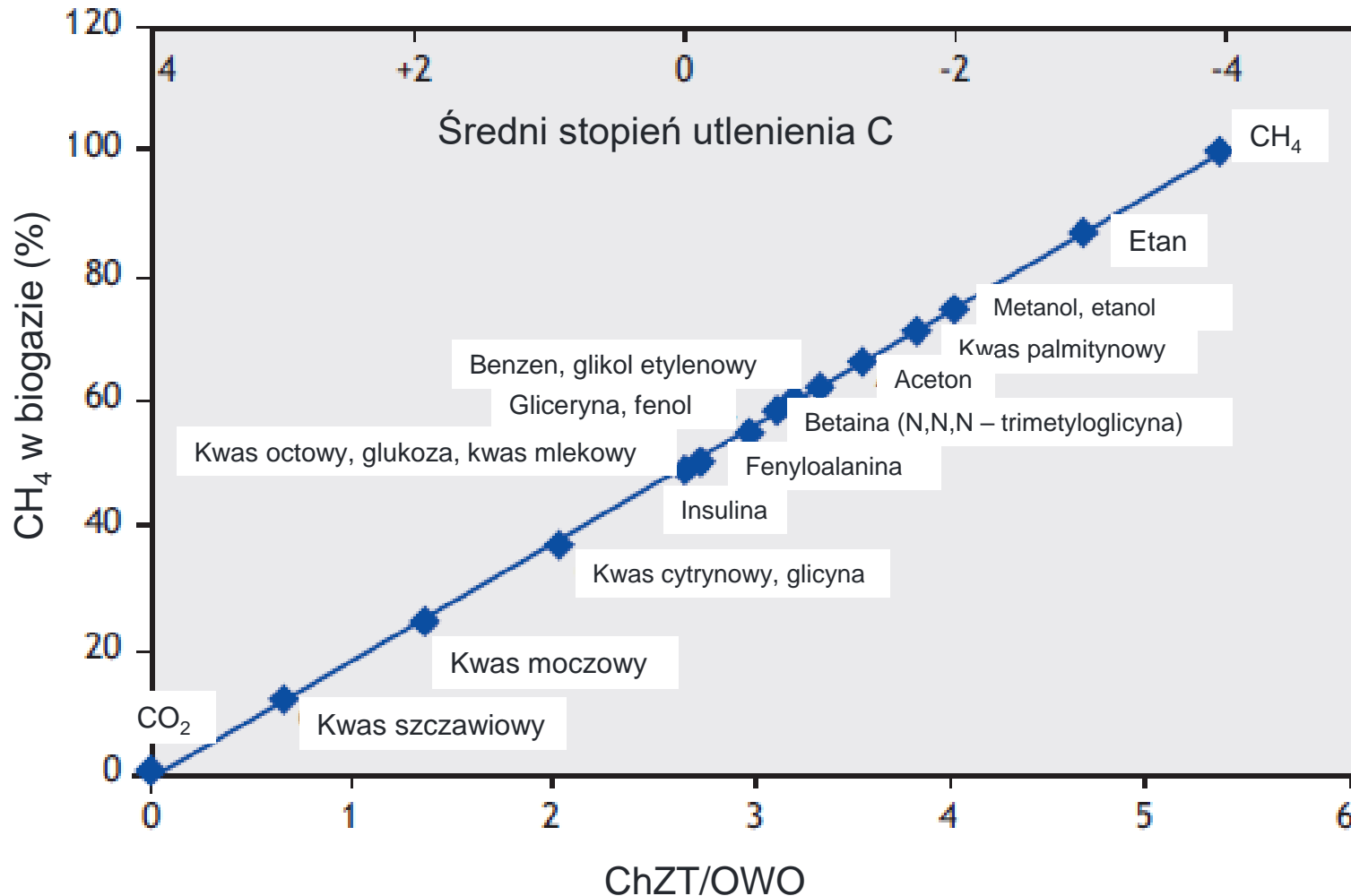
$$\text{ChZT} = 8(4n+a-2b-3d)/(12n+a+16b+14d) \text{ (gChZT/gC}_n\text{H}_a\text{O}_b\text{N}_d\text{)}$$

$$\text{OWO} = 12n/(12n+a+16b+14d) \text{ (gChZT/gC}_n\text{H}_a\text{O}_b\text{N}_d\text{)}$$

Fermentacja metanowa

Szacowanie produkcji metanu

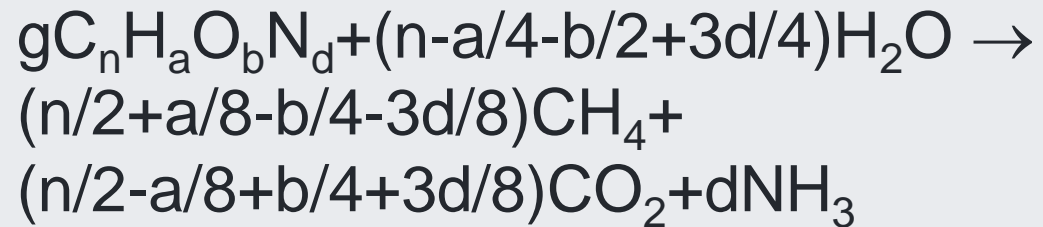
$$\text{ChZT/OWO} = 8(4n+a-2b-3d)/(12n) = 8/3 + 2(a-2b-3d)/(3n)$$

Fermentacja metanowa

Szacowanie produkcji metanu

Fermentacja metanowa

Szacowanie produkcji metanu

Substrat	Ilość gazu l/kg Δ smo	% CH ₄	% CO ₂	Energia gazu kWh/m ³
Węglowodany	747	50	50	~5
Tłuszcze	1434	71	29	~7
Białka	636	60	40	~6
Osad ściekowy	880÷1020	64÷67	33÷36	~(6.4÷6.7)

Fermentacja metanowa

Szacowanie produkcji metanu

ChZT metanu

$$1 \text{ mol CH}_4 = 64 \text{ g O}_2 = 64 \text{ g ChZT}$$

$$64 \text{ g ChZT} / 16 \text{ g CH}_4 = 4 \text{ g ChZT/g CH}_4 \quad 0.25 \text{ g CH}_4/\text{g ChZT}$$

Objętość metanu

$$V_{\text{CH}_4} = \frac{nRT}{p}$$

$$V_{1 \text{ mol CH}_4} = \frac{(1 \text{ mol})(0.082057 \text{ atm} \cdot \text{L/mol} \cdot \text{K})[(273.15 + 35) \text{ K}]}{1 \text{ atm}} = 25.29 \text{ L}$$

ChZT metanu

$$64 \text{ g ChZT} / 25.29 \text{ L CH}_4 = 2.53 \text{ g ChZT/L CH}_4$$

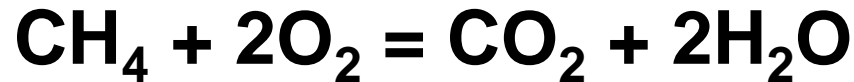
$$25.29 \text{ L} / 64 \text{ g ChZT} = 0.395 \text{ L CH}_4/\text{g ChZT}$$

Fermentacja metanowa

Potencjał energetyczny gazu fermentacyjnego

Ciepło spalania metanu

$$35\,800 \text{ kJ/m}^3 = 9\,944 \text{ Wh/m}^3 \sim 10 \text{ kWh/m}^3$$

Ciepło spalania gazu fermentacyjnego (70% CH₄ + 30% CO₂)

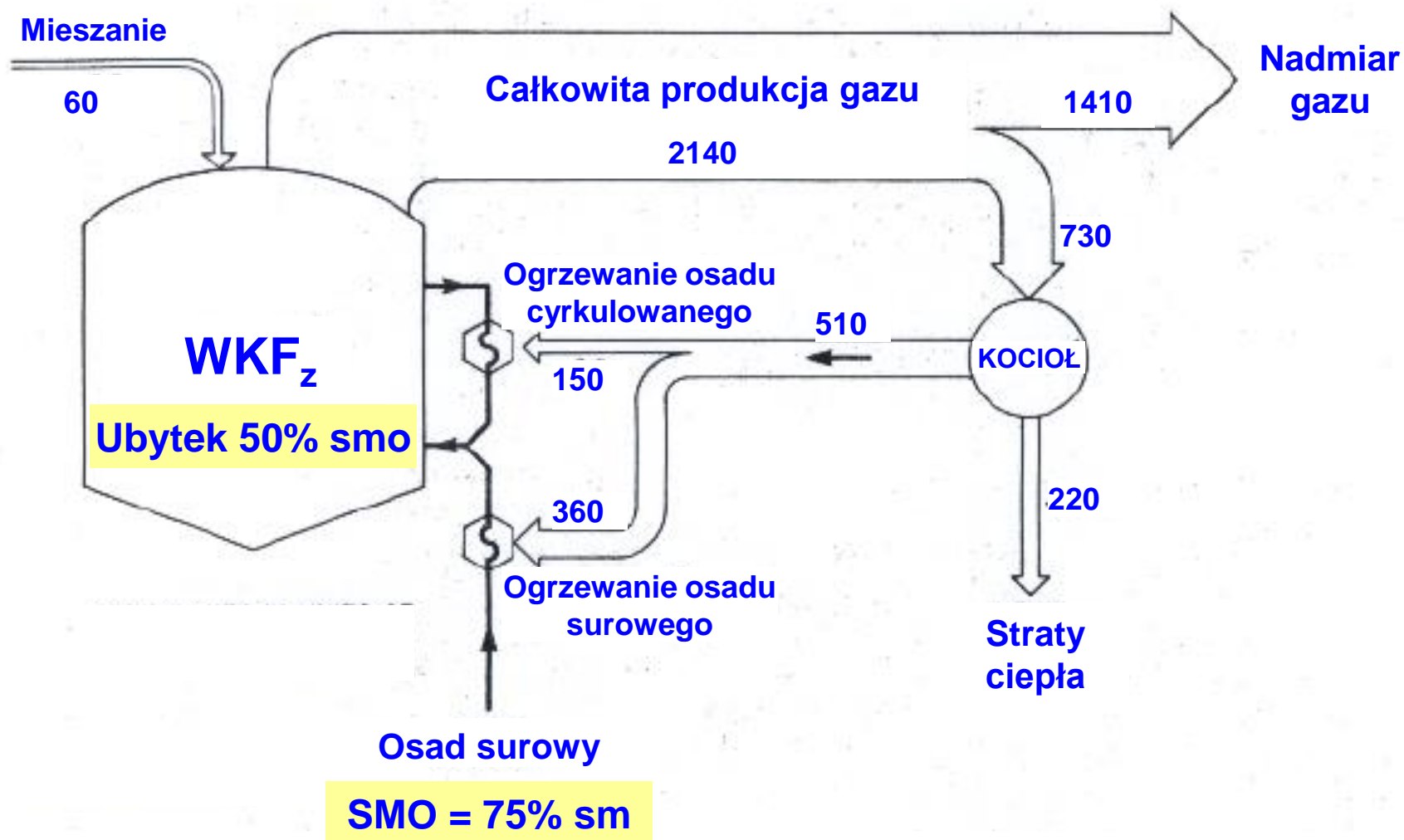
$$0.7 \times 35\,800 = 25\,060 \text{ kJ/m}^3 = 6\,960 \text{ Wh/m}^3 \sim 7 \text{ kWh/m}^3$$

Ciepło spalania gazu ziemnego

$$37\,300 \text{ kJ/m}^3 = 10\,360 \text{ Wh/m}^3 \sim 10.4 \text{ kWh/m}^3$$

Fermentacja metanowa

Potencjał energetyczny gazu fermentacyjnego

Fermentacja metanowa

Bilans ChZT

Proces fermentacji metanowej analizuje się z perspektywy ChZT, a nie SM!

Bardzo często w praktyce, sprawność procesu jest oceniana poprzez ubytek suchej masy itd. a nie przemiany ChZT – prowadzi to do nieścisłości i problemów.

W przeciwieństwie do procesów tlenowych, w procesach beztlenowych nie dochodzi do zniszczenia ChZT.

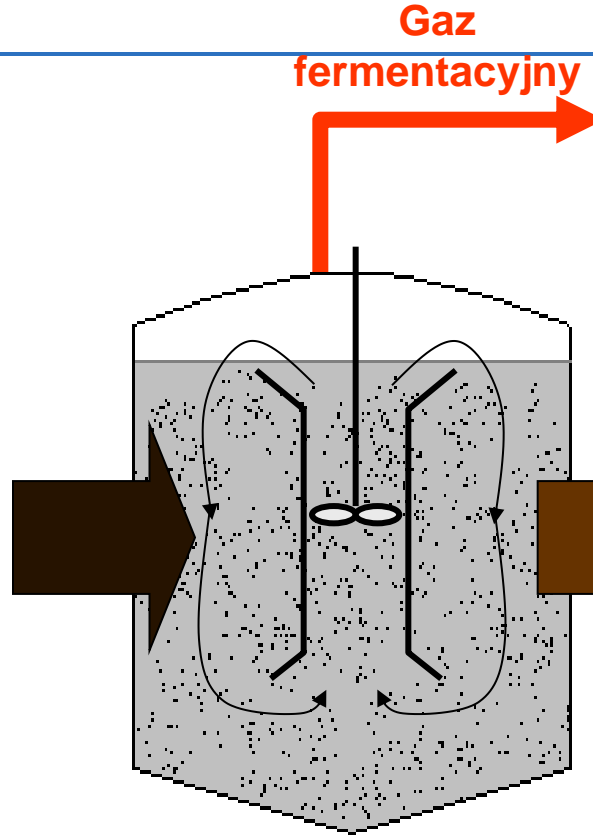
$$\text{ChZT}_{\text{dopływ}} = \text{ChZT}_{\text{odpływ}}$$

Fermentacja metanowa

Bilans ChZT

$$\begin{aligned}
 &Q_{OS} \text{ [m}^3/\text{d]} \\
 &ChZT_{SUR} \text{ [kg ChZT/m}^3\text{]} \\
 &SMO_{SUR} \text{ [kg smo/m}^3\text{]} \\
 &l_{ChZT,SUR} = Q_{OS} \times ChZT_{SUR} \text{ [kg ChZT/d]} \\
 &l_{SMO,SUR} = Q_{OS} \times SMO_{SUR} \text{ [kg smo/d]}
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 &Q_G \text{ [m}^3/\text{d]} \\
 &C_{CH_4} \text{ [kg CH}_4/\text{m}^3\text{]} \\
 &l_{CH_4} = Q_G \times C_{CH_4} \text{ [kg CH}_4/\text{d]} \\
 &l_{ChZT,CH_4} = 4 \times l_{CH_4} \text{ [kg ChZT/d]}
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 &Q_{OS} \text{ [m}^3/\text{d]} \\
 &ChZT_F \text{ [kg ChZT/m}^3\text{]} \\
 &SMO_F \text{ [kg smo/m}^3\text{]} \\
 &l_{ChZT,F} = Q_{OS} \times ChZT_F \text{ [kg ChZT/d]} \\
 &l_{SMO,F} = Q_{OS} \times SMO_F \text{ [kg smo/d]}
 \end{aligned}$$

$$l_{ChZT,CH_4} = Q_{OS}(ChZT_{SUR} - ChZT_F) \text{ [kg ChZT/d]}$$

$$\Delta l_{ChZT,OS} \approx 1.6 Q_{OS}(SMO_{SUR} - SMO_F)$$

$$\text{g ChZT/g smo}$$

$$\Delta l_{SMO,OS}$$

Fermentacja metanowa

Bilans ChZT

$$L_{\text{ChZT,CH}_4} = \Delta L_{\text{ChZT,OS}} \text{ [kg ChZT/d]}$$

$$L_{\text{CH}_4} = 0.25 \times \Delta L_{\text{ChZT,OS}} \text{ [kg CH}_4\text{/d]}$$

$$V_{\text{CH}_4} = 0.395 \times \Delta L_{\text{ChZT,OS}} \text{ [m}^3 \text{ CH}_4\text{/d]}$$

$$\Delta L_{\text{ChZT,OS}} \approx 1.6 \times \Delta L_{\text{SMO,OS}} \text{ [kg ChZT/d]}$$

$$L_{\text{ChZT,CH}_4} \approx 1.6 \times \Delta L_{\text{SMO,OS}} \text{ [kg ChZT/d]}$$

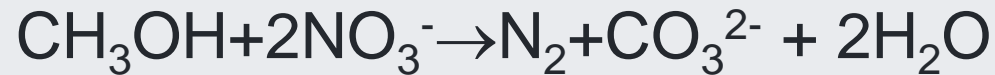
$$L_{\text{CH}_4} \approx 0.4 \times \Delta L_{\text{SMO,OS}} \text{ [kg CH}_4\text{/d]}$$

$$V_{\text{CH}_4} \approx 0.632 \times \Delta L_{\text{SMO,OS}} \text{ [m}^3 \text{ CH}_4\text{/d]}$$

Fermentacja metanowa

Bilans ChZT – uwaga na azotany i siarczany

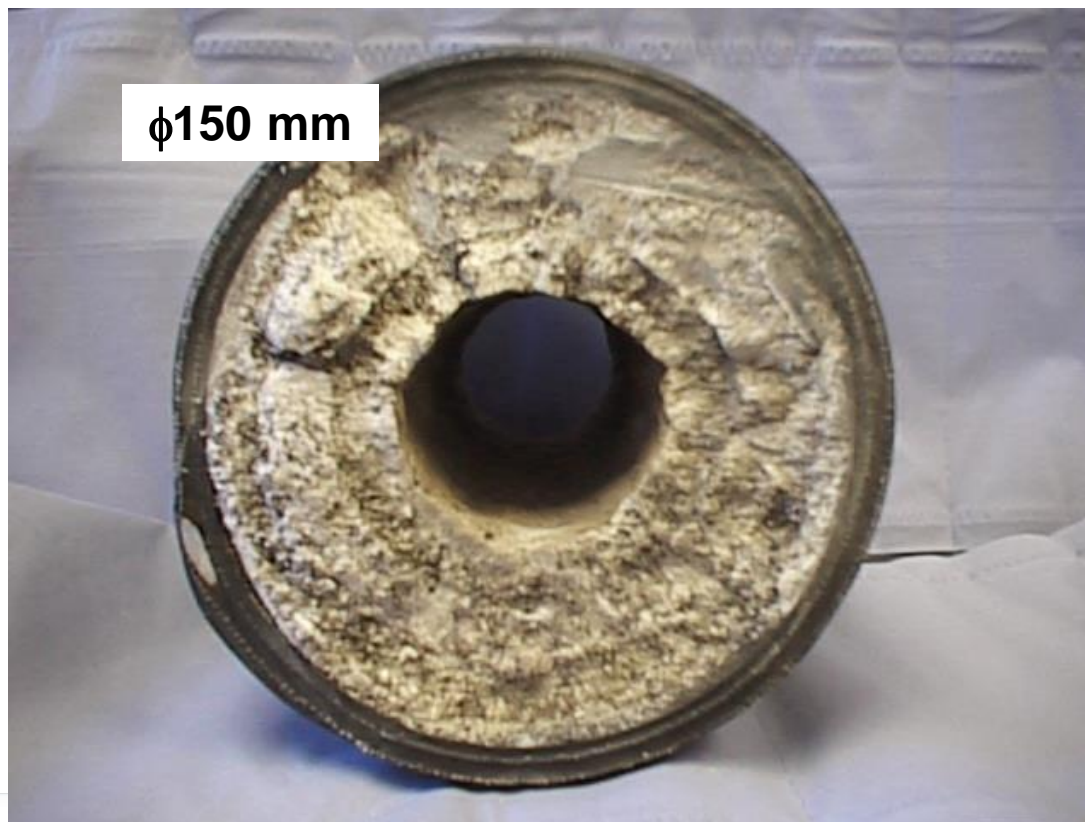

Denitryfikacja oraz redukcja siarczanów powodują ubytek ChZT i zaburzają bilans ChZT. W normalnych warunkach błąd jest niewielki.

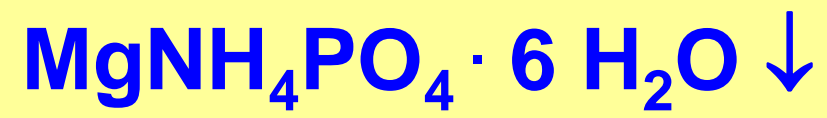
Wytrącanie struwitu

Wytrącanie struwitu

Wytrącanie struwitu

Kinetyka

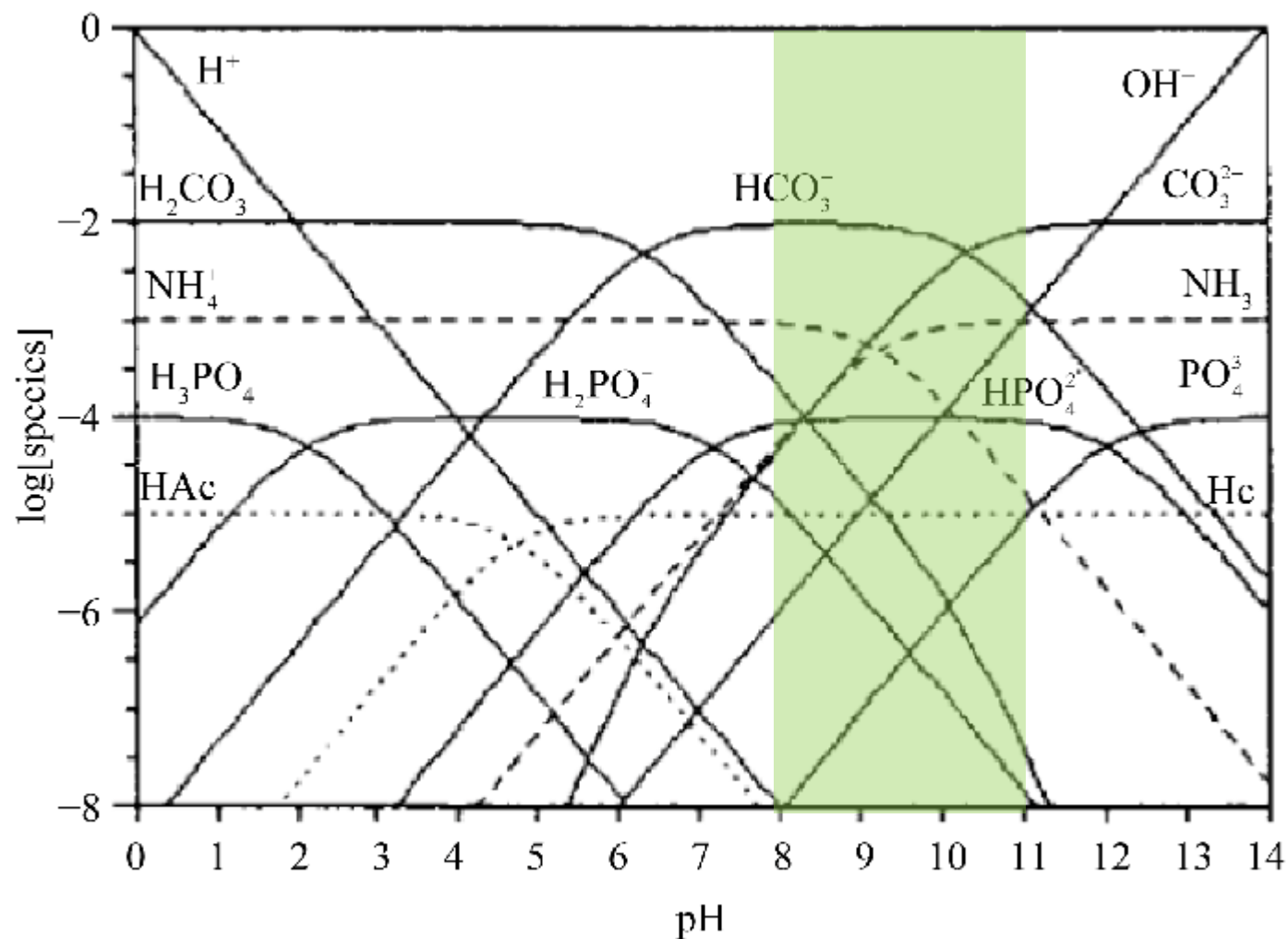

$$IR = [\text{Mg}^{2+}][\text{NH}_4^+][\text{PO}_4^{3-}]$$

Kiedy wytrąci się struwit? Gdy zostanie przekroczony iloczyn rozpuszczalności

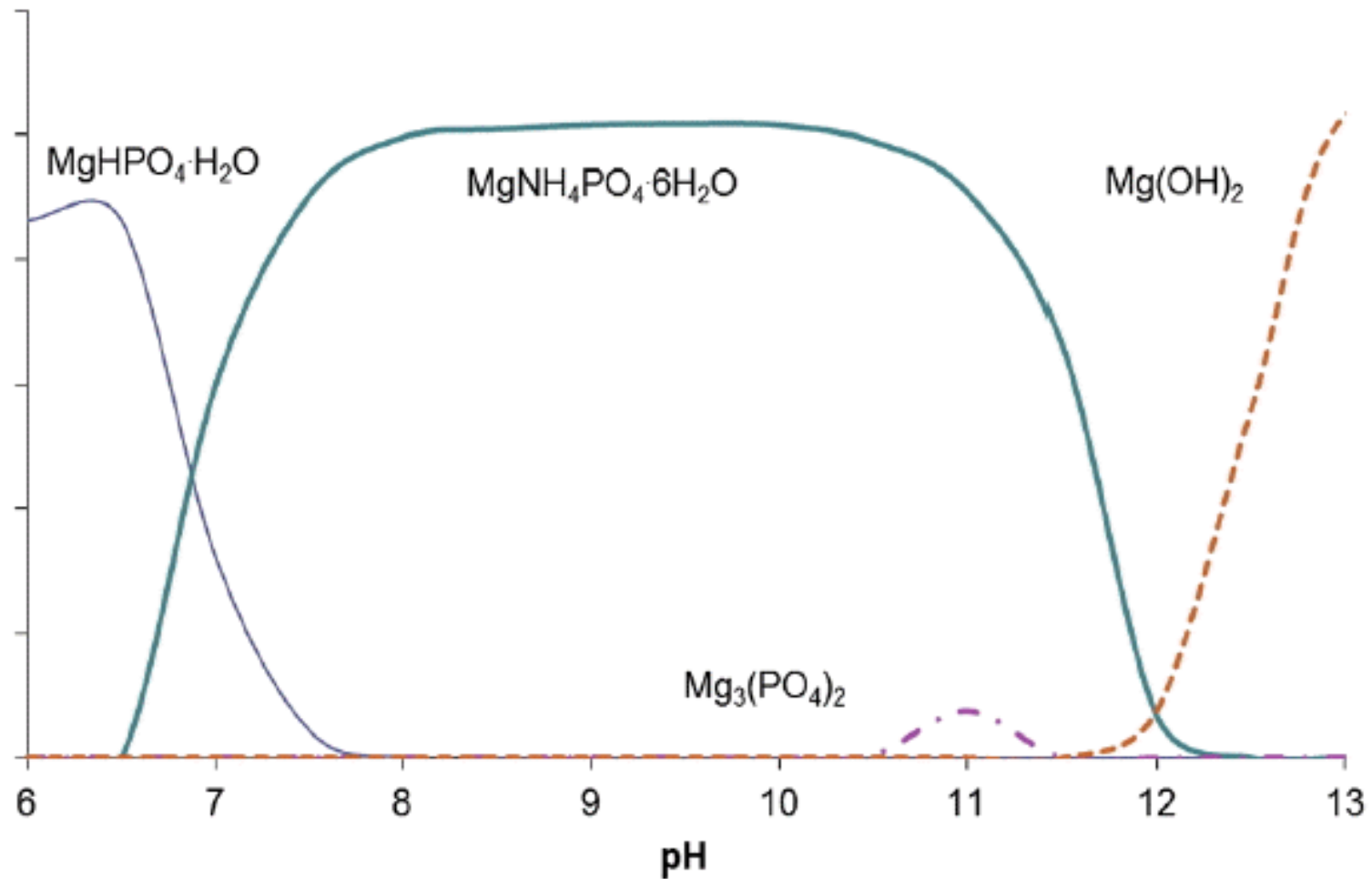
Wytrącanie struwitu

Kinetyka

Wytrącanie struwitu

Kinetyka

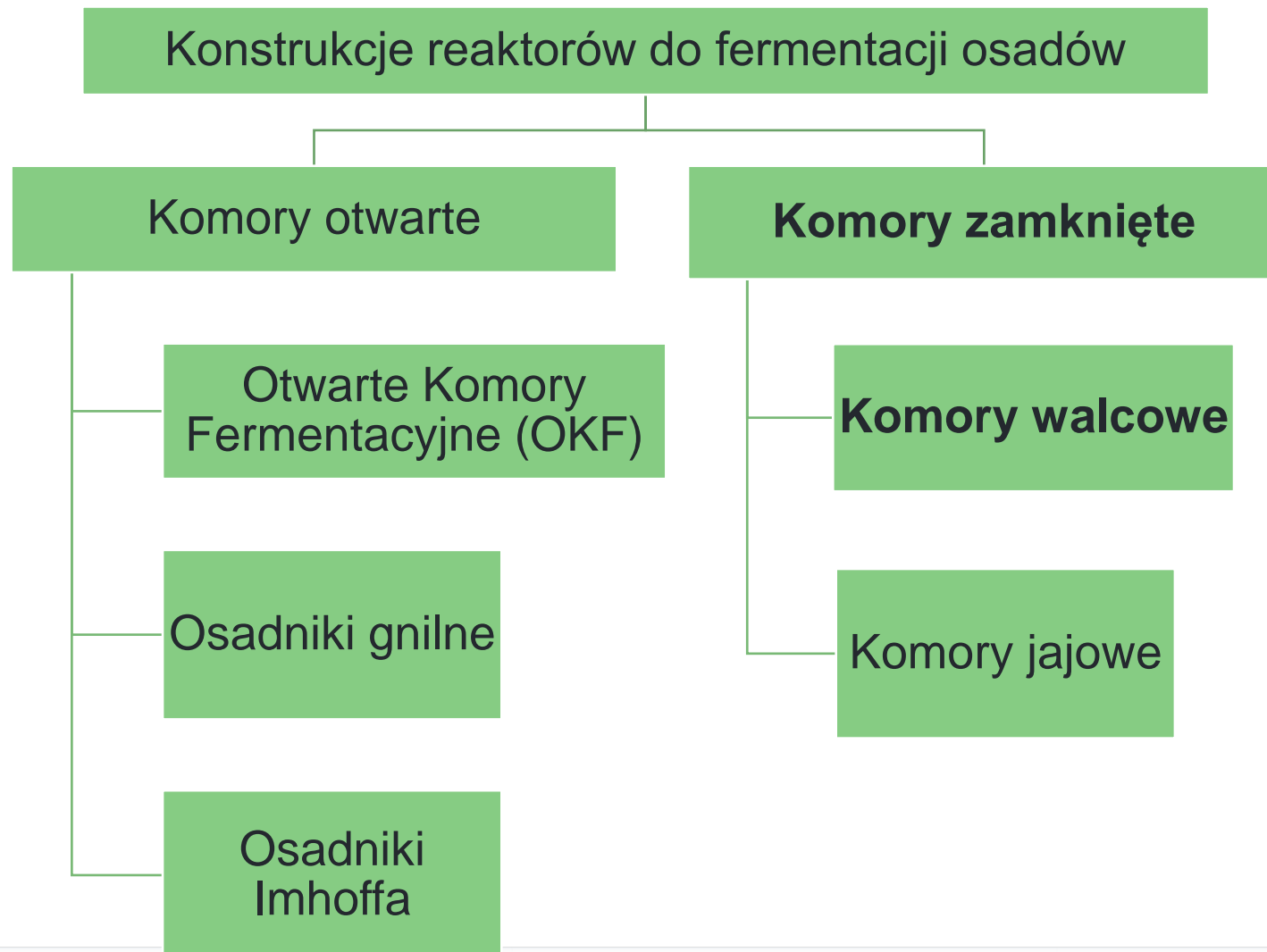

Techniczne aspekty procesu fermentacji

Konstrukcje reaktorów

Konstrukcje reaktorów

Komory otwarte

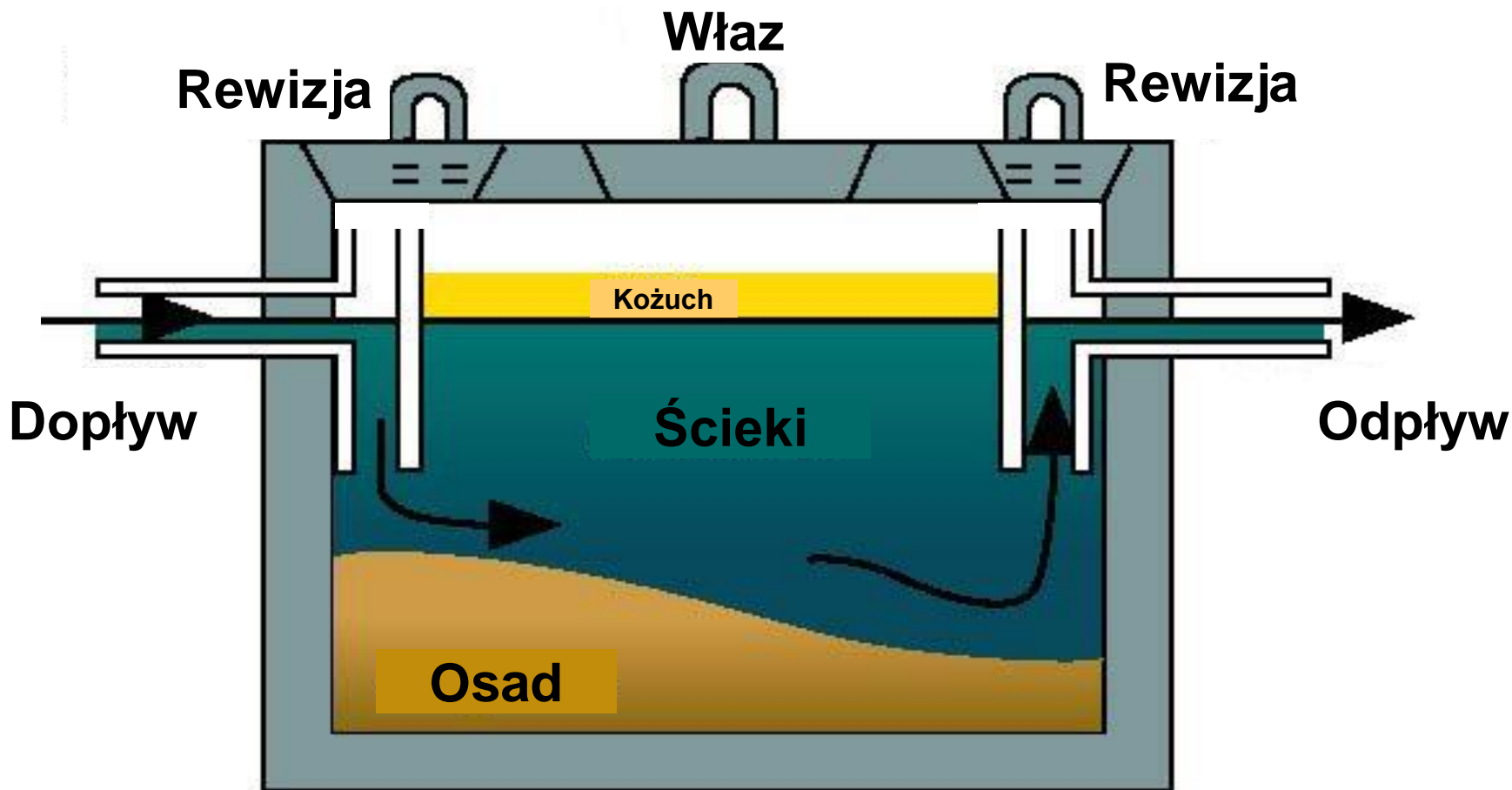

- Zwykle stosunkowo płytkie i rozległe zbiorniki.
- Mieszanie okresowe poprzez mieszadła śmigłowe (jak w KOCz).
- Zwykle warunki psychrofilowe.
- Często wykorzystywane również jako „zimowy” magazyn osadów

Konstrukcje reaktorów

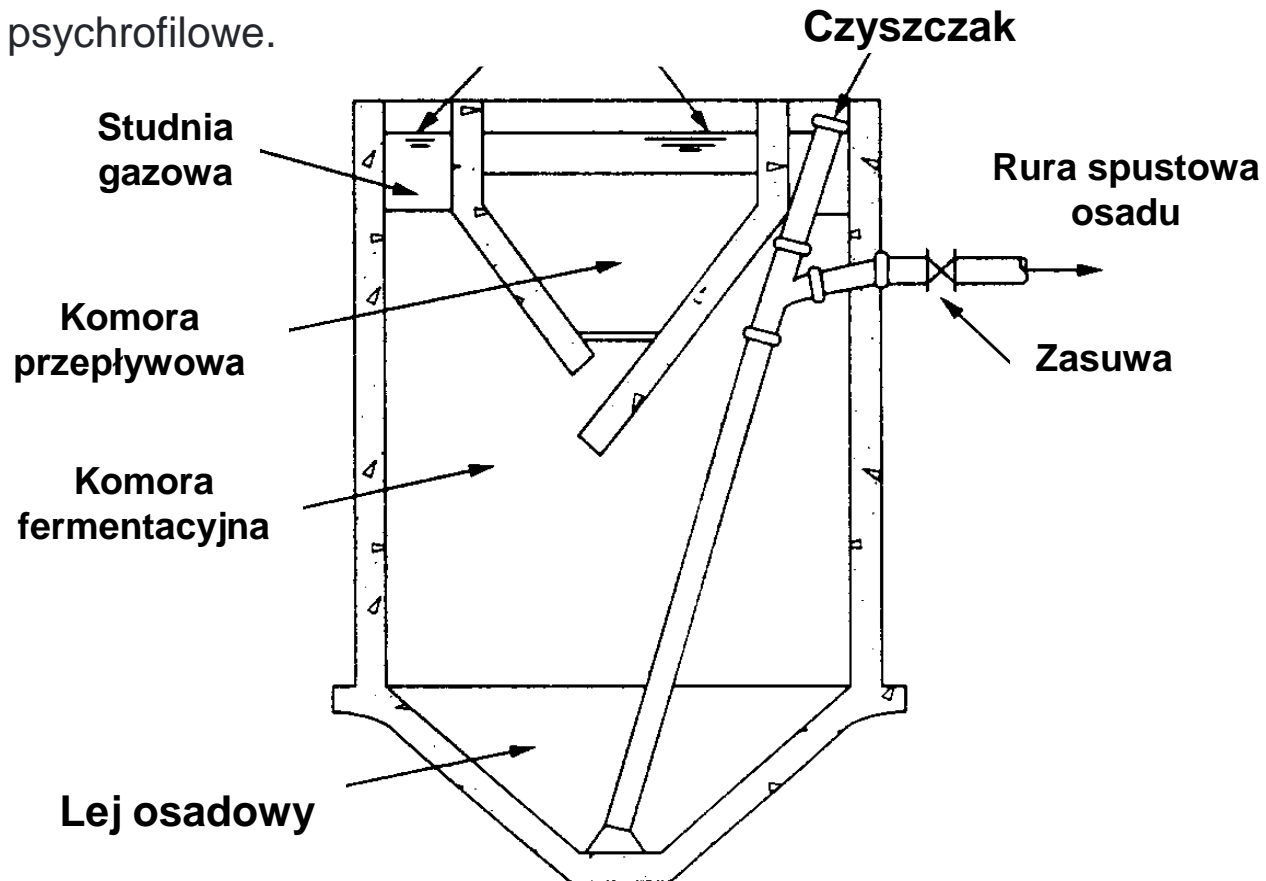
Osadnik gnilny

Konstrukcje reaktorów

Osadnik Imhoffa

- Element ciągu oczyszczania ścieków (osadnik wstępny).
- Długi czas przetrzymania osadów.
- Urządzenie rzadko wykorzystywane w nowoczesnym projektowaniu.
- Zwykle warunki psychrofilowe.

Konstrukcje reaktorów

Zamknięte komory fermentacyjne

- Kształt komory dostosowany do różnych typów mieszadeł.
- Komory jajowe – mieszadła pompowe.
- Komory walcowe – mieszadła śmigłowe.
- Stare obiekty mogą nie posiadać mieszadeł (Gniezno).
- Zdarzają się wyjątki... i to sporo.
- Zwykle ogrzewane (warunki mezo/termofilowe).

Konstrukcje reaktorów

Komory jajowe

Konstrukcje reaktorów

Komory walcowe

Konstrukcje reaktorów

Komory walcowe vs jajowe

---

30 dni mroku (30 Days of Night) – dystrybutor Kinoświat

Konstrukcje reaktorów

Mieszanie

Cel mieszania komór fermentacyjnych:

- Zapewnienie jednorodności mieszaniny w całej WKF
- Minimalizacja stref martwych i „krótkich spięć”
- Rozbijanie kożucha
- Zapobieganie wytrącaniu piasku – trwały ubytek objętości czynnej

Zapotrzebowanie mocy na mieszanie:

- $P=5-8 \text{ W/m}^3$ - bez cyrkulacji
- $P=3-5 \text{ W/m}^3$ – z dodatkową cyrkulacją grzewczą

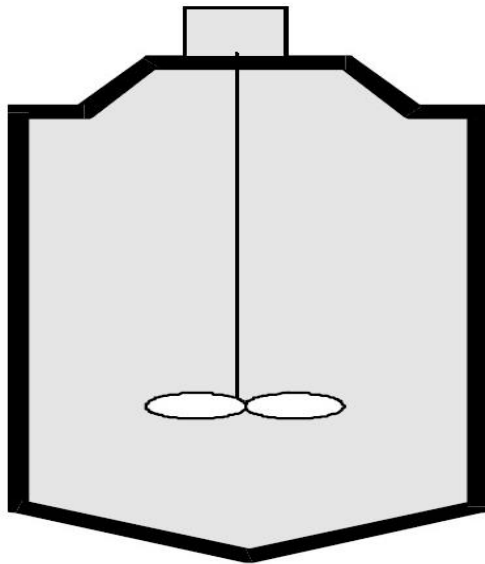
P mniejsze niż 2 W/m^3 – smutna rzeczywistość

Konstrukcje reaktorów

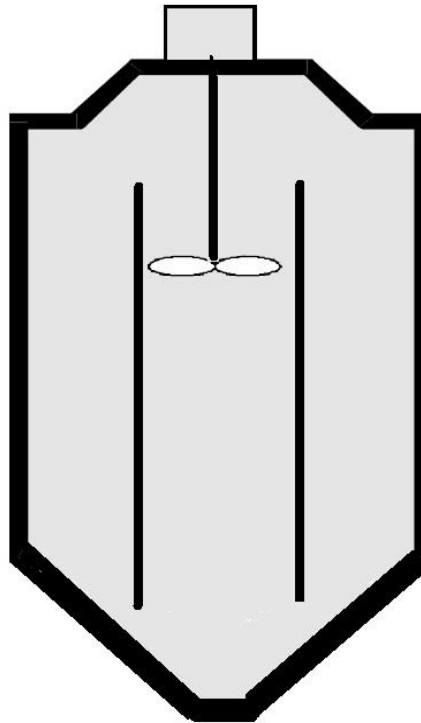
Mieszanie – typy mieszadeł

Mieszadła w WKF

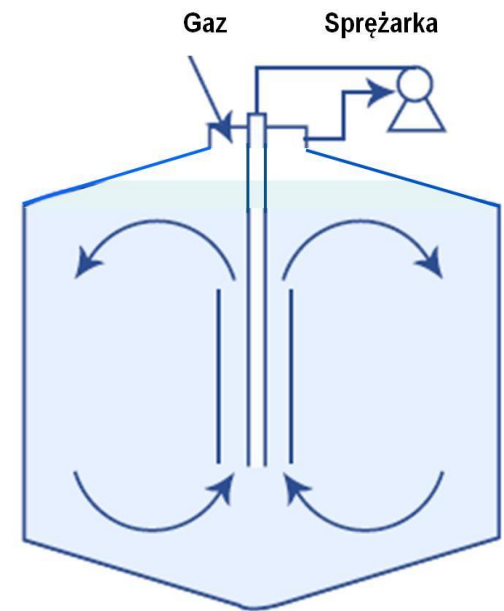
Mieszadło śmigłowe

Mieszadło pompowe

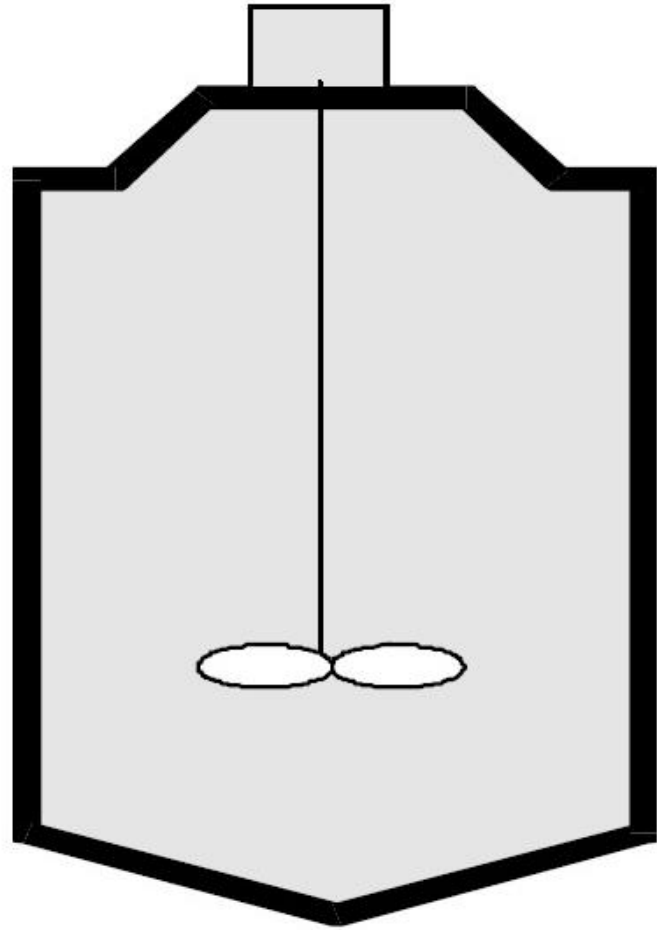
Mieszanie gazem

Konstrukcje reaktorów

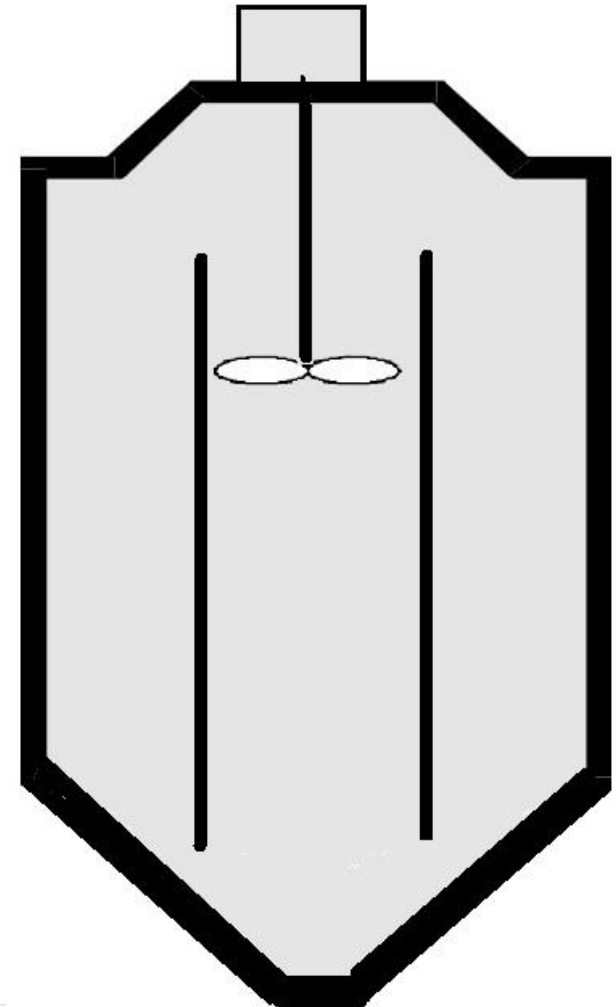
Mieszanie – mieszadła śmigłowe

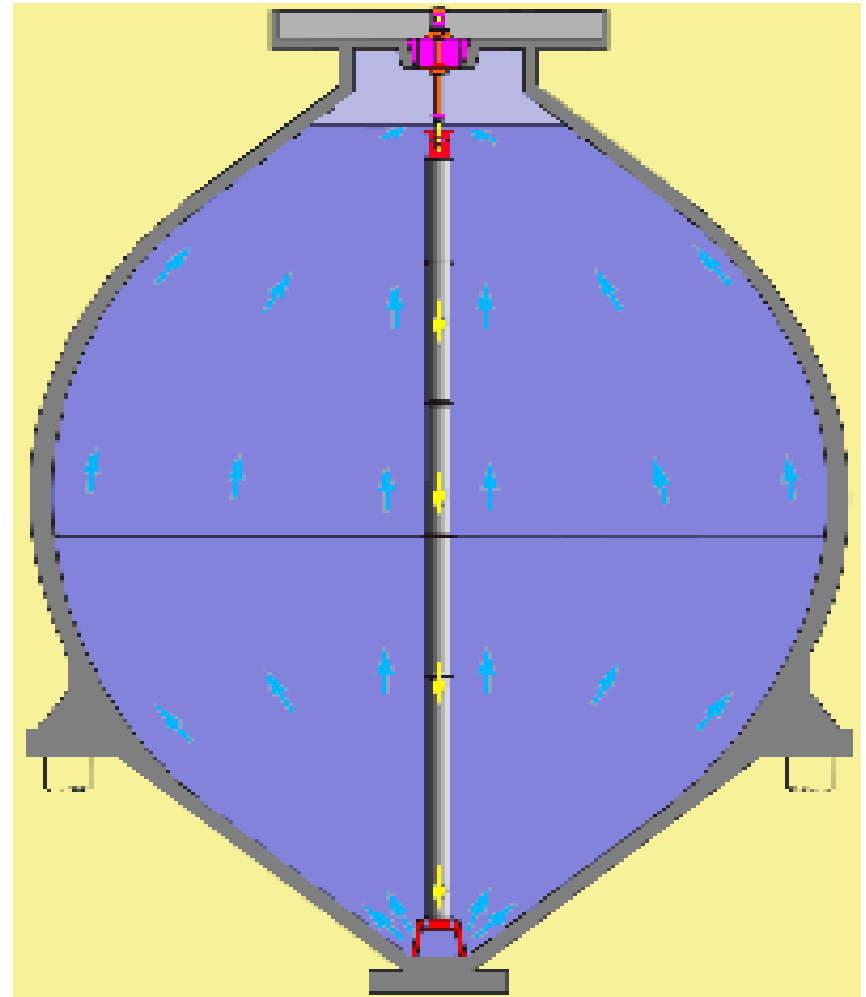
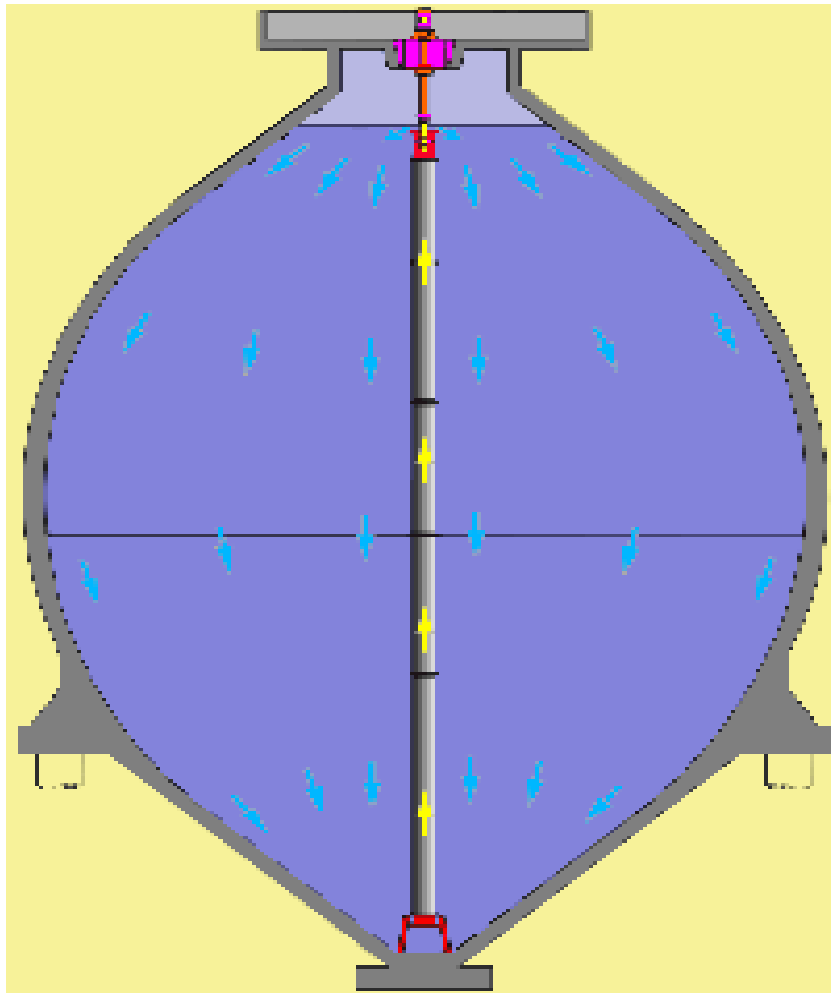
Konstrukcje reaktorów

Mieszanie – mieszadła pompowe (Hallberg)

Konstrukcje reaktorów

Mieszanie – mieszadła pompowe (Hallberg)

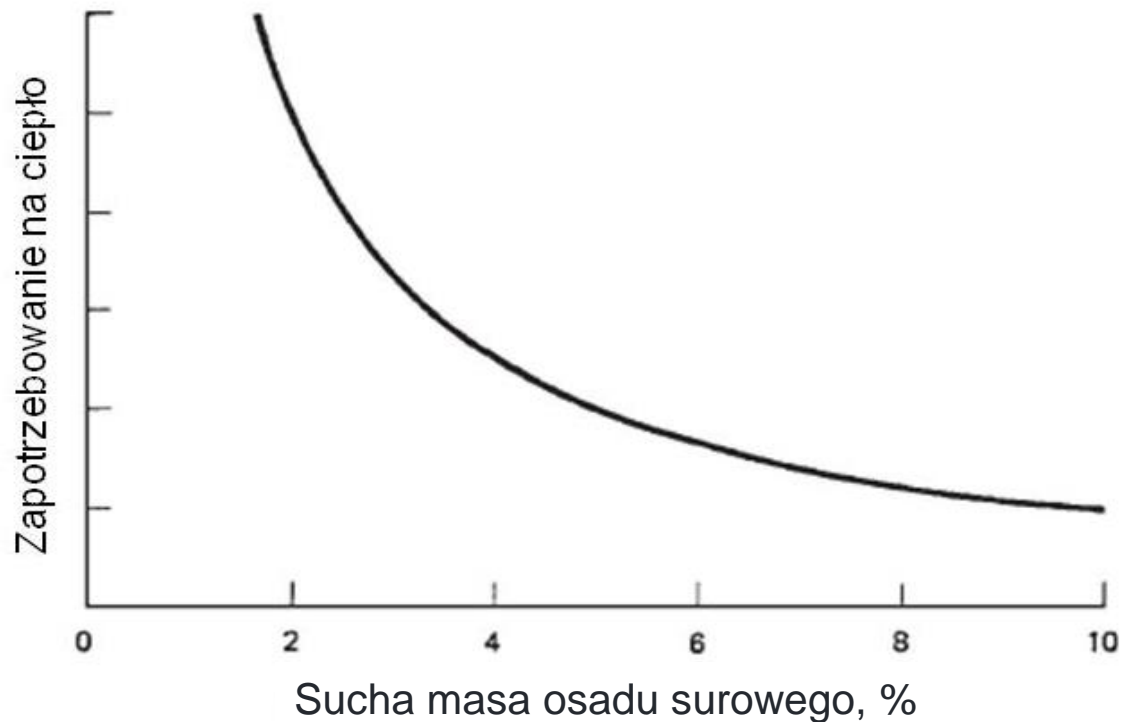
Konstrukcje reaktorów

Ogrzewanie

Zwykle zawartość komór fermentacyjnych ogrzewana jest w zewnętrznych wymiennikach ciepła. Osad jest pobierany z komory, ogrzewany, a następnie poprzez pompę cyrkulacyjną zawracany z powrotem do komory.

Wyróżniamy dwa rodzaje wymienników ciepła:

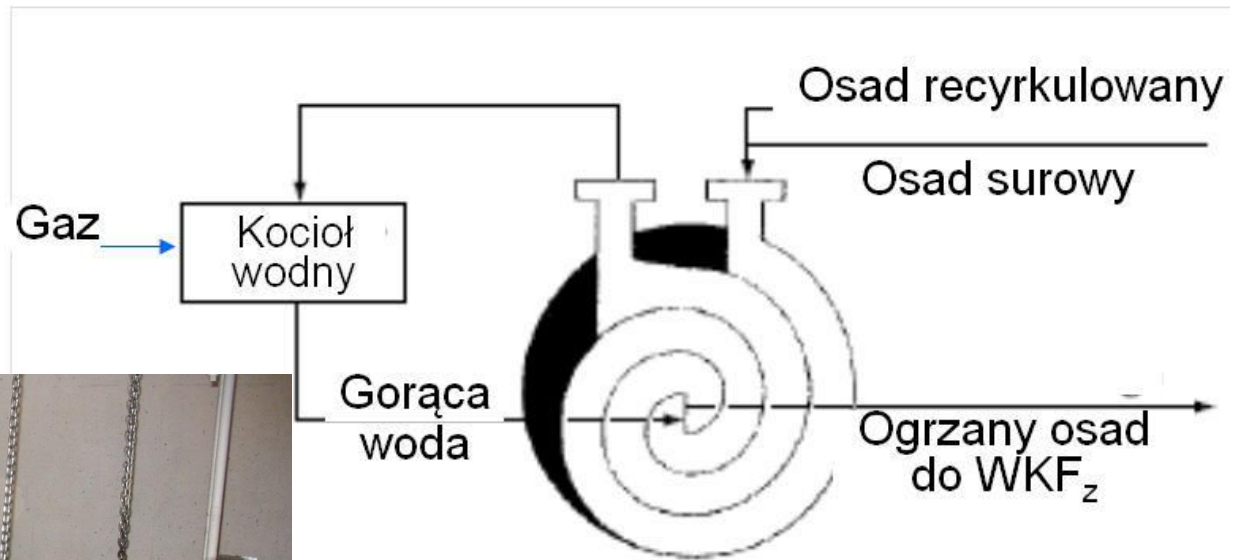
- Wymienniki rurowe
- Wymienniki dyskowe

Konstrukcje reaktorów

Ogrzewanie – wymiennik spiralny

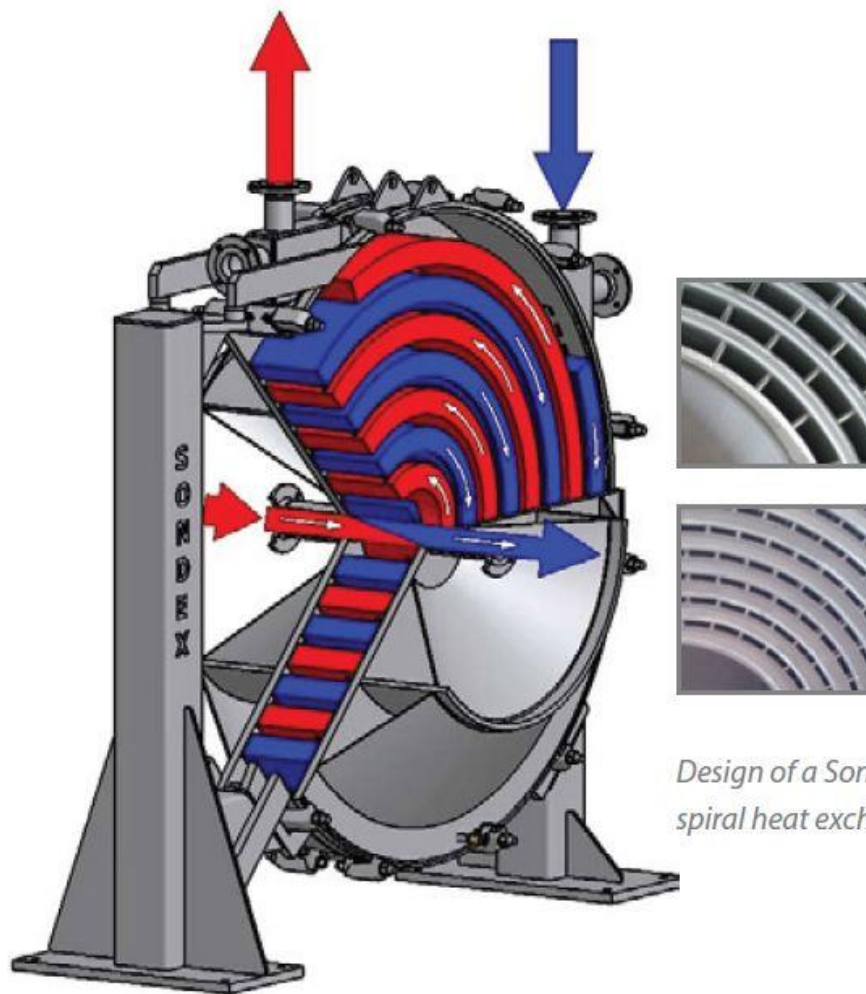

- + Niewielkie rozmiary
- + Stosunkowo łatwe czyszczenie
- Wyższy koszt

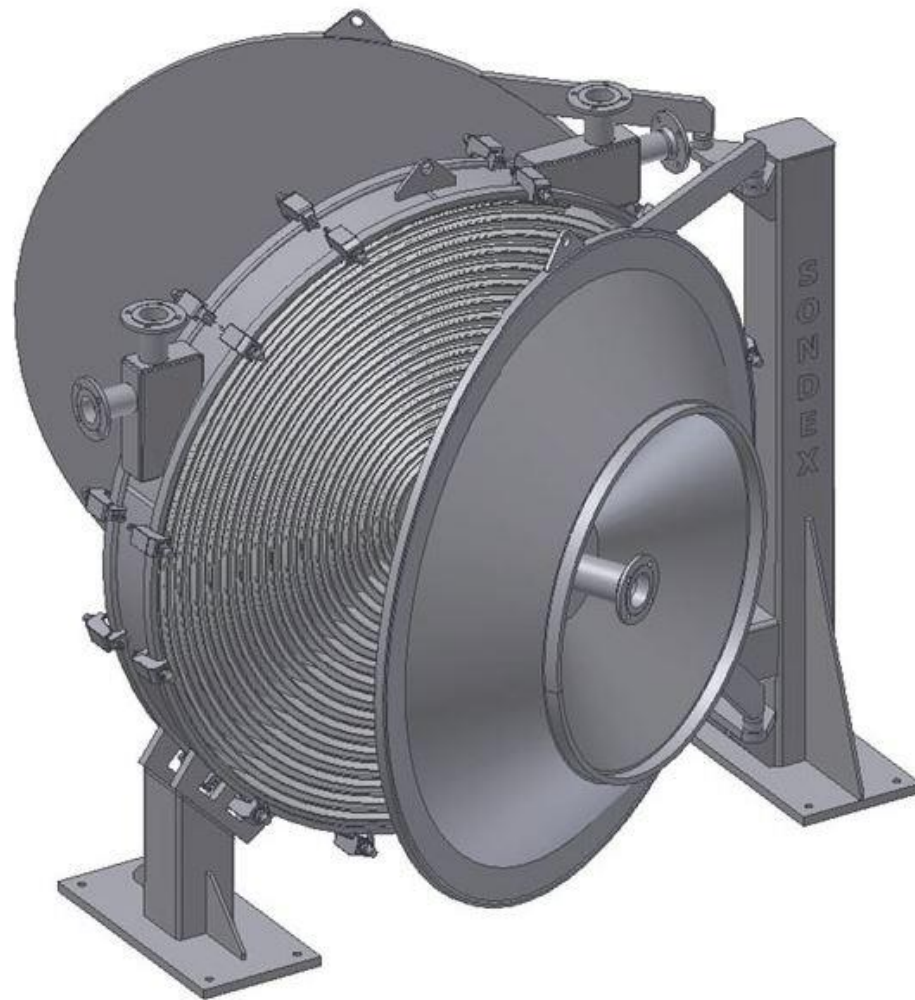

Konstrukcje reaktorów

Ogrzewanie – wymiennik spiralny

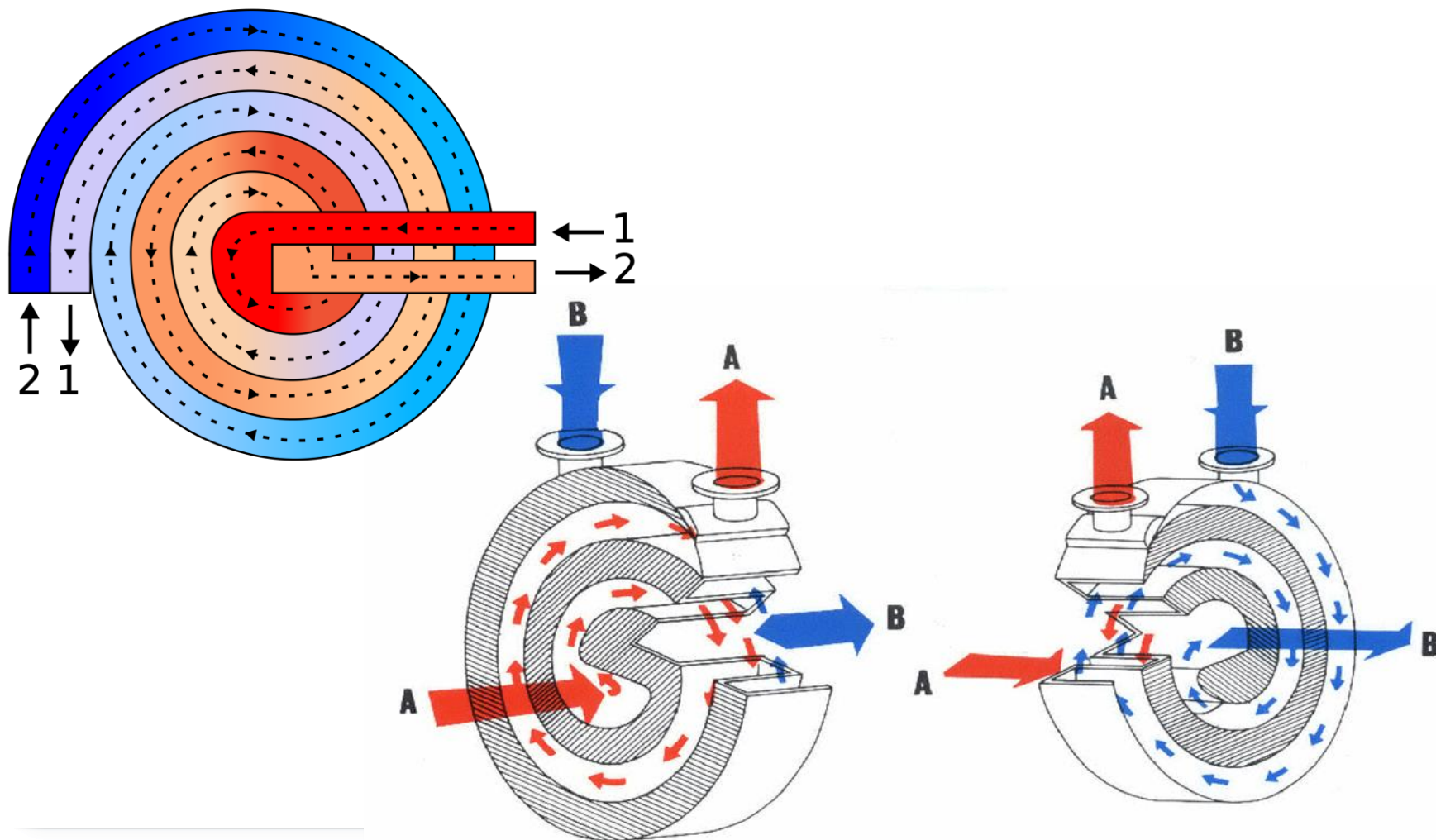

*Design of a Son
spiral heat exch*

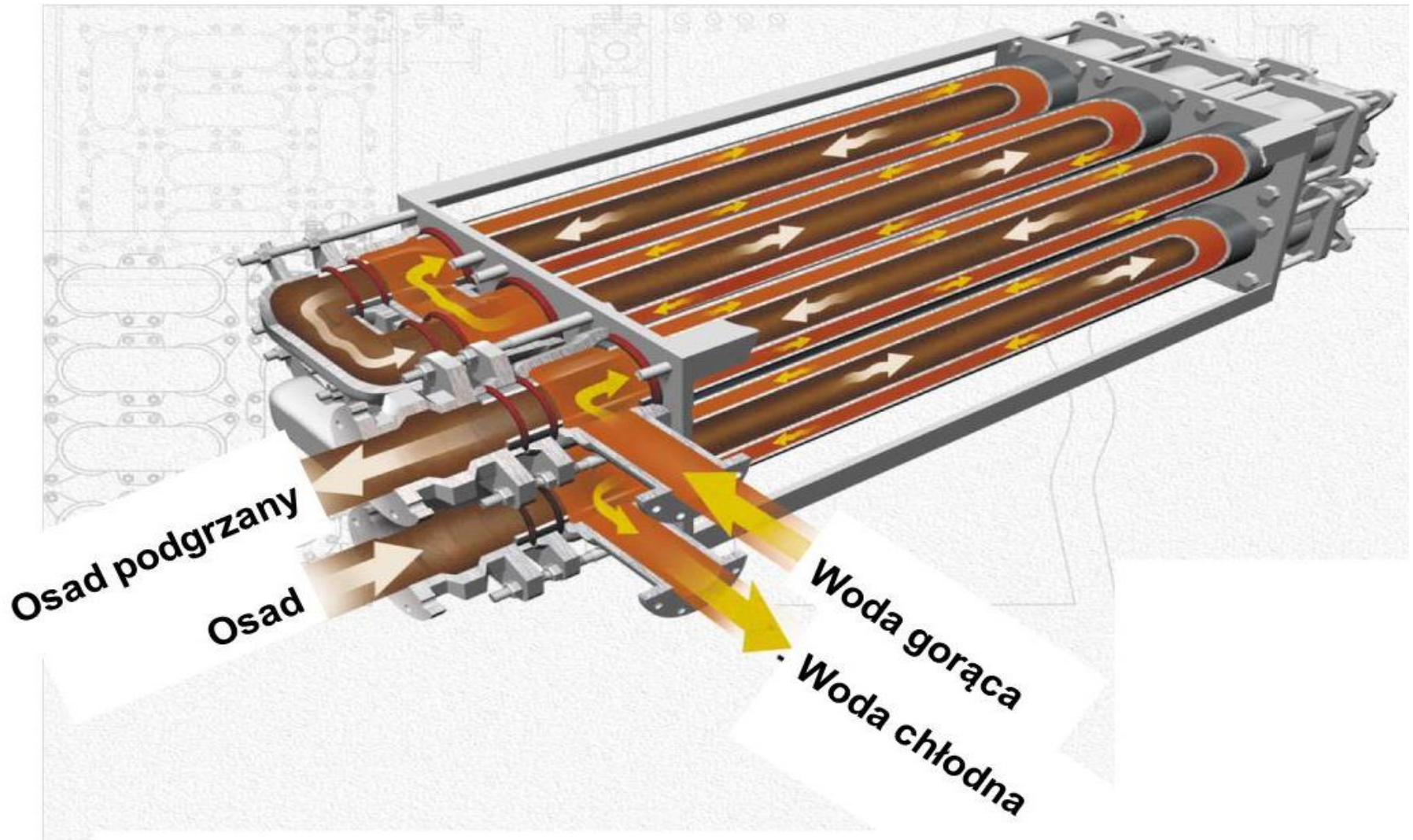
Konstrukcje reaktorów

Ogrzewanie – wymiennik spiralny

Konstrukcje reaktorów

Ogrzewanie – wymiennik rurowy

Konstrukcje reaktorów

Ogrzewanie – wymiennik rurowy

Konstrukcje reaktorów

Parametry projektowe

Niezbędny wiek osadu

$$WO_{35^{\circ}\text{C}} = 15 \div 20 \text{ d}$$

$$WO_{55^{\circ}\text{C}} = 8 \div 10 \text{ d}$$

Objętość czynna

$$V_{\text{cz}} = WO \times Q_{\text{os}} \quad [\text{m}^3]$$

Obciążenie komory

$$O_V \approx 0.7 \div 5.7 \quad [\text{kg smo/m}^3 \text{ d}]$$

Urządzenia ciągu gazowego

Ciąg gazowy

Elementy

- Ujęcie gazu
- Instalacja do gaszenia piany
- Usuwanie substancji wleczonych
- Odwadnianie gazu
- Odsiarczanie
- Magazynowanie
- Energetyczne wykorzystanie
- System spalania nadmiaru gazu w pochodni

Ciąg gazowy

Ujęcie gazu (dzwon gazowy)/gaszenie piany

Dzwon to pierwszy element instalacji gazowej.
Wytworzony gaz można skierować do sieci lub usunąć do atmosfery.
Ujęcie wyposażone jest w instalację (zraszacze) do gaszenia piany.

Kominek wydmuchowy

Bezpiecznik mechaniczny

Rurociąg sieciowy

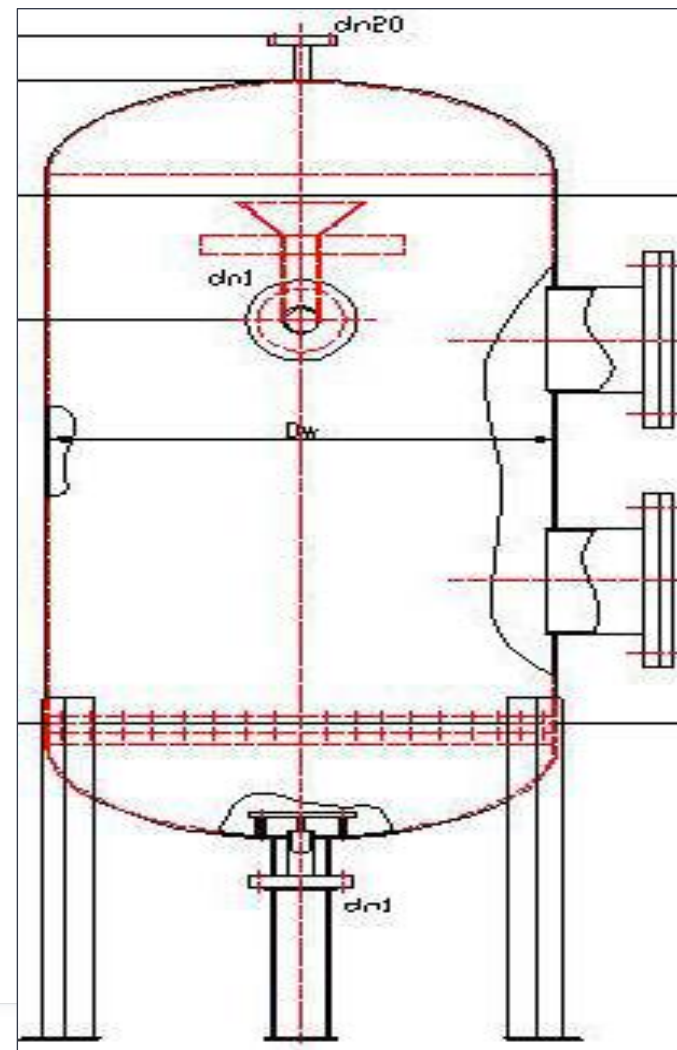
Ciąg gazowy

Usuwanie substancji wleczonych

Usuwanie substancji wleczonych realizuje się w filtrach żwirowych.

Jest to pierwszy stopień oczyszczania gazu fermentacyjnego.

W filtrach żwirowych następuje także wstępna kondensacja pary wodnej.

Ciąg gazowy

Odwadnianie

Kondensacja pary wodnej odbywa się zwykle w całym rurociągu transportowym gazu, następnie kondensat odbierany jest w najniższym punkcie rurociągu za pomocą odwadniacza.

Nowsze instalacje wyposażone są w układ do aktywnego suszenia gazu

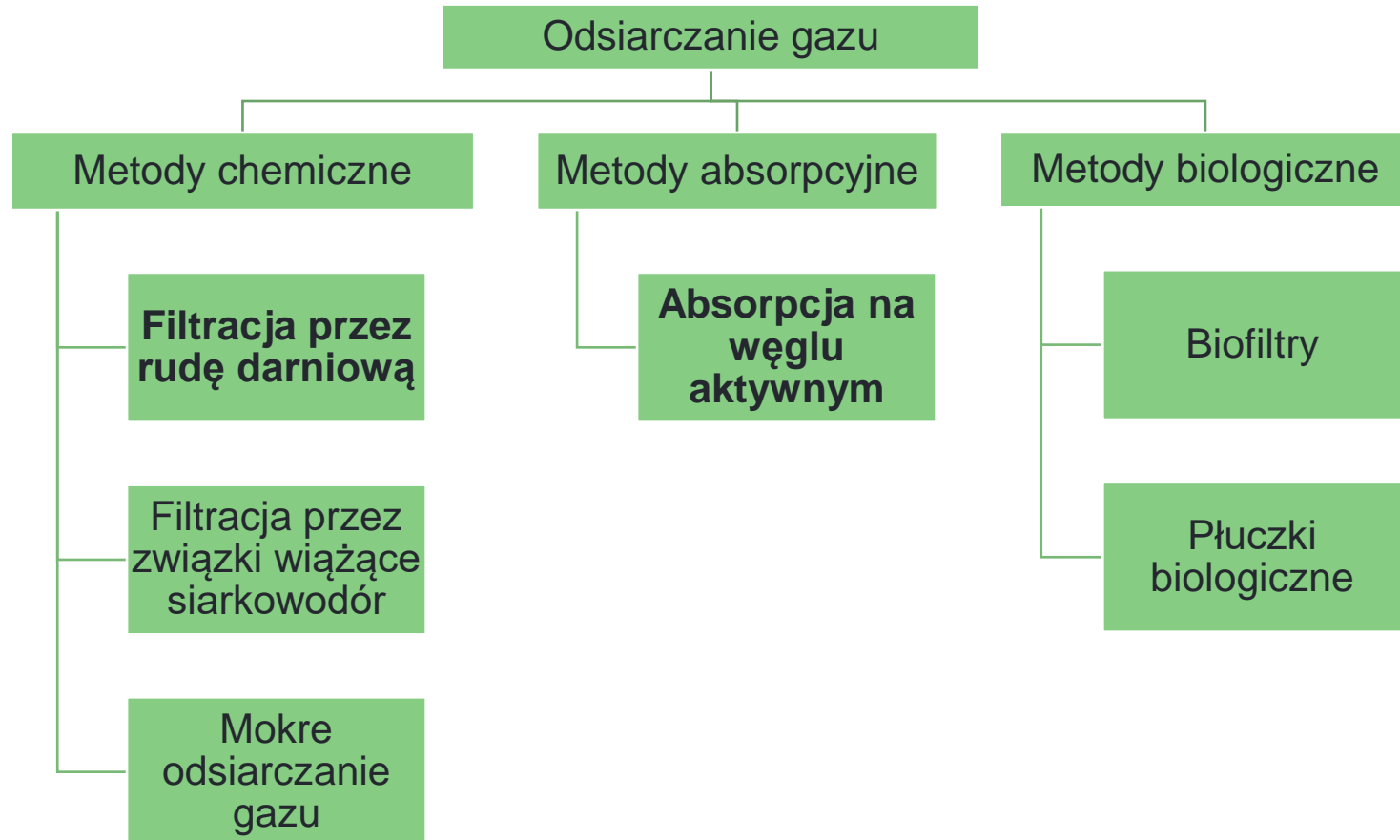

Należy pamiętać że kwestia kondensacji pary wodnej i jej odbioru musi być zrealizowana na każdym z odcinków rurociągu.

Ciąg gazowy

Odsiarczanie

Ciąg gazowy

Ruda darniowa

Gaz przepływa przez wypełnienie złoża od dołu do góry.

Przekształcanie siarkowodoru zachodzi według reakcji:

Ciąg gazowy

Węgiel aktywny

Gaz przepływa przez wypełnienie węgla aktywnego. Siarkowodór i inne substancje absorbowane są na węglu aktywnym.

Kluczowa dla wydajności procesu jest niska wilgotność gazu

Ciąg gazowy

Magazynowanie

Ponieważ produkcja gazu jest nierównomierna w ciągu doby, gaz należy magazynować.

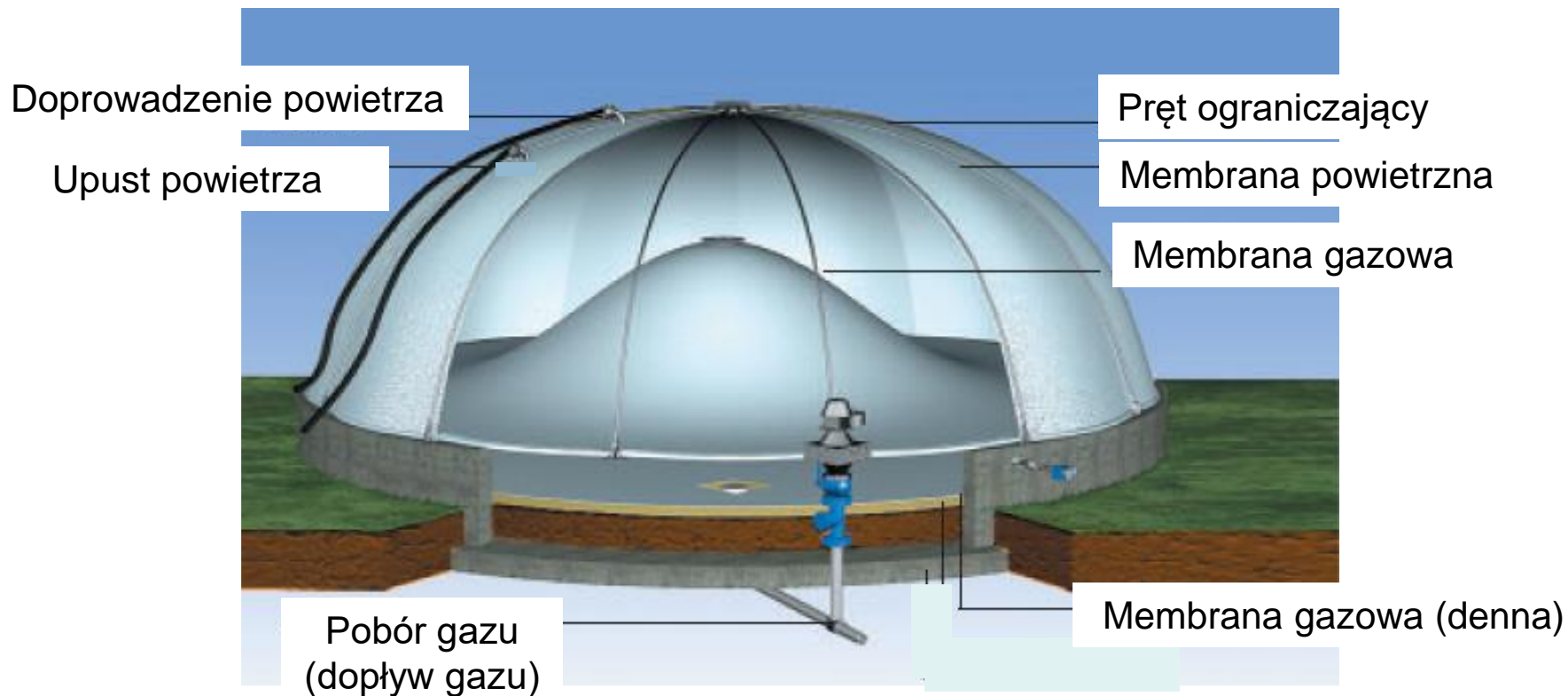
Zbiorniki gazu na oczyszczalniach posiadają objętość pozwalającą magazynować gaz od 6 do 24 godzin.

Najczęściej stosowane zbiornik dwupowłokowe

Ciąg gazowy

Magazynowanie – zbiornik dwupowłokowy

Ciąg gazowy

Magazynowanie – zbiornik dwupowłokowy

Dezintegracja

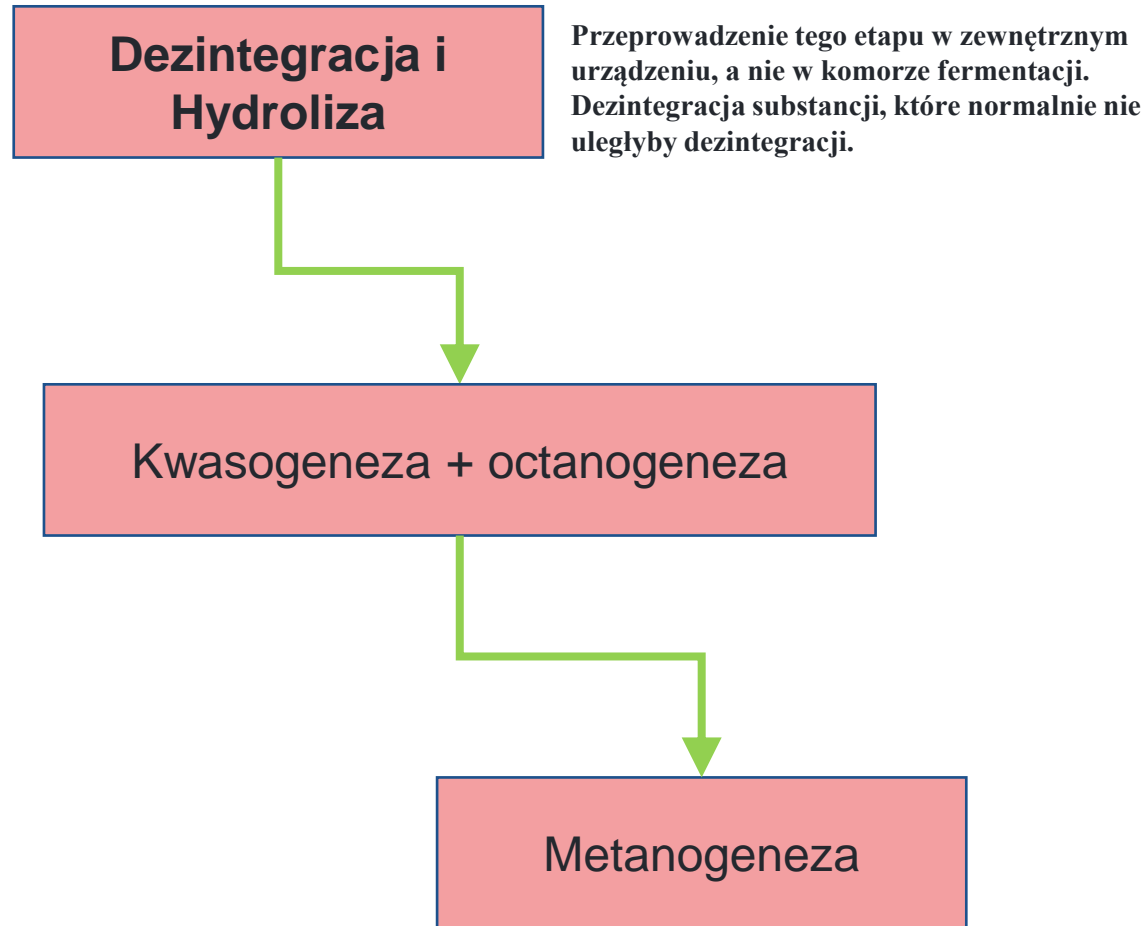
Lokalizacja w procesie technologicznym

Dezintegracja

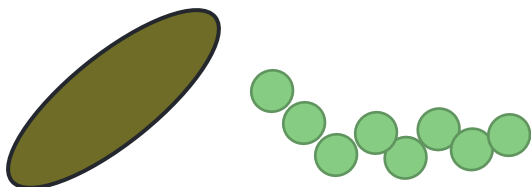
Rola

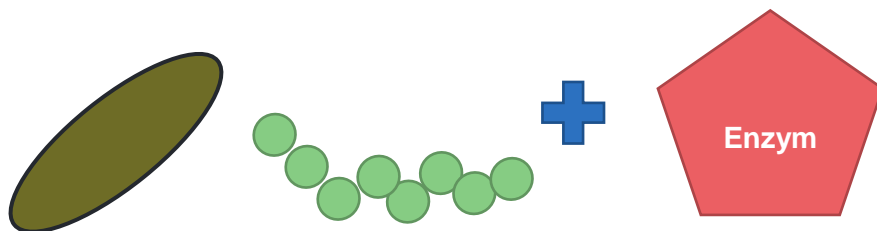

Wykorzystanie enzymów

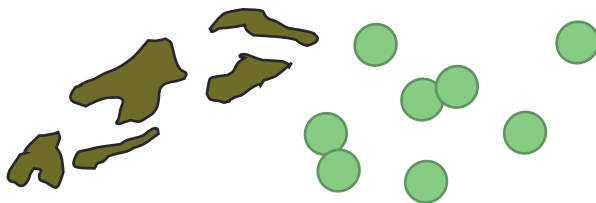
Uwalnianie łatwobiodegradowalnej materii organicznej wskutek prowadzenia reakcji enzymatycznych

Bakterie i substancje złożone w osadzie czynnym

Dodatek preparatu z zewnątrz lub produkcja przez inne bakterie

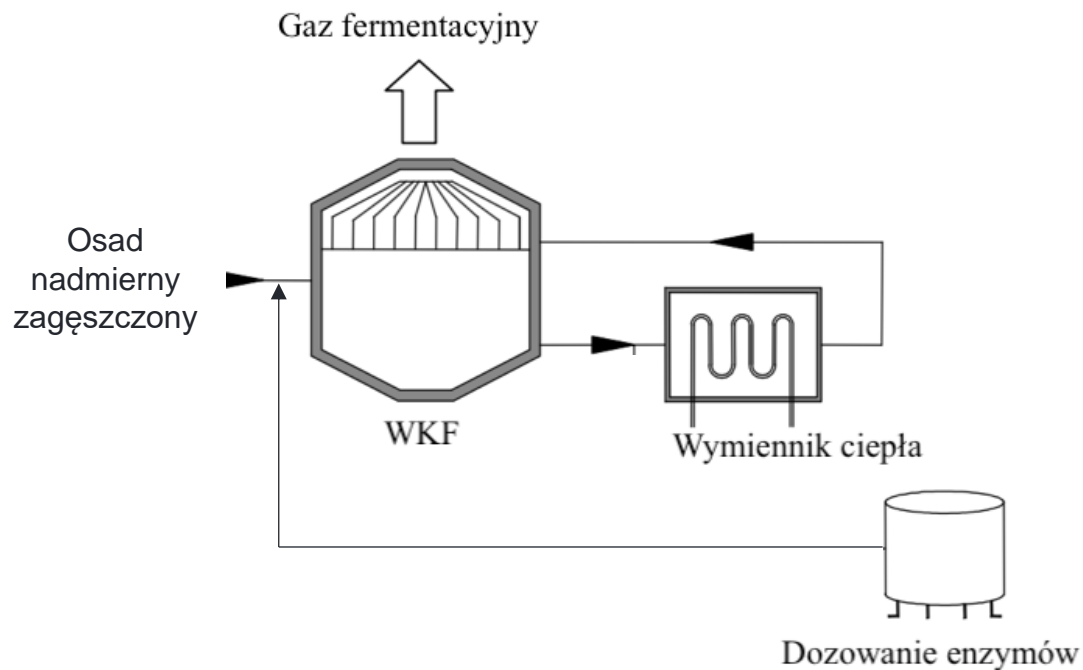

Rozkład (liza) bakterii i substancji złożonych do związków prostych, na których rosną kolejne bakterie

- Dodatek enzymów uwalnia łatwobiodegradowalne związki organiczne zgromadzone w osadzie czynnym
- Przyspiesza również lizę komórek bakteryjnych
- Na produktach hydrolizy przyrastają nowe bakterie (enzymy dawkowane do KOCz) lub rośnie produkcja gazu fermentacyjnego (enzymy + osad nadmierny)
- Rośnie stopień mineralizacji osadu

Wykorzystanie enzymów

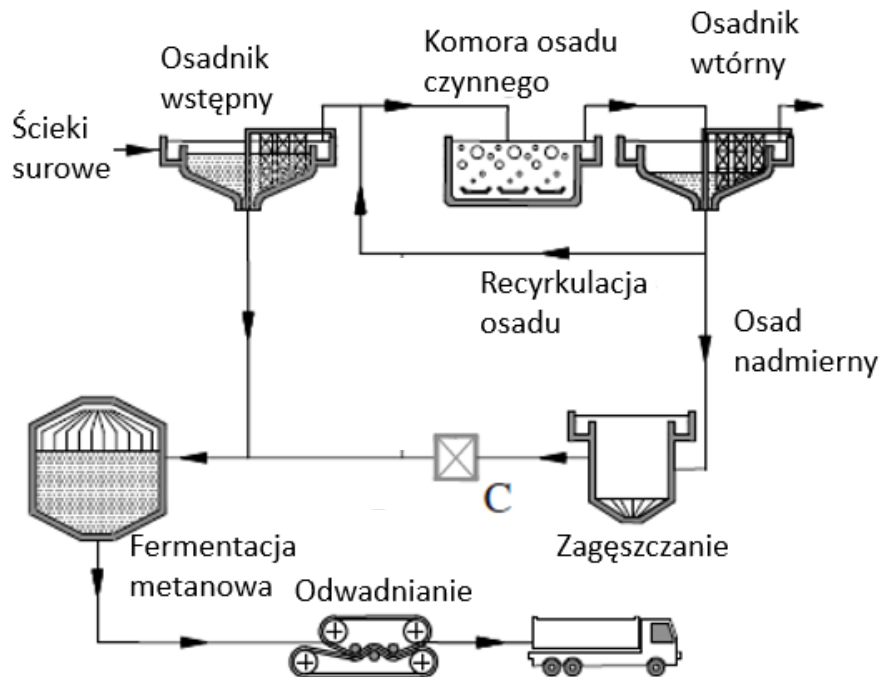
Dezintegracja osadu nadmiernego

- Przed WKF dodajemy enzymy, które intensyfikują hydrolizę osadu
- Wymaga fermentacji termofilowej (temperatura wspomaga hydrolizę)
- Trudny do oszacowania koszt zakupu enzymów
- Wymaga adaptacji procesu stabilizacji do warunków termofilowych
- Wzrost produkcji gazu o 10-20% i kilkuprocentowy spadek produkcji pofermentu

Wykorzystanie dezintegracji mechanicznej

Idea rozwiązania

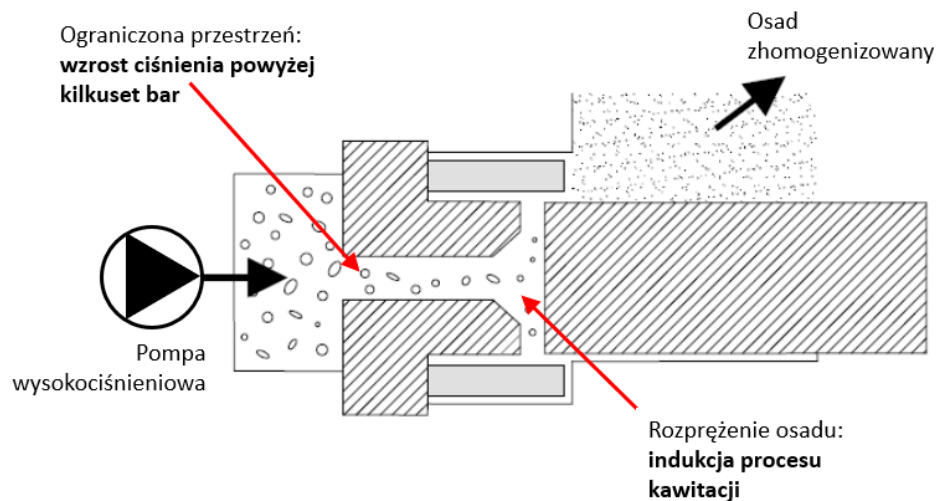

- Wykorzystanie prostych procesów fizycznych
- Zależnie od ilości użytej energii zmiana struktury osadu (poprawa IO, zmniejszenie lepkości) lub jego rozbicie na poziomie komórkowym (wzrost stężenia łatwobiodegradowalnych związków organicznych)
- Intensyfikacja produkcji biogazu

Dotąd zrobione

Wykorzystanie dezintegracji mechanicznej

Zalety wdrożenia technologii

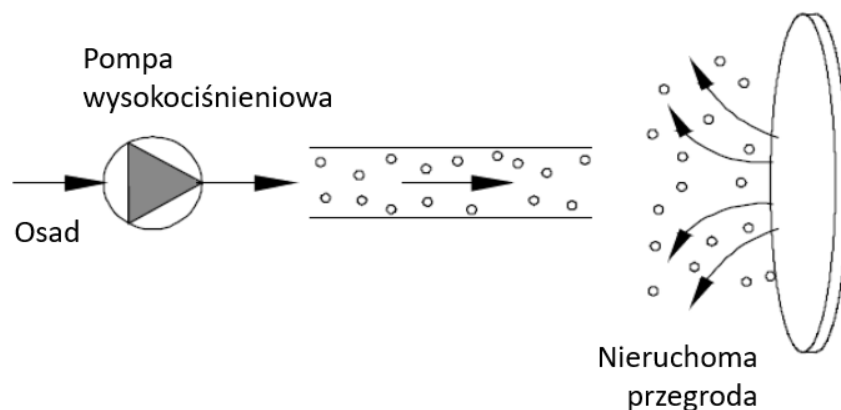

- Łatwa implementacja rozwiązania do już istniejącego układu
- Brak potrzeby oddelegowania wysoce wykwalifikowanej obsady z uwagi na stosunkowo prostą zasadę działania procesów
- Niewielkie nakłady energetyczne pozwalają uzyskać widoczną poprawę w wydajności mieszania i pompowania z uwagi na zmniejszoną lepkość osadu
- Najlepsze efekty w stosunku do zużycia energii w przypadku zastosowanie dezintegracji kawitacyjnej (rysunek)

Wykorzystanie dezintegracji mechanicznej

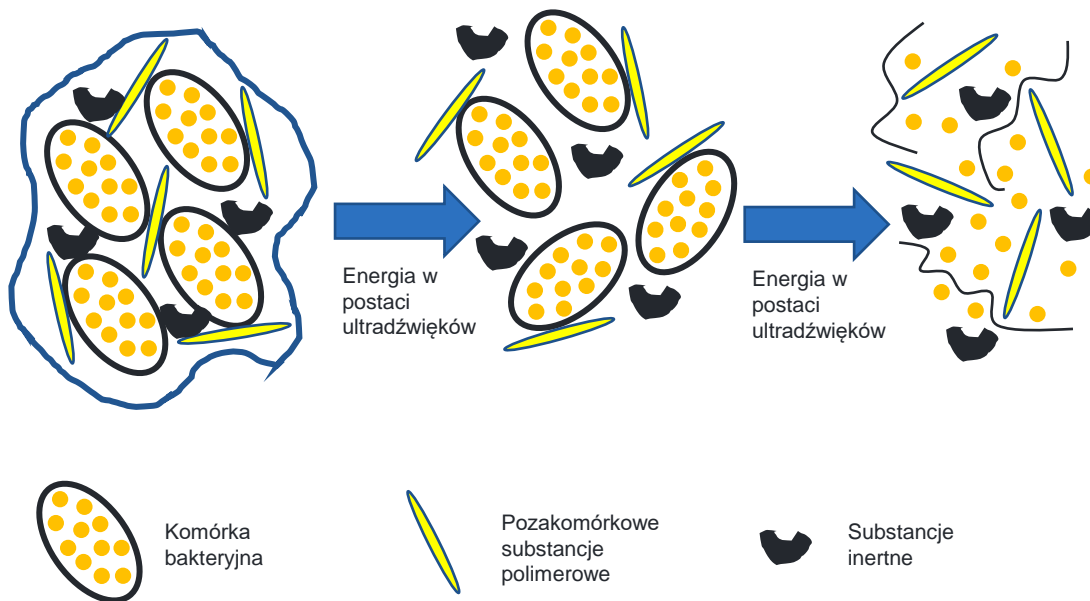
Wady wdrożenia technologii

- **Wysokie koszty eksploatacyjne zarówno z uwagi na duże zużycie energii jak również szybkie zużywanie się sprzętu (przykładem obu jest rozwiązanie przedstawione na rysunku)**
- **Konieczność znacznego zagęszczania osadu**
- **Nie sprzężone z fermentacją metanową, rozwiązanie uzasadnione ekonomicznie jedynie w przypadku bardzo wysokich kosztów wywozu osadów**

Wykorzystanie dezintegracji ultradźwiękowej

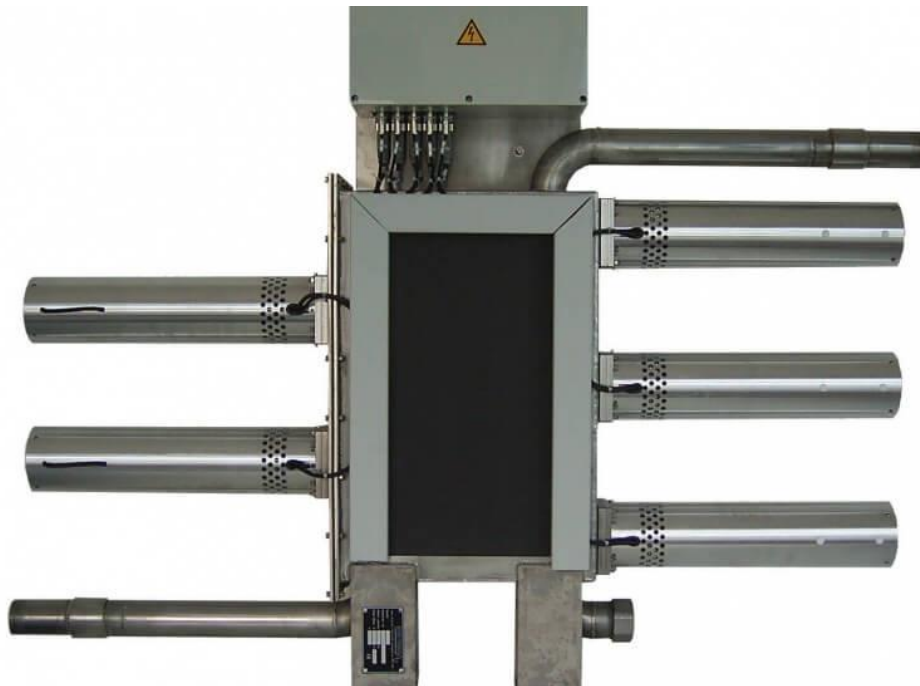
Idea rozwiązania

- Wykorzystanie ultradźwięków w zakresie częstotliwości 20kHz a 10MHz
- Zasadność stosowania niższych częstotliwości z przywołanego zakresu indukujące powstanie pęcherzyków kawitacyjnych
- Stymulujący wpływ ultradźwięków przy niskim wydatku energetycznym na metabolizm bakterii
- Z uwagi na konieczność stosowanie dużych zagęszczeń osadu, rozwiązanie głównie do strumienia osadu nadmiernego

Wykorzystanie dezintegracji ultradźwiękowej

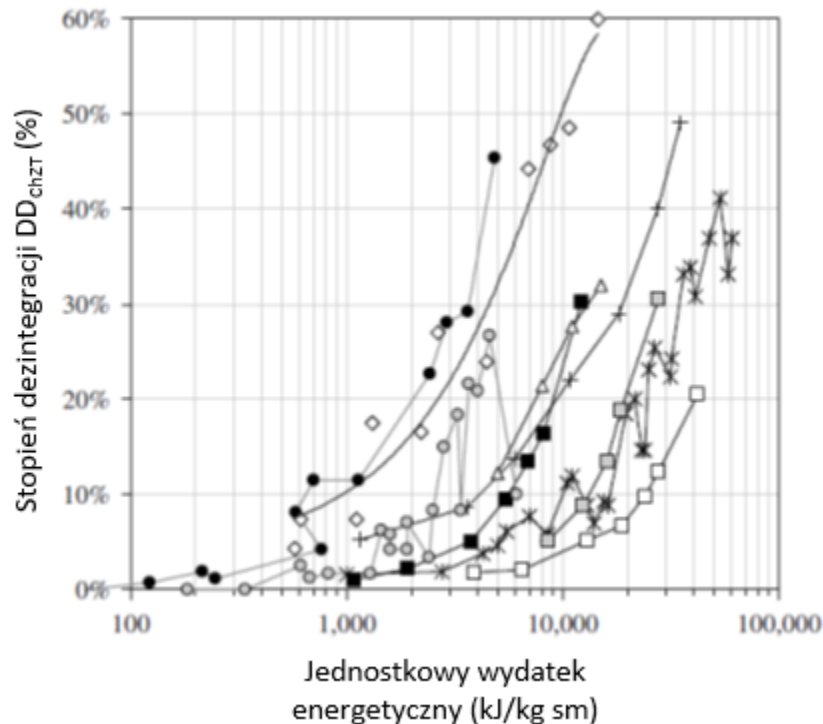
Zalety wdrożenia technologii

- Osiągany stopień dezintegracji sięgający 60%
- Proces szeroko omawiany w literaturze naukowej – duża baza wiedzy
- Możliwość zakupu gotowych kompleksowych rozwiązań np. OVIVO® (rysunek)
- Możliwość wykorzystania odcieków po dezintegracji do wspomagania procesu denitryfikacji

Wykorzystanie dezintegracji ultradźwiękowej

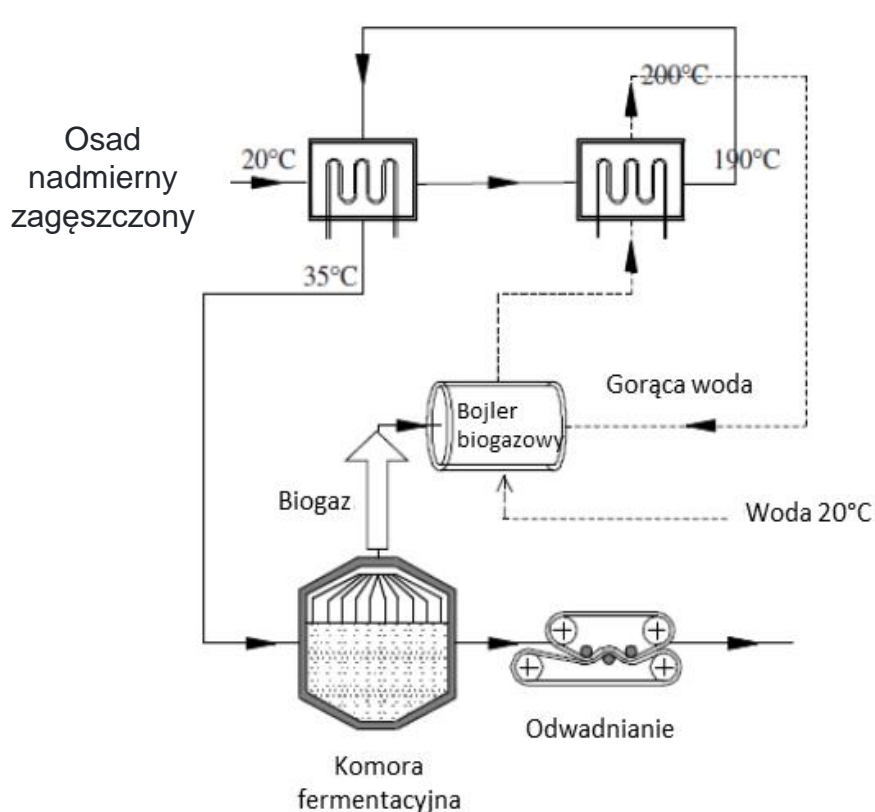
Wady wdrożenia technologii

- Bardzo duże zużycie energii, trudne do zrównoważenia ekonomicznie wysokim stopniem dezintegracji nawet implementując do układu z fermentacją metanową (rysunek)
- Brak modeli matematycznych wymusza zaawansowane badania laboratoryjne i pilotażowe przed wdrożeniem inwestycji
- Zużywanie się sprzętu tj. sonotrod na skutek wystawienia na działanie zjawiska kawitacji

Wykorzystanie procesów termicznych i chemicznych

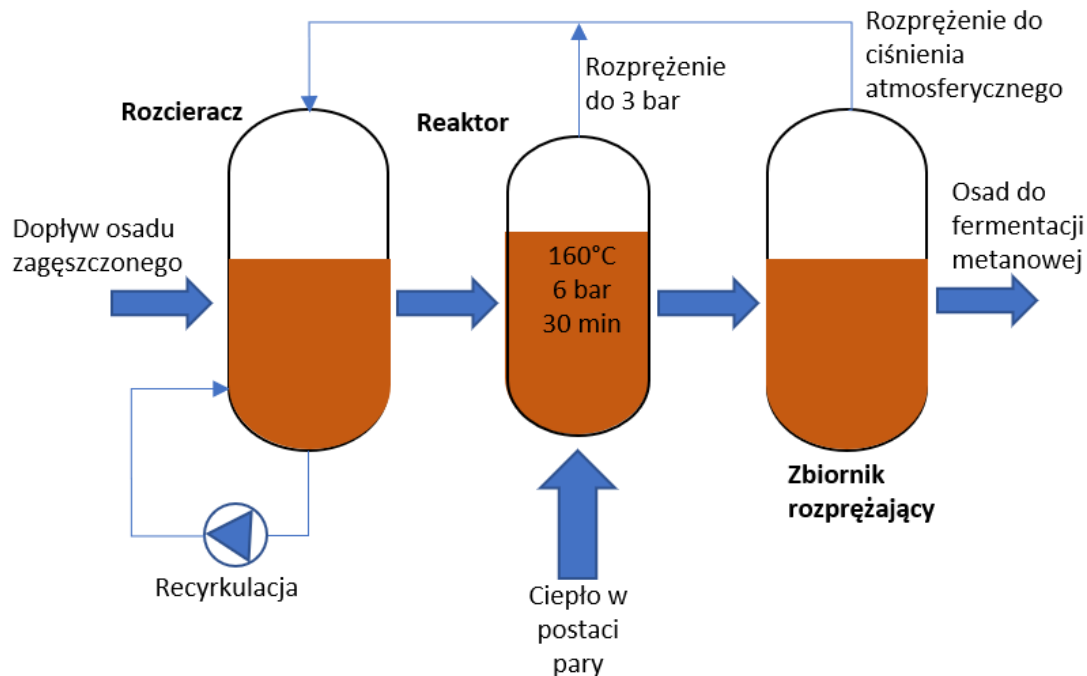
Idea rozwiązania

- Dezintegracja osadu w wyniku wystawienia go na temperaturę powyżej 150°C lub/i silnie kwasowych bądź zasadowych reagentów
- Procesy czysto chemiczne są rzadko spotykane i raczej funkcjonują jako wsparcie dla procesów termicznych
- Spadek finalnej masy osadu również z uwagi na poprawę jego parametrów odwadniania
- Stosowane wobec osadu mocno zagęszczonego

Wykorzystanie procesów termicznych i chemicznych

Zalety wdrożenia

- Redukcja masy osadu sięgająca 25%
- Duża ilość gotowych rozwiązań dostępnych na rynku i wykorzystywanych w pełnej skali na całym świecie, np. CAMBI (rysunek)
- W przypadku połączenia z fermentacją metanową możliwość ograniczenia kosztów poprzez wymienniki ciepła przy jednoczesnym zwiększeniu produkcji biogazu
- Dodatek reagentów chemicznych obniża wymaganą temperaturę procesu

Wykorzystanie procesów termicznych i chemicznych

Wady wdrożenia

- Konieczność znacznego zagęszczania osadu celem przeciwdziałania rozpraszania się ciepła w fazie ciekłej
- Duże zapotrzebowanie na energię elektryczną i ciepłą
- Duży koszt reagentów chemicznych
- Dodatni bilans ekonomiczny jedynie w przypadku uwzględnienia wszystkich czynników (biogaz, odwadnianie, mniej osadu)

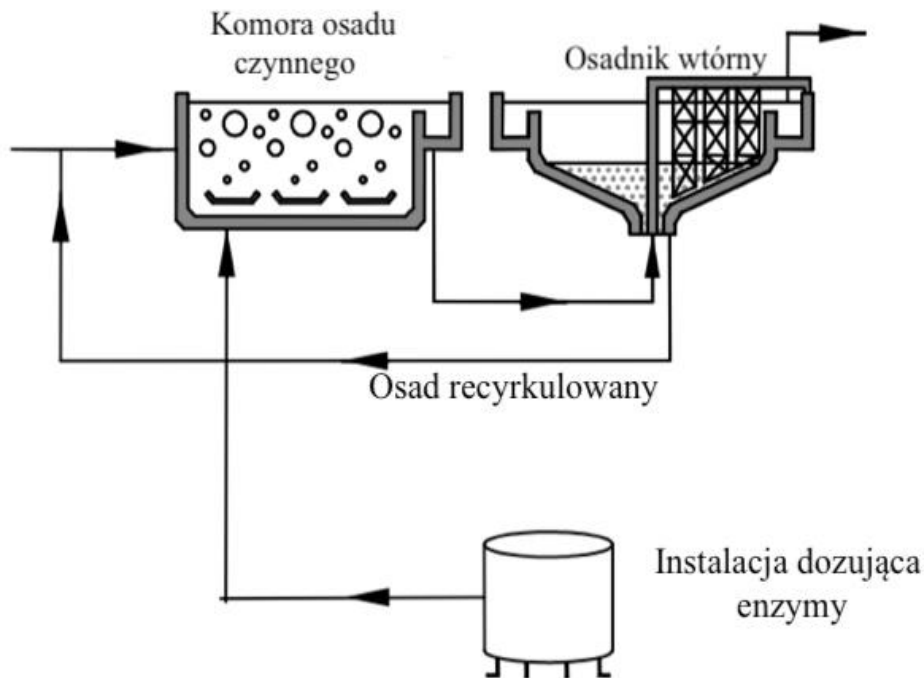
Inne zastosowania dezintegracji

Wykorzystanie enzymów

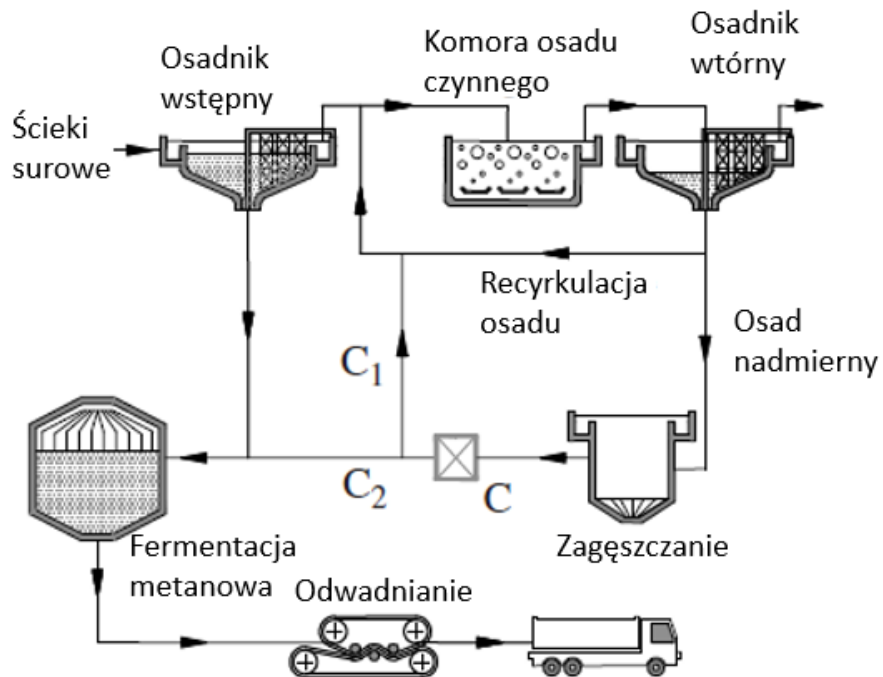
Dezintegracja enzymatyczna w KOCz

- Dawkowanie komercyjnego preparatu (skład utajniony)
- Prosta instalacja dozująca – niskie nakłady inwestycyjne
- Efektywność zależy od składu ścieków i warunków w reaktorze (np. obecności Ca i Mg)
- Konieczne przeprowadzenie badań pilotowych – efekty są trudne do przewidzenia

Wykorzystanie dezintegracji mechanicznej

Idea rozwiązania

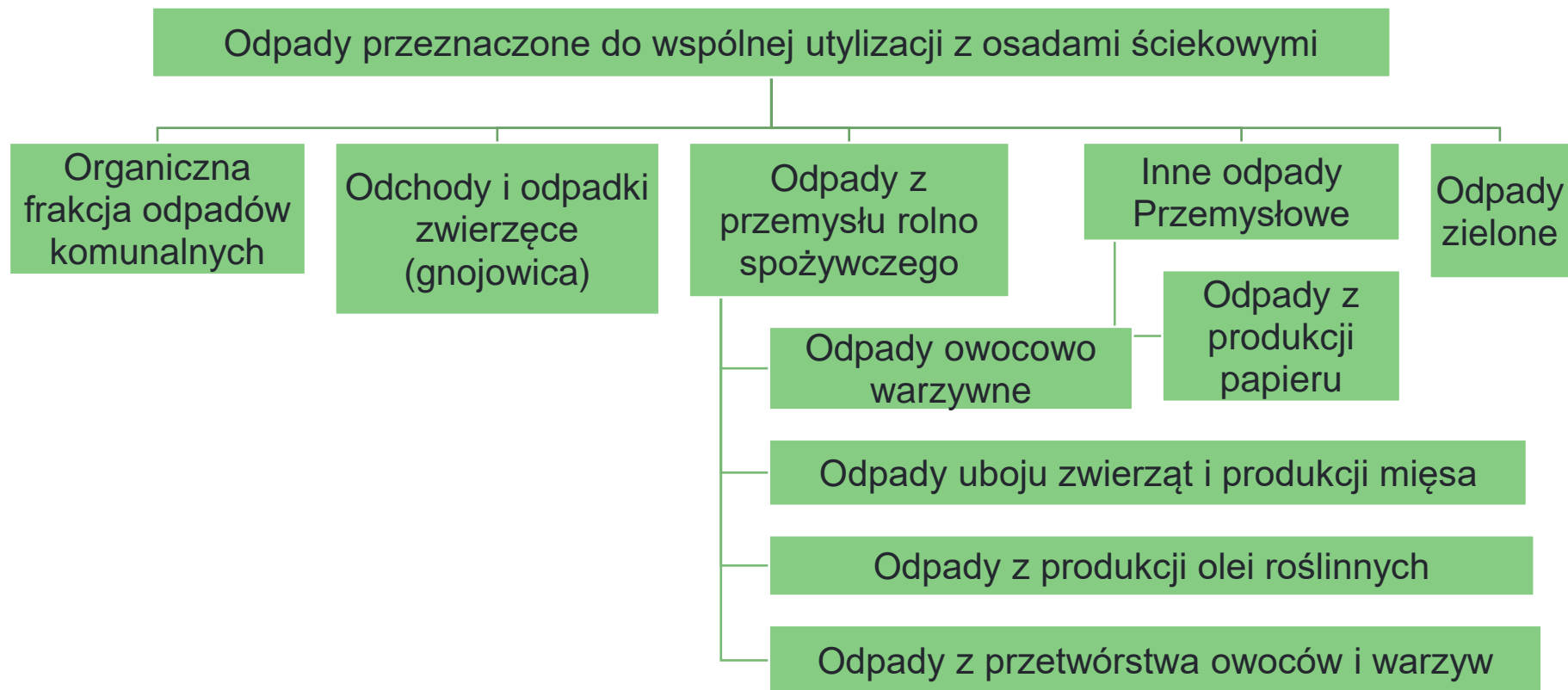
- Wykorzystanie prostych procesów fizycznych
- Zależnie od ilości użytej energii zmiana struktury osadu (poprawa IO, zmniejszenie lepkości) lub jego rozbicie na poziomie komórkowym (wzrost stężenia łatwobiodegradowalnych związków organicznych)
- Poprawa sprawności denitryfikacji (C_1)
- Intensyfikacja produkcji biogazu (C_2)

Kofermentacja

Kofermentacja

Surowce

Kofermentacja

Surowce do kofermentacji – produkcja metanu

Substrat	Ilość gazu l/kg Δ smo	% CH ₄	% CO ₂	Energia gazu kWh/m ³
Węglowodany	747	50	50	~5
Tłuszcze	1434	71	29	~7
Białka	636	60	40	~6
Osad ściekowy	880÷1020	64÷67	33÷36	~(6.4÷6.7)

Kofermentacja

Kofermentacja, a parametry odcieków

Kofermentacja osadów z odpadami nie zawierającymi N i P (np. tłuszcze) nie prowadzi do zwiększenia stężenia tych pierwiastków w odciekach. Należy się spodziewać jednak wzrostu ładunku ChZT odcieków

Kofermentacja osadów z odpadami zawierającymi N i P (np. białka) doprowadzi do uwolnienia dodatkowych ilości tych pierwiastków do odcieków. Dodatkowo wzrośnie ładunek ChZT odcieków

Kofermentacja

Kofermentacja, a parametry odcieków

Typ odpadu	Wzrost masy osadu odwodnionego	Zwiększenie objętości odcieków	Wzrost ładunku ChZT w odciekach	Wzrost obciążenia NH ₄ -N w odciekach
	kg/t	dm ³ /t	kg/t	kg/t
Tłuszcze	56,6	~0	1,649	~0
Odpady żywnościowe	54,3	863,2	2,696	3,792
Wytłoki z produkcji wina	59,5	645,9	2,499	9,580

Kofermentacja

Kofermentacja, a parametry odcieków

Typ odpadu	Wzrost masy osadu odwodnionego	Zwiększenie objętości odcieków	Wzrost ładunku ChZT w odciekach	Wzrost obciążenia NH ₄ -N w odciekach
	kg/t	dm ³ /t	kg/t	kg/t
Mięso do produkcji karmy	69,8	612,4	16,803	12,174
Osad z podczyszczalni odwodniony	128,5	319,2	5,629	7,653
Mieszanina żelatyny ze szlamem roślinnym	152,1	239,5	46,235	56,806

Kofermentacja

Bilans finansowy – przykład rzeczywisty

	Koszt energii elektrycznej (0,7złkWh)	Koszty kofermentacji	Bilans	Jednostko wy bilans
	zł/rok	zł/rok	zł/rok	zł/t
Odpad 2	1 758 120,00 zł	50 026,28 zł	1 708 093,72 zł	850,86 zł
Odpad 3	27 366,78 zł	3 186,49 zł	24 180,29 zł	863,58 zł
Odpad 4	3 302 174,40 zł	367 681,29 zł	2 934 493,11 zł	406,17 zł
Odpad 5	22 218,00 zł	3 003,36	19 214,64 zł	45,75 zł

Tlenowa stabilizacja osadów

Tlenowa stabilizacja osadów

Biologiczne utlenianie materii organicznej do H_2O i CO_2 .

Realizuje się w reaktorze (zwykle otwartym) napowietrzanym.

Tlenowa stabilizacja osadów

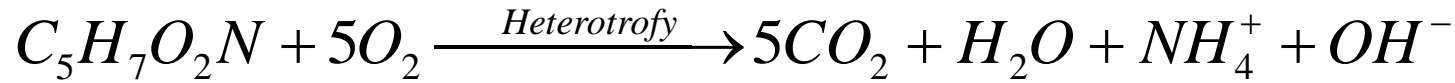
Wady i zalety

Wady	Zalety
<ul style="list-style-type: none"> • Wysoce energochłonny proces (napowietrzanie) • Trudne odwadnianie osadu po stabilizacji tlenowej	<ul style="list-style-type: none"> • Proces łatwy w eksploatacji • Wykorzystywany w małych oczyszczalniach ścieków • Odcieki z procesu zawierają stosunkowo niewielkie ilości biogenów

Tlenowa stabilizacja osadów

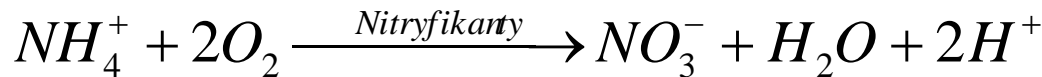
Reakcje

$$ZO_2^{(1)} = 1 \text{ g } O_2 / \text{g ChZT} = 1.42 \text{ g } O_2 / \text{g smo}$$

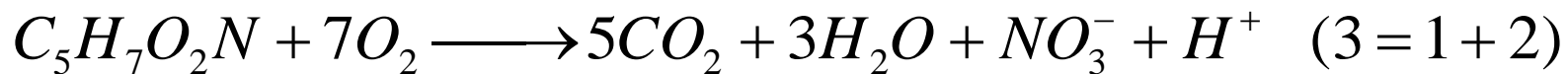
$$\Delta ALK^{(1)} = +6.25 \text{ mval} / \text{g ChZT} = +8.85 \text{ mval} / \text{g smo}$$

Bez nitryfikacji

$$ZO_2^{(2)} = 4.57 \text{ g } O_2 / \text{g } NH_4^+ = 0.40 \text{ g } O_2 / \text{g ChZT} = 0.57 \text{ g } O_2 / \text{g smo}$$

$$\Delta ALK^{(2)} = -12.5 \text{ mval} / \text{g ChZT} = -17.7 \text{ mval} / \text{g smo}$$

$$ZO_2^{(1+2)} = 1.4 \text{ g } O_2 / \text{g ChZT} = 1.99 \text{ g } O_2 / \text{g smo}$$

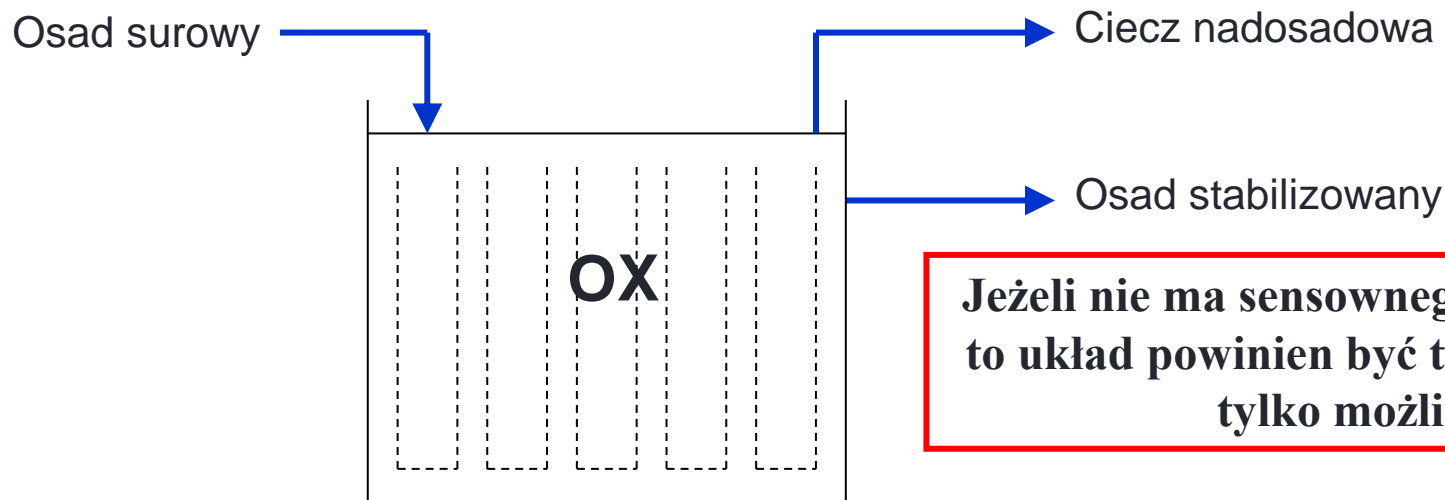
$$\Delta ALK^{(1+2)} = -6.25 \text{ mval} / \text{g ChZT} = -8.85 \text{ mval} / \text{g smo}$$

Z nitryfikacją

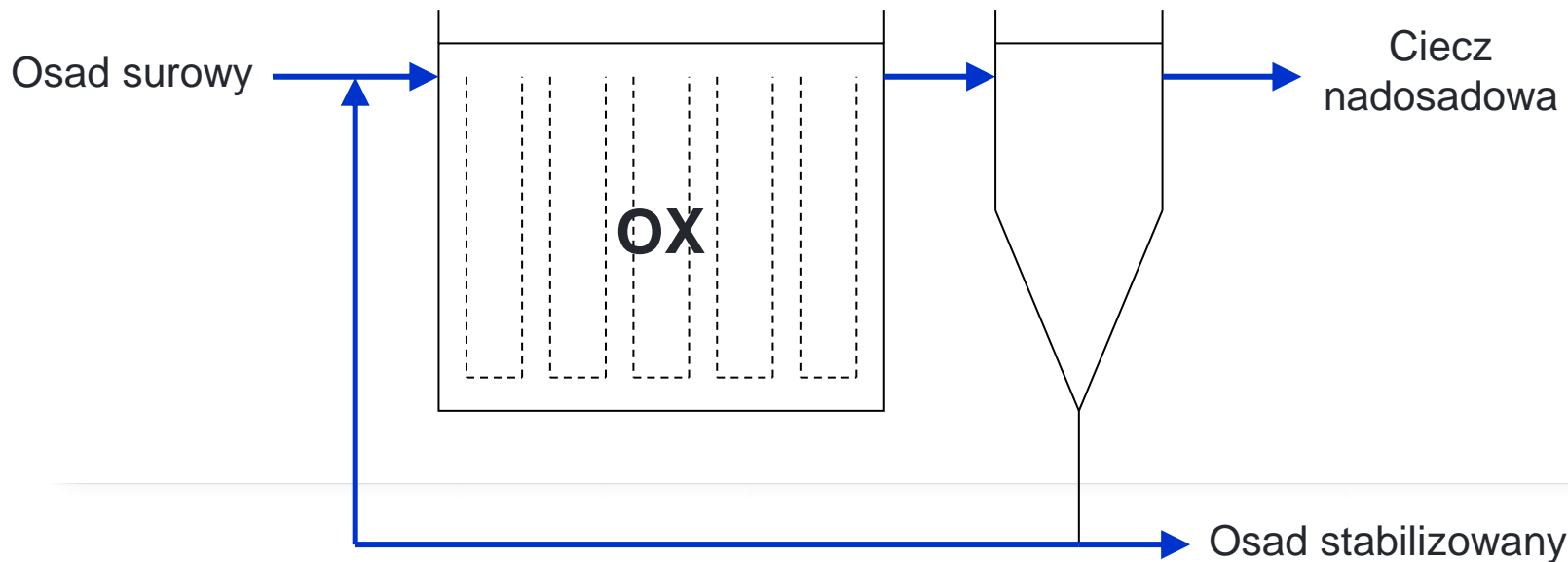
Proces nitryfikacji powoduje większe zapotrzebowanie na tlen jednak nie mamy możliwości eliminacji tego procesu

Tlenowa stabilizacja osadów

Reaktory

**Jeżeli nie ma sensownego uzasadnienia
to układ powinien być tak prosty jak o
tylko możliwe**

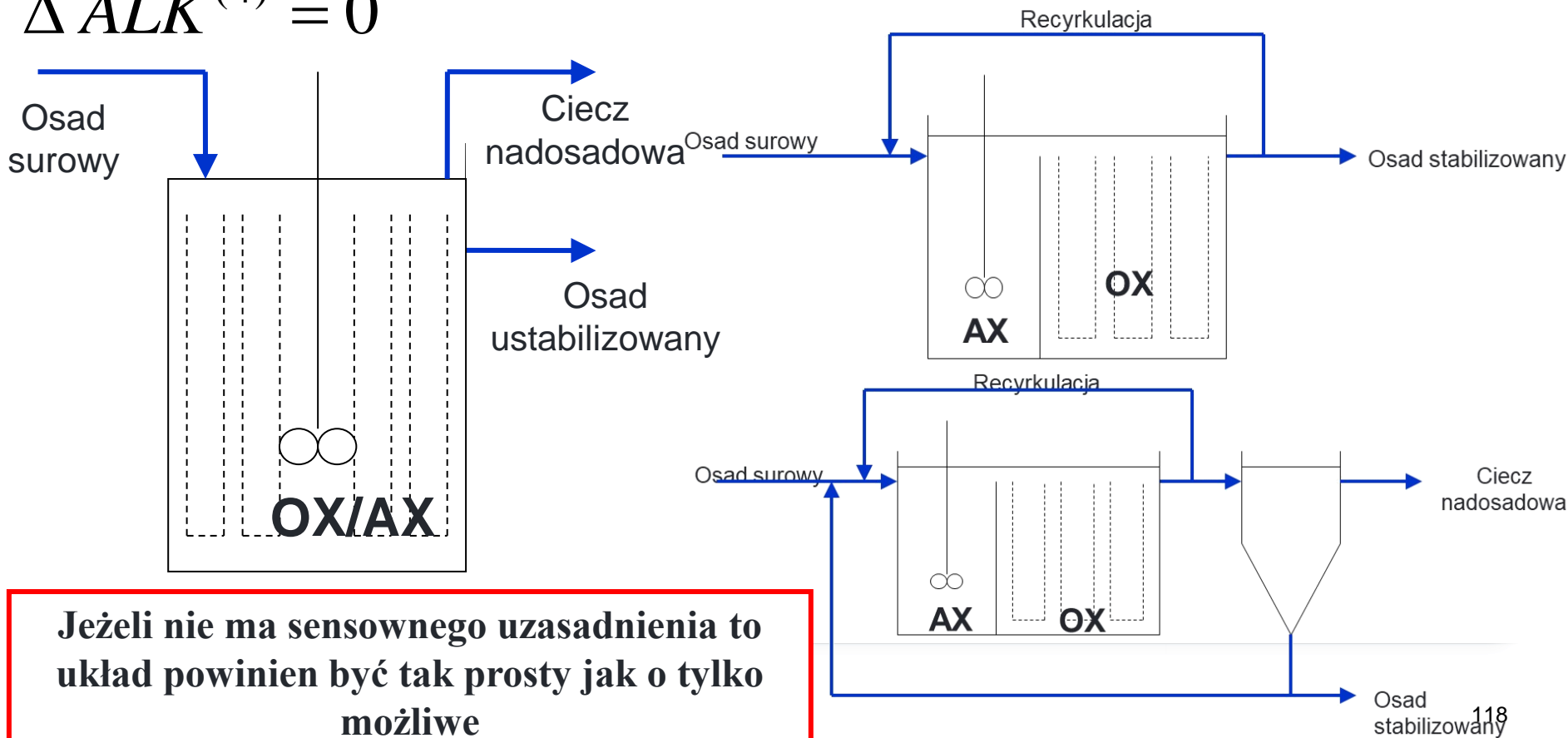
Tlenowa stabilizacja osadów

Wprowadzenie denitryfikacji

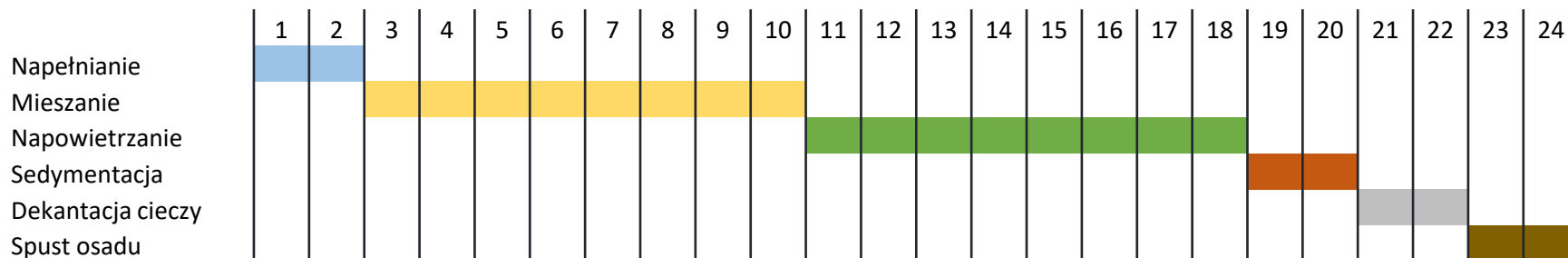
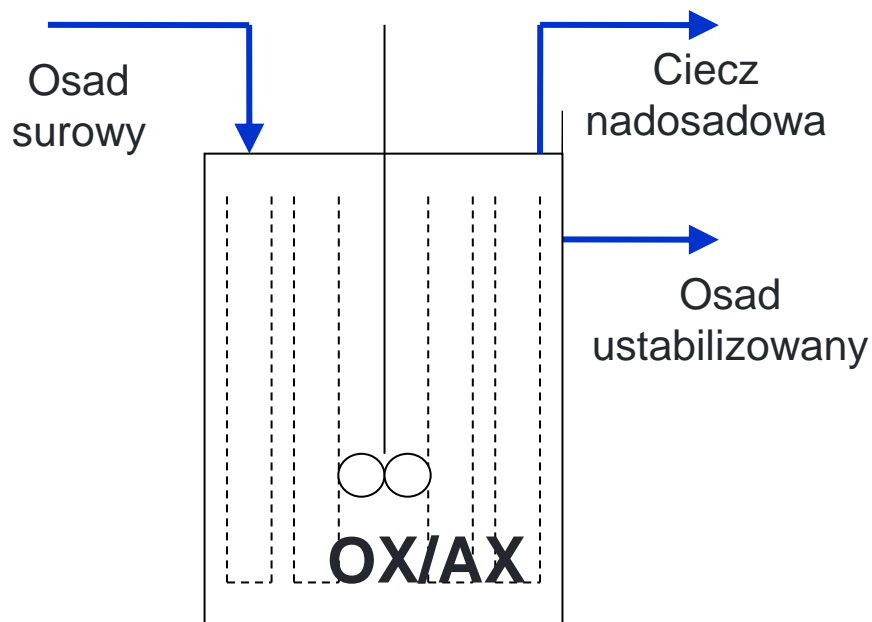
$$ZO_2^{(1+2)} = 1.15 \text{ g } O_2 / \text{ g ChZT} = 1.63 \text{ g } O_2 / \text{ g smo}$$

$$\Delta ALK^{(4)} = 0$$

Tlenowa stabilizacja osadów

Wprowadzenie denitryfikacji

Długości fazy mieszania (denitryfikacja) i napowietrzania (nityfikacja) trzeba dobrać w warunkach procesowych

Tlenowa stabilizacja osadów

Prawo

W aktualnym rozporządzeniu

„w sprawie stosowania komunalnych osadów ściekowych”

pojawia się zapis

osady te zostały poddane obróbce z zastosowaniem co najmniej jednego z wymienionych procesów:

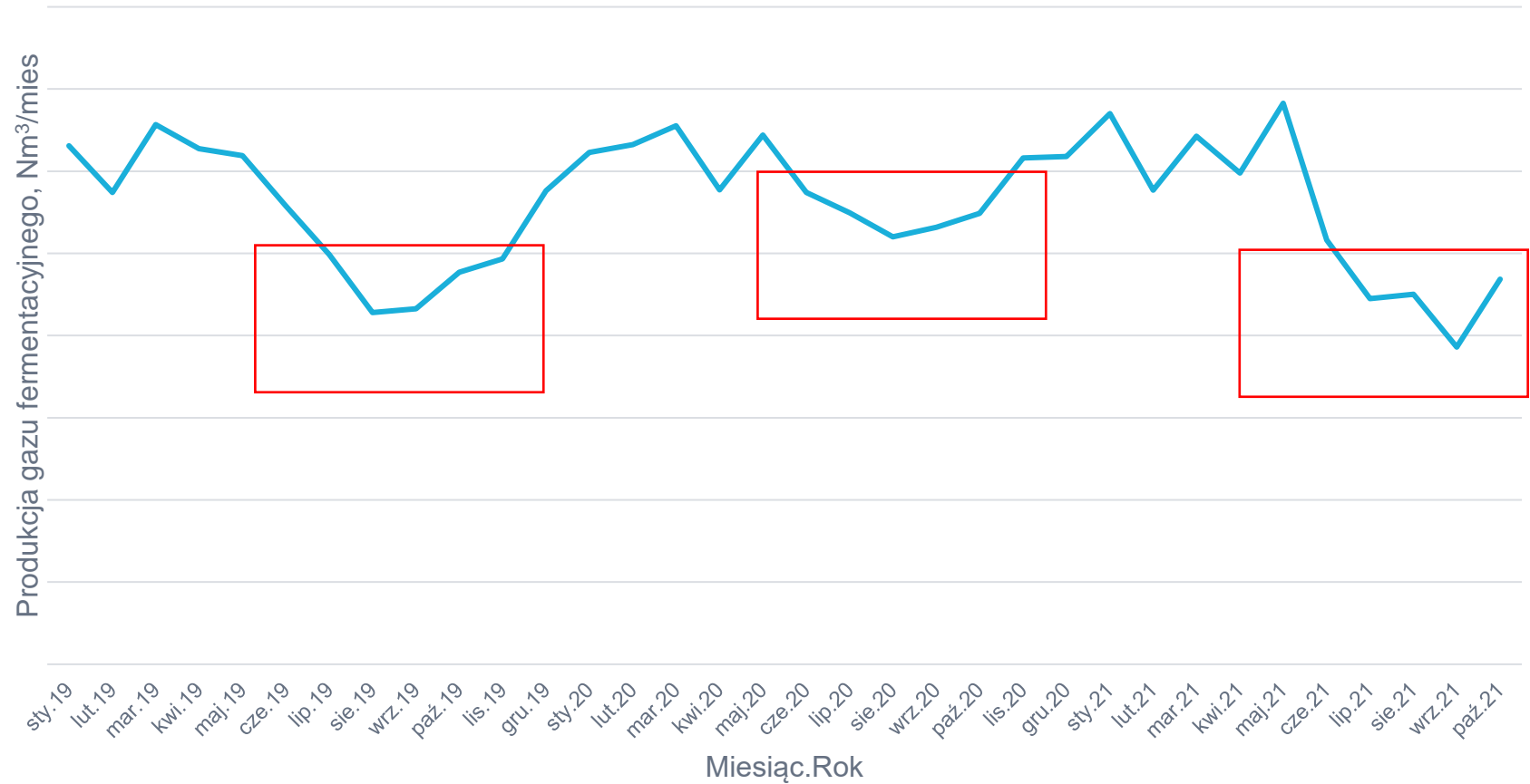
b) tlenowego, jeżeli był prowadzony przez co najmniej 25 dni, przy czym do tego okresu wlicza się czas, w jakim zachodziły procesy w części tlenowej reaktora biologicznego,

W praktyce dla oczyszczalni o standardowym WO 15-25 dób (połowa to tlenowy WO) niezbędne jest przetrzymanie osadów w KTSO przez 12-17dób.

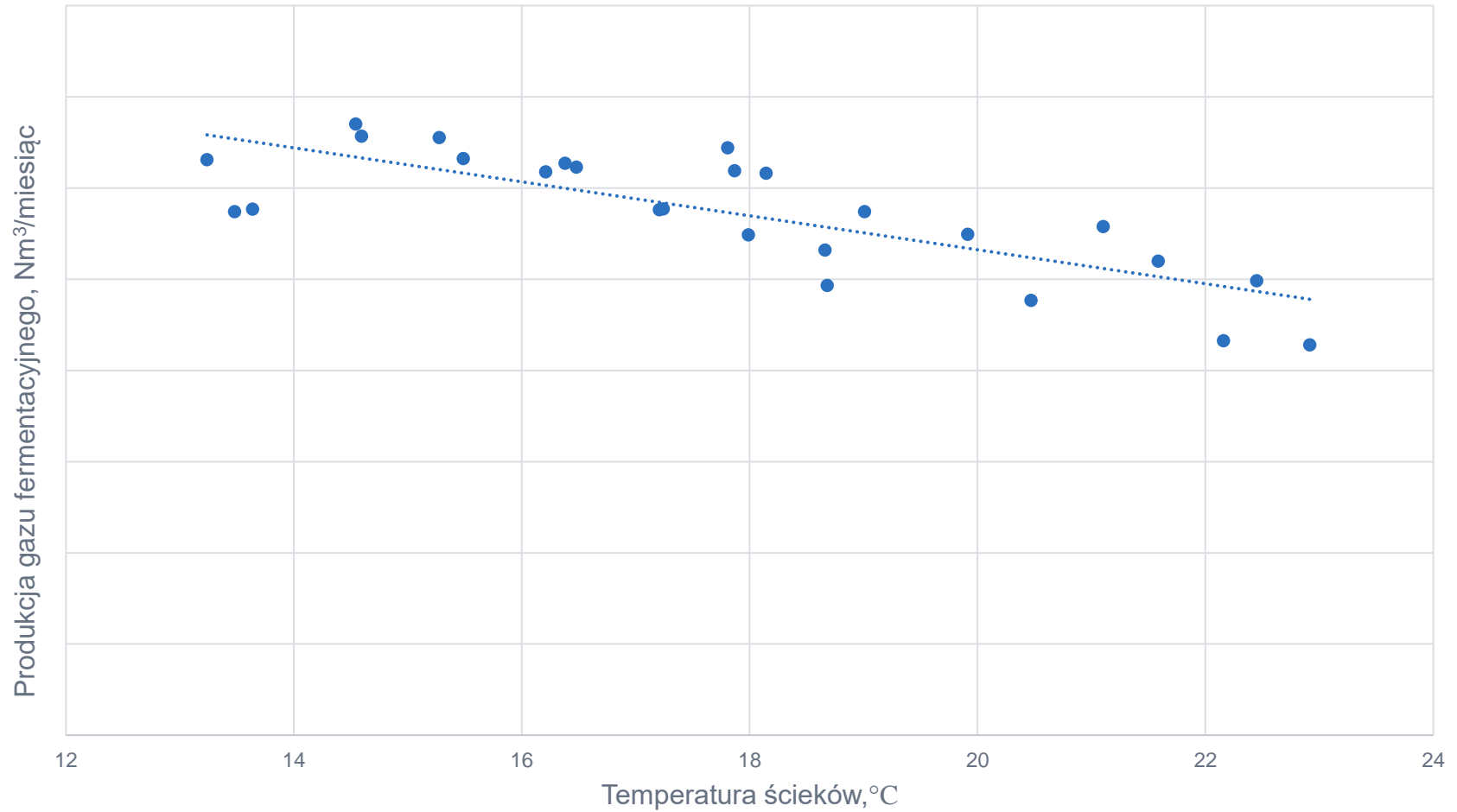
Case study: fermentacja w osadniku wstępnym

Case study: fermentacja w osadniku wstępnym

Case study: fermentacja w osadniku wstępnym

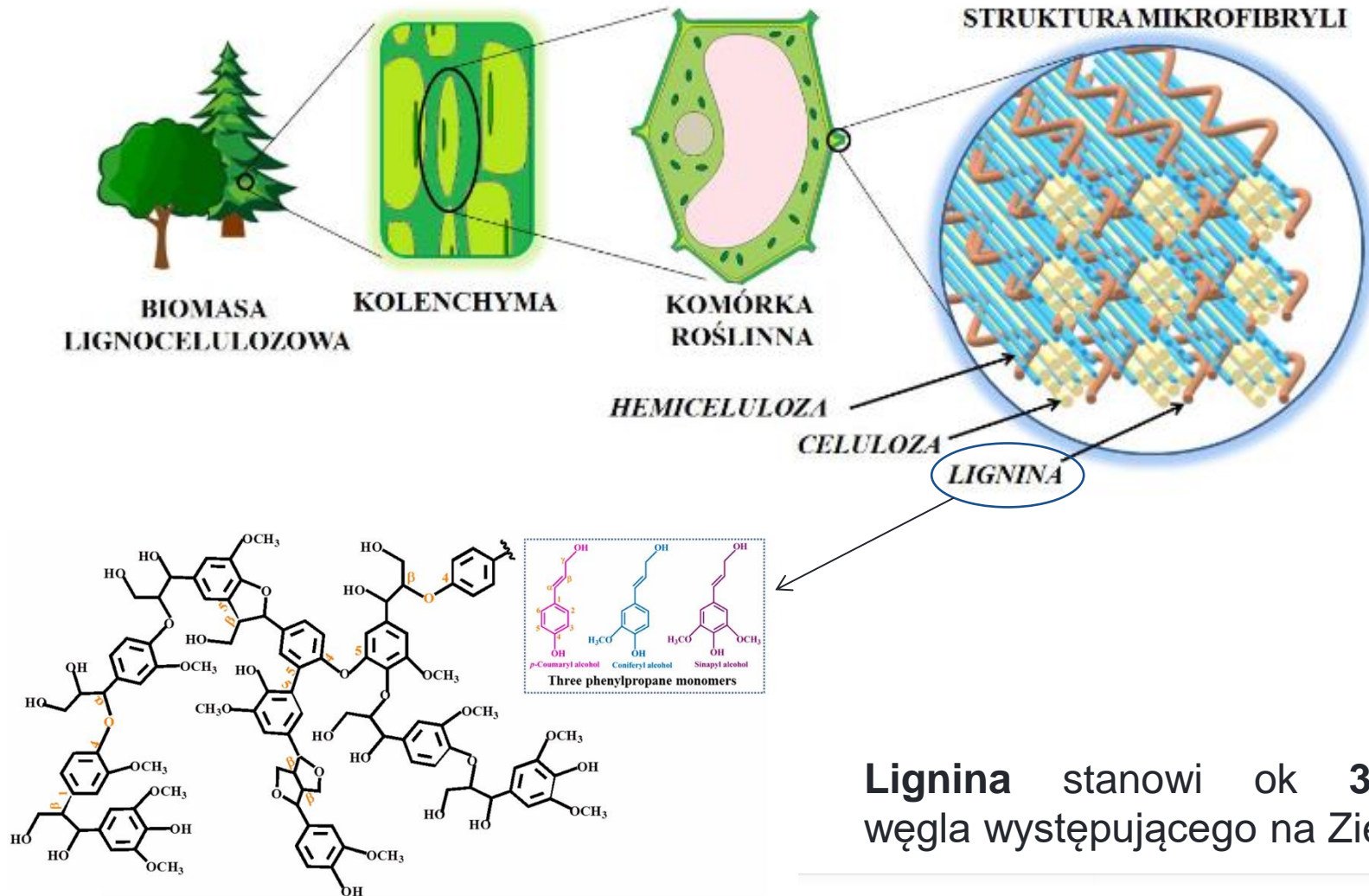

Case study: fermentacja w osadniku wstępnym

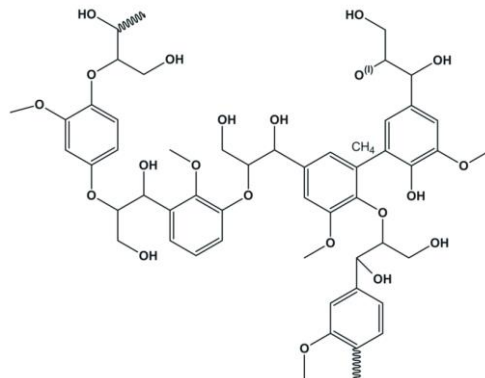
Lignina

Najpowszechniej występujący w przyrodzie naturalny polimer

Lignina

Źródła występowania w ściekach

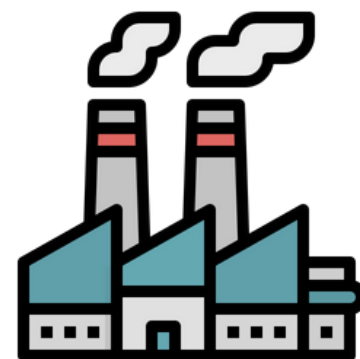
Lignina i jej pochodne
(nawet do 44% masy osadu nadmiernego wt/wt)

Papier toaletowy

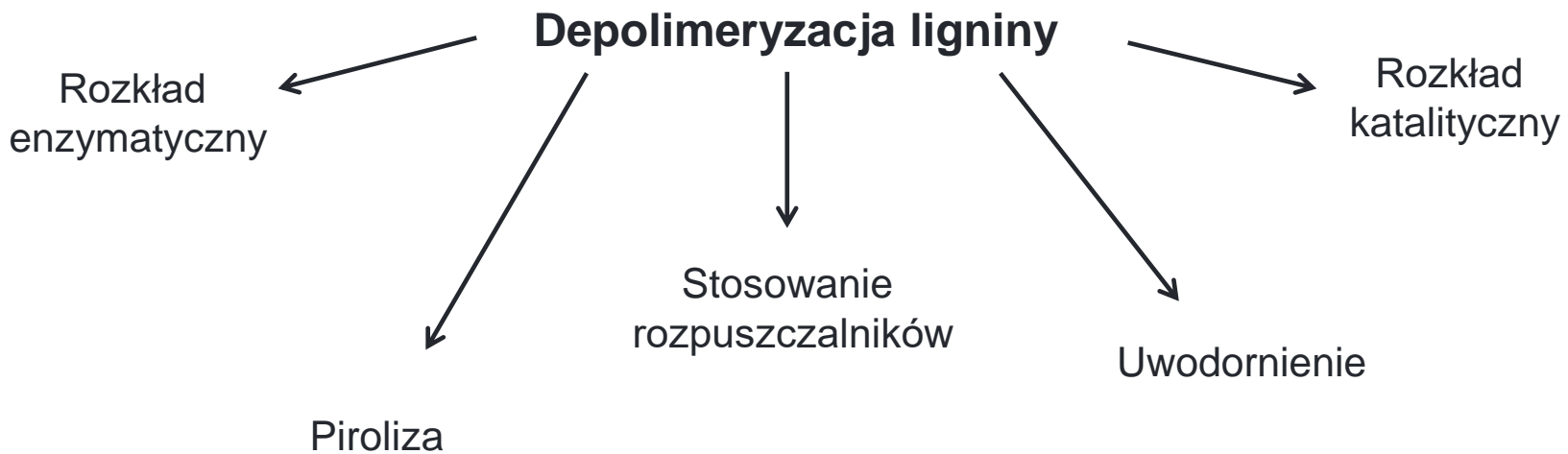
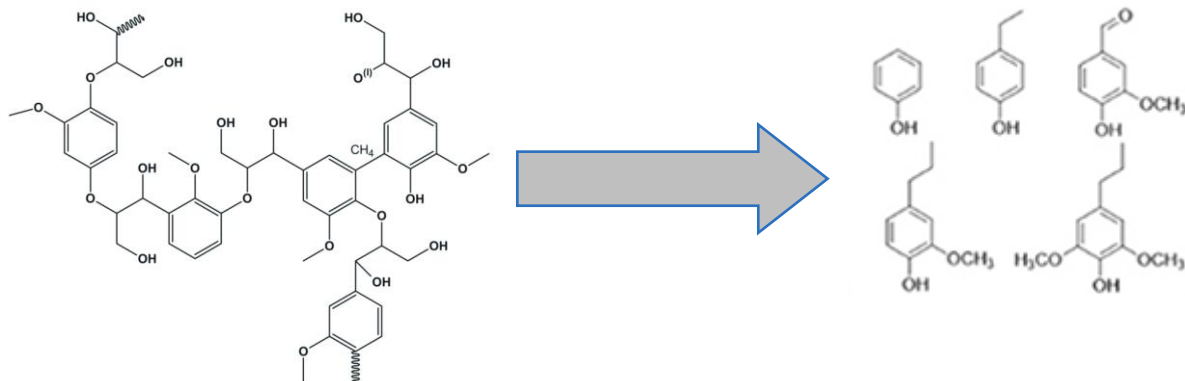
Fekalia

Przemysł papierowy,
spożywczo-rolny

Depolimeryzacja ligniny

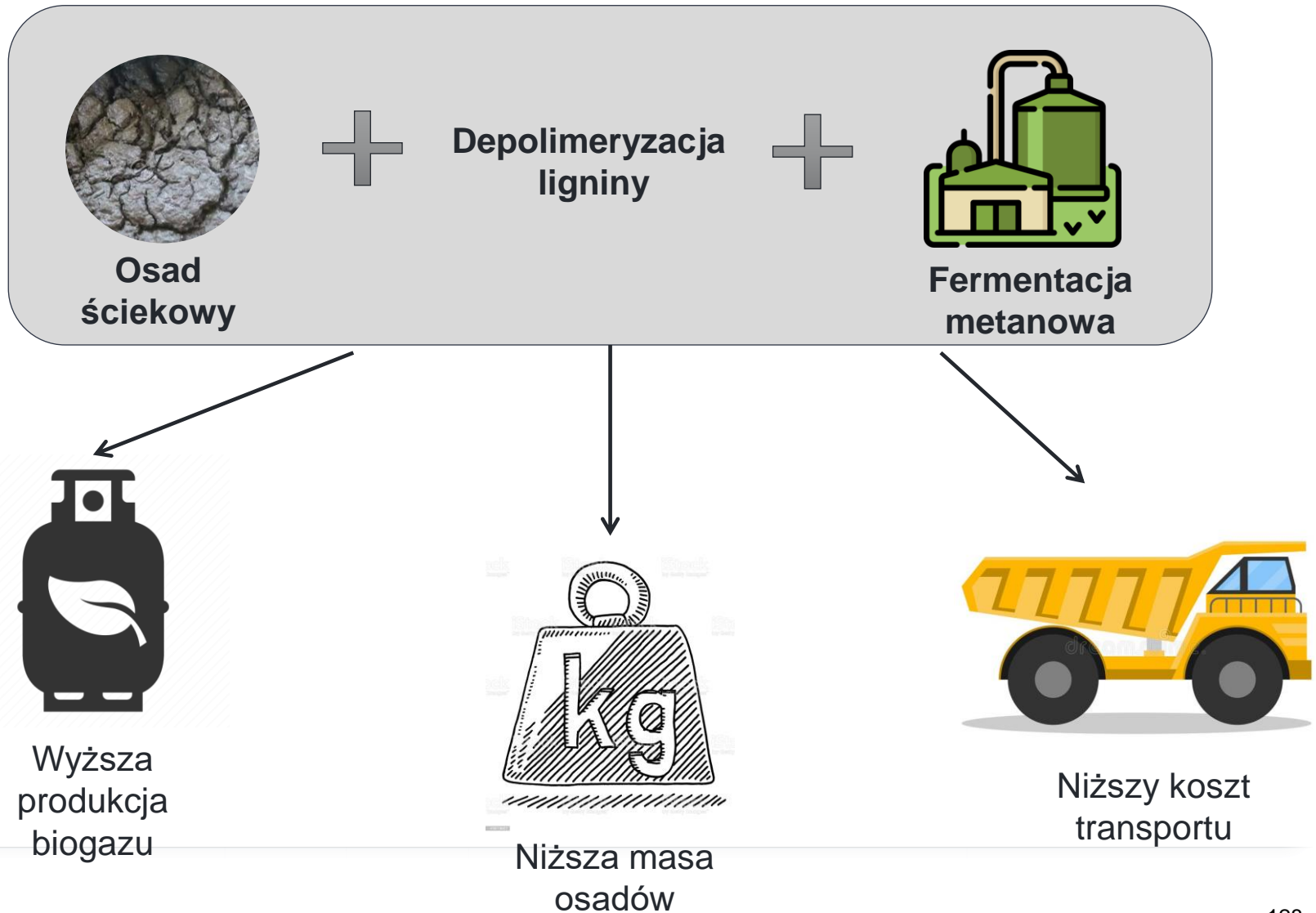
Metody

Depolimeryzacja ligniny

Kluczowe działanie dla efektywnej konwersji biomasy

Związki lignocelulozowe w liczbach

Osad ściekowy
z komunalnej OŚ

14-44% (wt/wt)
związków
lignocelulozowych

40-50% (wt/wt)
celulozy ulega
degradacji w procesie
fermentacji metanowej

Do **10%** (wt/wt) ligniny
ulega degradacji w procesie
fermentacji metanowej

Okolo **35%** zawiesin w
ściekach dopływających do
OŚ stanowi papier toaletowy
- **celuloza**

www.wwrtdt.pwr.edu.pl

Fermentacja metanowa, kofermentacja

Odzysk wody ze ścieków

Produkcja nawozów płynnych z odpadów

Odzysk azotu i fosforu do struwitu

Optymalizacja zużycia energii

Optymalizacja usuwania azotu i fosforu

Kamil Janiak, 697 286 553, kamil.Janiak@pwr.edu.pl